

16—21 november

Debatter m. m.

Fredagen den 16 november

	Sid.
Svar på interpellation av fröken Löwenhielm ang. förbättring av arvodena till pensionsavgångna lärare vid vikariat	3
Interpellation av herr Lundberg ang. tillämpningen av jaktlagen	5

Tisdagen den 20 november

Interpellationer av:

herr Jönsson i Rosshol ang. markersättning för elektriska hög- och lågspänningsledningar för detaljdistributionen	9
fru Andrén ang. medelsanvisningen till byggandet av vägar och gator inom städer och stadsliknande samhällen	12
herr Königson ang. vissa missförhållanden vid C-avdelningen å Källshagens sjukhus, m. m.	13

Onsdagen den 21 november

Svar på interpellation av herr Löfroth ang. revision av gällande skyddsområdesinstitution kring våra militära befästningsanordningar	15
Taxeringsförordning, m. m.	18
Investeringsavgift för år 1957, m. m.	35
Ändring i vattenlagen m. m.	87
Enskild väghållning	89
Effektivisering och förstärkning av de statliga rationaliseringsorganen, m. m.	91
Nedläggandet av linberedningsverket i Mellansel	92
Stöd åt den svenska fruktodlingen	93

Samtliga avgjorda ärenden

	Sid.
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 56, med förslag till taxeringsförordning, m. m.	18
— nr 57 om investeringsavgift för år 1957, m. m.	35
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 27, om ändring i vattenlagen m. m.	87
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 181, om polisväsendets förstatligande	89
— nr 182, ang. polisens auktoritet m. m.	89
— nr 183, ang. ersättning för skador genom brott	89
— nr 184, rörande enskild väghållning	89
— nr 185, om rationaliserad förvaltning m. m.	91
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 37, ang. allmän beredskapsstat för jordbruksärenden	92
— nr 38, ang. anslutning till ett internationellt veteavtal	92
— nr 39, ang. nedläggandet av linberedningsverket i Mellansel	92
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. tilläggsprotokoll nr 8 till överenskommelsen om europeisk betalningsunion	93
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 53, ang. stöd åt fruktodlingen	93
— nr 54, ang. restitution av skatt å bensin inom jordbruksnäringen och industrien	98

Fredagen den 16 november

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen, varjämte på grund av förfall för sekreteraren undertecknad, jämlikt herr förste vice talmannens förordnande, tjänstgjorde vid protokollet.

§ 1

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande november.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan och läkarintyg:

Till riksdagens andra kammare, Stockholm

Med hänvisning till bifogade läkarintyg anhåller jag härmed om ledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Kvarnsveden den 14 nov. 1956

Elsa Lindskog

Intyg

Fru Elsa Lindskog, Kvarnsveden, är på grund av svår övre-luftvägsinfektion t. v. förhindrad att delta i riksdagsarbetet.

Borlänge 14/11 1956

Einar Tolt

Riksdagsman Ivar Jansson, Kalix, är på grund av hjärtsjukdom oförmögen att under tiden 17/11 till och med den 21/12 1956 fullgöra sitt uppdrag som riksdagsman, vilket intygas.

Kalix den 10/11 1956

Jonas Kallander
provinsiälläkare

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades fru Lindskog från och med den 14 november tills vidare och herr Jansson i Kalix från och med den 17 november till och med den 21 december.

§ 3

Svar på interpellation ang. förbättring av arvodena till pensionsavgångna lärare vid vikariat

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM, som yttrade:

Herr talman! Fröken Löwenhielm har frågat mig, om jag har för avsikt att vidtaga åtgärder för att förbättra arvodena till pensionsavgångna lärare, som åtager sig vikariat i skolorna, detta mot bakgrunden av att, enligt hennes mening, lönesättningen till pensionsavgångna lärare är sådan, att den icke stimulerar dessa till att åtaga sig något arbete i skolorna efter pensionsavgången.

Jag vill svara fröken Löwenhielm, att gällande föreskrifter om ersättning till pensionsavgångna lärare just med hänsyn till lärarbristen har utformats så, att dessa lärare åtnjuter högre ersättning än som brukar tillerkännas pensionärer vid återanställning.

För att närmare belysa detta vill jag erinra om att en återanställd pensionär i allmänhet vidkänns avdrag å lönen under återanställningen med belopp motsvarande den till honom utgående pensionen. Riktpunkten är härvid, att vederbörande skall åtnjuta sammanlagda förmåner i form av lön och pension motsvarande lönen i den löneklass, som han tillhörde närmast före pensionsavgången. De normer som gäller beträffande beräkningen av arvodena till pensionsavgångna lärare innefattar å andra sidan, att de vid full tjänstgöring kommer i åtnjutande av sammanlagda förmåner i form av arvode och pension,

Svar på interpellation ang. förbättring av arvodena till pensionsavgångna lärare vid vikariat

som överstiger lönen i nämnda löneklass. Den förhöjning i förhållande till slutlönen, som detta innebär, utgör exempelvis för adjunkt i 29 lönegraden å 3-ort cirka 28,5 procent (å 5-ort 25 procent) och för ämneslärare i 27 lönegraden 27,6 procent (å 5-ort 24 procent). Angivna procenttal gäller före inträdet i folkpensionsåldern. Efter 67 års ålder utgör motsvarande procenttal 23,4 (å 5-ort 20,3) respektive 22,1 (å 5-ort 18,8), varvid är att märka att vederbörande därjämte uppbär folkpension.

Jämväl för andra lärarkategorier än de förut angivna medför gällande bestämmelser förmåner, som överstiger den tidigare slutlönen. För folkskollärare varierar sålunda den på motsvarande sätt beräknade förhöjningen mellan 27 och 14,6 procent och för lektorer mellan 24,5 och 14,1 procent.

Jag vill erinra om att det senast i våras vidtogs sådan ändring i bestämmelserna, att den under vissa förhållanden utgående reseersättningen till återanställda pensionsavgångna lärare höjdes från 4 till 8 kronor för dag.

Jag har med dessa ord velat framhålla, att gällande bestämmelser om ersättning till pensionsavgångna lärare utformats med särskilt beaktande av den rådande lärarbristen. Från principiella utgångspunkter torde det vara svårt att ytterligare förbättra de redan i förhållande till förmånerna till återanställda pensionärer i allmänhet förhöjda ersättningsarna till pensionsavgångna lärare.

Härpå anförde

Fröken LÖWENHJELM (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Jag vet att denna fråga kan göras till en principdiskussion om huruvida statens pension är intjänt lön, eller om den är en förmån, som staten ger lön-

tagaren efter ett visst antal tjänsteår. Jag vet också att liknande frågor har kommit upp i andra sammanhang här i riksdagen, men då har de företrädesvis varit sedda ur framför allt de pensionerade lärarnas synpunkt. De frågorna vill jag inte närmare gå in på här. Vad jag har velat få belyst är, hur frågan ser ut sedd från skolornas sida. Skolorna har nu oerhörda svårigheter med att skaffa lärare — det är en trivial sanning vid det här laget. De har mycket stora svårigheter att skaffa lärare till de kortare vikariaterna, för en vecka eller en månad. Hur svårt detta är vet nog endast de berörda parterna, d. v. s. skolledarna och i någon mån länsarbetsnämnderna.

Om en anställd lärare blir sjuk och en vikarie måste anskaffas, kompliceras ofta hela saken av att man inte vet hur lång tid vikariatet skall vara. Detta gör, att sådan arbetskraft, som ser sig om efter ett mera permanent arbete, icke står till buds. Länsarbetsnämnden, dit man i första hand vänder sig, har redan på sommaren bottenskrapat sina reserver, och under pågående termin har man mycket liten hjälp att vänta därifrån. Det finns emellertid en liten reserv av arbetskraft i de pensionerade lärarna, och dem skulle man säkerligen lättare få tillgång till, om ersättningen vore bättre än den nu är. En pensionerad lärare säger emellertid: Varför skulle jag åtaga mig arbete, när staten inte anser min arbetskraft fullgod?

Jag har hört det sägas flera gånger. De pensionerade lärarna jämför då timarvodena och finner att de får 16 kronor, när de är pensionerade, medan de förut fått 24 kronor per timme. Jag har här räknat efter ungefär 30 löneklassen i dyrortsgrupp 4. De pensionerade lärarna är ofta den bästa hjälp man kan få, ty åtminstone åren närmast efter att de blivit pensionerade är skolans kurser aktuella för dem. De är vana vid förhållandena inom skolan och har of-

Interpellation ang. tillämpningen av jaktlagen

tast inga svårigheter med disciplinen. De kan verkligen undervisa och lära eleverna något. Nu får man i stället vanligen ta till vikarie en person, på vilken man inte kan ställa större förhoppningar än att vederbörande skall kunna någorlunda sysselsätta klassen. Några arbetsresultat får man ofta inte vänta sig.

De flesta pensionerade lärare för ingen talan i denna sak, utan de avstår från att ta anställning. Skolornas elever för heller ingen talan. Men framför allt de äldre eleverna fordrar av sin skola att den skall ge dem kunniga lärare.

Jag är övertygad om att man skulle göra skolorna en verklig tjänst genom att man gäve de pensionerade lärarna full timlön och full läsårsdaglön. Av statsrådets svar får jag tyvärr närmast den uppfattningen att statsrådet anser att de pensionerade lärarna är överbetalda. Men för att de siffror, som anföres i interpellationssvaret, skall ha någon betydelse måste de hänföra sig till det fall att en lärare har full tjänstgöring under hela läsåret. Endast om en lärare vikarierar mellan 10 och 16 dagar i månaden — antalet dagar blir beroende på den löneklass, vari vederbörande befinner sig — kommer han upp till samma arvode som en icke pensionerad lärare.

Enligt min mening skulle det vara mycket enklare och riktigare, om de pensionerade lärarna jämställdes med ordinarie lärare med full tjänstgöring, vilka åtager sig övertimmar utöver sin tjänstgöring, och betalades på samma sätt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Interpellation ang. tillämpningen av jaktlagen

Herr LUNDBERG (s) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I lag om rätt till jakt 19 § sista stycket säges: »Idkas jakt

med drivande hund å område som är av sådan beskaffenhet, att drevet måste antagas komma att huvudsakligen framgå över annans jaktområde, och framgår av omständigheterna uppenbarligen, att syftet är att åtkomma villebråd från sistsagda område, vare ansett som om olovlig jakt ägt rum.»

Med hänvisning till nämnda paragraf har Högfors och Persbo AB — liktydigt med Avesta Jernverks AB — i oktober i år till landsfiskalen anmält »att jakt med drivande hund förekommit av jordägarna till fastigheterna Broarna 1^s och 1² i Västerfärnebo kommun vid två kända tillfällen under december månad 1954 oaktat dessa marker är av sådan beskaffenhet att jakt med drivande hund icke får företagas inom desamma». I skriftväxlingen förekommer även en rapport från bolagets jaktvårdare, vari det förefaller som om länsstyrelsen skulle utfärdat förbud mot jakt med drivande hund på bl. a. Broarna 1^s; detta beslut synes ha delgivits bolagets representanter men synes däremot icke ha delgivits jordägarna, som träffades av den skada som ett sådant beslut kan innebära.

Denna anmälan, som givetvis syftar till åtal och föranlett både omfattande och kostsamma förundersökningar och förhör, går ut på att dessa mindre jordägare skulle generellt förbjudas att jaga med drivande hund på egen mark. De anmälda jakträttsinnehavarnas mark omfattar ett jordbruk på ca 87 tunnland skogsmark och 17 tunnland åker, vilket gått i samma släkt något hundratal år, samt tre mindre jordbruk på tillsammans ca 30 tunnland mark; sammanlagt förfogar de över ca 134 tunnland mark. Dessa jordbruk ligger insprängda i de mycket stora markområden som bolaget äger, och ur bolagets synpunkt kan givetvis finnas ett intresse av att på ett eller annat sätt inskränka eller ockupera dessa markers nyttjande av ägarna. Men lag om rätt till jakt torde väl knappast, varken till lagtex-

Interpellation ang. tillämpningen av jaktlagen

tens utformning eller syfte, ha till uppgift att ytterligare ge förmåner till bolag och större markägare genom ett godtyckligt förfarande gentemot bönder och småbrukare, som berövas värden till förmån för de välsituerade.

Av förhållningsprotokollen och jaktrettsinnehavarens muntliga uppgifter framgår att jakten, som vid de två angivna tillfällena bedrivits med hjälp av en dreverhund, helt eller i varje fall till huvudsaklig del förekommit på de egna markerna. Jakten och »upptaget» har börjat och efter ca 15 minuter avslutats på jaktrettsinnehavarens egna marker. Villebrådet fanns på de egna markområdena, och allt tyder på att djurens betesmarker där var av mera beständig natur; detta framgår även av åsamkad skada å växande gröda.

Dreverjakten har alltså icke i enlighet med lagtexten »huvudsakligen» framgått över annans jaktområde, den utvisar ej heller »att syftet varit att åtkomma villebråd» från annans jaktområde. Kvar står då att intressen, som icke kan ha sin grund i lag om rätt till jakt, tagits som motiv för anmälan, och det förefaller av aktsamlingen, att en arealbedömning gjord efter kartan är grunden för anmälan, och att arealbedömningen kan vara utförd av länsstyrelsen.

Även om det ur skogsnäringssynpunkt och med hänsyn till andra intressen kan finnas önskemål om att mindre jordbruk insprängda i bolagsmarker skall försvinna, och även om de som har ekonomisk makt tillika har obegränsad tillgång till juridisk expertis och andra möjligheter för att bedriva en systematisk »utnötning» av dessa mindre jordägare, torde detta icke överensstämma med en demokratisk lags anda och syfte, och i varje fall kan maktägare eller myndighet icke utan riksdagens hörande godtyckligt få nyttja en lag för att exempelvis påskynda överförandet av bondejord till bolagen.

Då det bl. a. i detta fall förefaller

att myndigheter, bolag och enskilda, godtyckligt har nyttjat en av riksdagen beslutad lag för syften och intressen, som helt måste vara främmande för lagstiftaren, är det angeläget att jämväl de beslutande organen ser till att verkställigheten noggrant följer lagens utformning, anda och syfte.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet uppmärksammat att lag om rätt till jakt otillbörligt utnyttjas för att monopolistiskt gynna bolag och större markägare och att myndigheter, bolag och enskilda genom tillämpning av en generell arealbedömning, som icke kan ha sin grund i lagen, utestänger bönder, småbrukare och arrendatorer från att få disponera över och bedriva jakt på egna marker under likvärdiga former som de större markägarna?

2. I så fall kan man förvänta att herr statsrådet kommer att vidtaga erforderliga åtgärder för att tillämpningen av denna lag i fortsättningen icke kommer att ensidigt gynna de större markägarnas intressen och att jämväl demokratiska, sociala och andra för mindre jordägare och arrendatorer väsentliga intressen vederbörligen blir tillgodosedda.

Denna anhållan bordlades.

§ 5

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 181, i anledning av väckta motioner om förnyad utredning av frågan om polisväsendets förstärkning,

nr 182, i anledning av väckt motion om utredning angående åtgärder för att stärka polisens auktoritet m. m.,

nr 183, i anledning av väckta motioner om utredning angående ersättning

av allmänna medel för skador, som tillfogats genom brottslig gärning,

nr 184, i anledning av väckta motioner rörande enskild väghållning, och

nr 185, i anledning av väckta motioner om dels effektivisering och förstärkning av de statliga rationaliseringsorganen dels viss utredning i syfte att rationalisera den offentliga förvaltningen dels ock en allmän översyn av den civila och den militära förvaltningen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, såvitt angår jordbruksärenden,

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till ett internationellt veteavtal, och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i samband med nedläggandet av driften vid linberedningsverket i Mellansel.

§ 6

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 349, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57 behandlade allmänna frågor;

nr 350, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered-

skapsstat för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 354, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 355, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser staterna för statens allmänna fastighetsfond och försvarets fastighetsfond;

nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 362, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för sjöräddningsväsendet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 363, i anledning av väckt motion om återförande till de ursprungliga fastigheterna av vissa av 1942 års militära markersättningsnämnd inköpta och arrenderade markområden i Norrbottens län;

nr 364, i anledning av väckta motioner om utredning angående samhällliga stödåtgärder för invalidiserade barn, som vårdas i hemmen; och

nr 365, i anledning av väckta motioner om ökat stöd åt forskningen beträffande framställning av alkoholfria drycker av frukt och bär.

Vidare anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 361, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m.

§ 7

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposi-

tion nr 197, angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1956/57 till Bidrag till företagareföreningar m. fl. och till Fonden för lån till företagareföreningar m. m. tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.14.

In fidem
Per Bergsten

Måndagen den 19 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 13 in-
nevarande november.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till stats-
utskottet Kungl. Maj:ts å kammarens
bord vilande proposition, nr 197, an-
gående anslag å tilläggsstat I till riks-
staten för budgetåret 1956/57 till Bi-
drag till företagareföreningar m. fl. och
till Fonden för lån till företagareföre-
ningar m. fl.

§ 3

Föredrogs, men bordlades åter stats-
utskottets utlåtanden nr 181—185 och
jordbruksutskottets utlåtanden nr 37
—39.

§ 4

Föredrogs den av herr *Lundberg* vid
kammarens nästföregående sammän-
träde gjorda, men då bordlagda anhållan
att få framställa interpellation till
herr statsrådet och chefen för jord-
bruksdepartementet angående tillämp-
ningen av jaktlagen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Till bordläggning anmäldes
utrikesutskottets utlåtande nr 5, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående godkännande av tilläggspro-

tokoll nr 8 till överenskommelsen den
19 september 1950 angående upprät-
tande av en europeisk betalningsunion;
samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 53, i anledning av väckta motio-
ner angående vissa åtgärder till stöd åt
den svenska fruktodlingen,

nr 54, i anledning av väckta motio-
ner angående restitution av skatt å ben-
sin för vissa motordrivna fordon inom
jordbruksnäringen och industrien,

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till taxerings-
förordning, m. m., jämte i ämnet väckta
motioner, och

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om investeringsavgift för år 1957, m. m.,
jämte i ämnet väckta motioner.

§ 6

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposi-
tion nr 200, angående anslag till supple-
mentär jordbrukskredit, tillställts kam-
maren.

Denna proposition bordlades.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.03.

In fidem
Gunnar Brith

Tisdagen den 20 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 14 in-
nevarande november.

§ 2

Föredrogs och remitterades till jord-
bruksutskottet Kungl. Maj:ts å bordet
vilande proposition nr 200, angående
anslag till supplementär jordbrukskre-
dit.

§ 3

Föredrogs, men bordlades åter ut-
rikesutskottets utlåtande nr 5 samt be-
villningsutskottets betänkanden nr 53,
54, 56 och 57.

§ 4

På förslag av herr talmannen beslöt
kammaren, att bevillningsutskottets be-
tänkanden nr 56 och 57 skulle uppföras
främst bland två gånger bordlagda ären-
den på morgondagens föredragnings-
lista.

§ 5

**Interpellation ang. markersättning för
elektriska hög- och lågspänningsledning-
ar för detaljdistributionen**

Ordet lämnades på begäran till

Herr JÖNSSON i Rosshol (bf), som
anförde:

Herr talman! Enligt regler som nu
tillämpas av såväl statens vattenfalls-
verk som de stora enskilda kraftverken
i landet lämnas ersättning för bestående
skador som förorsakas av de stora
kraftledningarna, som benämnas stam-
linjer, landslinjer eller primärlinjer
och sekundärlinjer. Ersättningarna ut-
går efter normer som utarbetats av sär-

skilda av Kungl. Maj:ts utsedda sakkun-
niga, d. v. s. 1948 års åkernormer och
1952 års skogsnormer.

För Orts- och lågspänningsledningar,
d. v. s. vissa hög- och alla lågspän-
ningsledningar för detaljdistribution,
fordrar kraftleverantörerna i regel fri
mark. Genom att markägaren så gott
som undantagslöst är abonnent på
elektrisk kraft hos kraftledningsägaren,
har denne kunnat tilltvinga sig fri
mark genom att intaga en bestämmelse
härom i det reglemente som gäller för
kraftleveransen. En abonnent som
vägrar att upplåta fri mark för t. ex. en
högspänningsledning från en bygd till
en annan, något som förorsakar ett av-
sevärt intrång såväl i åker som skogs-
mark, kan på så sätt ställas utan el-
kraft.

Elkraftutredningen av år 1943 har i
sitt huvudbetänkande (SOU 1954: 12, s.
261 och s. 264) med framhållande bland
annat av att bestämmelsen om fri mark
kan bli betungande för abonnenten utta-
lat som önskvärt att frågan om mark-
upplåtelse för elektrisk ledning och er-
sättning för intrång genom sådan sär-
skilt utredes. I sitt yttrande över elkraft-
utredningens betänkande har kungl.
kommerskollegium den 31 mars 1955
tillstyrkt att en sådan utredning kom-
mer till stånd.

Riksförbundet Landsbygdens folk,
RLF, vilket torde representera det
största antalet markägare som berörs av
ifrågavarande slag av ledningar, upp-
tog i slutet av 1940-talet förhandlingar
med kungl. vattenfallsstyrelsen angä-
ende ersättning till sådana markägare
vilka åsamkas extra stort markintrång.
Som resultat av förhandlingarna er-
bjöd sig styrelsen att betala en engångs-
ersättning av 45 kronor per stolpe inom

Interpellation ang. markersättning för elektriska hög- och lågspänningsledningar för detaljdistributionen

vattenfallsstyrelsens mellansvenska nät och 25 kronor per stolpe inom styrelsens distributionsnät i övre Norrland. Dock skulle ersättning utbetalas endast för det antal stolpar som med två gånger antalet tariffenheter översteg markägarens elabonnemang. Ägaren till en jordbruksfastighet om t. ex. 3 rum och kök och 12 hektar odlad jord, d. v. s. 10 tariffenheter, skulle alltså vara tvungen att upplåta fri mark för 20 stolpar och erhålla ersättning för endast det antal stolpar som översteg 20. Efter en kort tid visade det sig, att markägarna ansåg ersättningarna för låga och att dessutom endast ett fåtal markägare skulle kunna erhålla någon ersättning enligt dessa normer. De stora enskilda kraftverken, vilka sammanlagt har ett mycket större antal abonnenter på landsbygden än vattenfallsstyrelsen, har vidhållit kravet på att fri mark i regel skall av alla jordbruksabonnenter lämnas för samtliga stolpar. Markägarna krävde därför att nya förhandlingar skulle upptagas mellan RLF och i första hand vattenfallsstyrelsen för att söka träffa en uppgörelse om skäliga beräkningsgrunder för ersättningarna.

Med anledning av att elkraftutredningen som tidigare nämnts föreslagit en särskild undersökning angående markersättning för ifrågavarande slag av ledningar och de med vattenfallsstyrelsen upptagna förhandlingarna icke lett till något resultat, hemställde RLF i skrivelse till Konungen den 25 juni 1954, att den av elkraftutredningen föreslagna undersökningen snarast måtte igångsättas.

I skrivelsen har RLF framhållit att ortslinjerna, d. v. s. de mindre högspänningslinjerna, även betjäna tätorter, industrier, sommarbostads- och sportstugeområden och sålunda icke byggs utslutande för ägarna till de marker de passerar. Detta gäller i icke obetydlig omfattning även för lågspänningsledningar. Jordbrukare som beta-

lar sin elförbrukning efter samma taxor som andra förbrukare måste sålunda med nuvarande system i regel släppa till fri mark för ledningar, som betjäna andra slag av abonnenter, vilket i realiteten innebär att jordbruksabonnenterna får lämna icke obetydliga bidrag till kraftverkens eldistributionskostnader, som övriga abonnenter är befriade ifrån. Härtill kommer att det markintrång, som Orts- och gårdslinjerna förorsakar, drabbat jordbruksfastigheterna mycket ojämnt.

Liksom de större ledningarna måste även ledningarna för ortsdistributionen ofta framdragas genom värdefull skogsmark. Genom den ökade maskin användningen inom jordbruket är därjämte stolparna i åkermark till avsevärt större hinder nu än tidigare. Markägarna har därför numera krav på ersättning för alla ledningsintrång. Det nuvarande systemet, enligt vilket en kraftleverantör med utnyttjande av sin faktiska monopolställning kan tvinga en abonnent att upplåta fri mark för ledningar, som icke utslutande är avsedda för den egna fastighetens elkraftförsörjning, är ur rättsvisynpunkt svår förståeligt och leder ständigt till konflikter mellan kraftleverantörerna och markägarna. Detta gäller såväl äldre ledningar som vid nybyggnad av ledningar för ortsdistributionen. Många gånger fördröjes eller rent av omöjliggöres en lämplig ledningsombyggnad eller en nyelektrifiering genom kraftleverantörens fordran på fri mark.

Kungl. vattenfallsstyrelsen liksom enskilda kraftdistributörer har velat göra gällande, att man vid bestämning av det tariffenhetstal, enligt vilket den i strömvärderna ingående grundavgiften uträknas, tagit hänsyn till markägarnas skyldighet att upplåta fri mark. Jordbruksabonnenterna anses därför generellt ha erhållit full kompensation för markintrånget. Om stolpersättningar skulle utbetalas för Orts- och lågspän-

Interpellation ang. markersättning för elektriska hög- och lågspänningsledningar för detaljdistributionen

ningsledningar, skulle man därför kunna befara att distributörerna anser sig berättigade att skaffa sig den erforderliga inkomstökningen förmedelst en sådan omläggning av tariffenhetsnormerna, att tariffenhetsstalen för jordbruksbelastningar höjes under det att tariffenhetsstalen för andra förbrukare kvarstår oförändrade.

Härtill kan genmåljas, att grunderna för tariffenhetsberäkningarna sådana desamma nu tillämpas av vattenfallsstyrelsen och så gott som samtliga större kraftleverantörer i landet har angivits av elkraftutredningen i dess »Betänkande med förslag till standardtariffer för detaljdistribution av elektrisk kraft» av den 2 januari 1947 (SOU 1947: 4). Förslaget bygger i allt väsentligt på ett av en kommitté inom Svenska elverksföreningen utarbetat förslag, vilket är intaget såsom huvudbilaga till betänkandet. Varken i elkraftutredningens förslag eller Elverksföreningens förslag med motivering och kommentarer finns på något ställe angivet eller ens antytt att man vid bestämning av grunderna för tariffenhetsstalet för jordbruksabonnenter utgått ifrån, att jordbruksabonnenterna skulle upplåta fri mark för ortsledningar och lågspänningsledningar. Man kan sålunda utgå ifrån att i varje fall elkraftutredningen icke tagit ställning till på vilket sätt jordbruksabonnenterna skall erhålla kompensation för markintrånget. Att detta antagande är riktigt bekräftas också av att elkraftutredningen i sitt förut nämnda huvudbetänkande föreslagit att frågan om ersättning för intrång genom bland annat ifrågavarande ledningar måtte bli föremål för en särskild undersökning.

Vilka ersättningar som skall anses skäligen och på vilket sätt markägarna skall erhålla kompensation bör kunna avgöras med ledning av undersökningens resultat. Som framhållits av markägarnas representanter drabbas jordbruksfastigheterna mycket ojämnt av

intrånget. En fastighet med en bygde- eller ortstransformator inom eller i närheten av sina ägor kan bli belastad med ett otal antal stolpar, då däremot en fastighet, belägen i ändpunkten av ett detaljnät, endast belastas med stolpar för den egna fastighetens elkraftförsörjning. Det säger sig därför självt att en generell kompensering av jordbruksabonnenterna för intrånget genom en avvägning av tariffenhetsstalet eller på annat sätt aldrig kan erbjuda en tillfredsställande lösning.

Ehuru det finns exempel på distributionsföretag här i landet som lämnar ersättning för alla stolpar som förorsakar intrång och haft goda erfarenheter av ett sådant system, har man från markägarhåll inga anspråk på markersättning för stolpar som uppbär ledningar uteslutande för den egna fastighetens elkraftförsörjning. Dessutom förutsättes alla stolpar, som förorsakar ett obetydligt intrång, såsom stolpar i t. ex. impediment, stenrösen, naturlig äng och i rågång, bli undantagna från ersättning.

Om ledningsdragningen utföres med den hänsyn till markägarintresset som är tekniskt möjlig, blir ersättningarna i regel icke stora. Är ett avsevärt intrång oundvikligt, erhålles full kompensation. Inom områden, där ersättningar utbetalas, visar erfarenheten, att elkraftsdistributören planerar ledningsdragningen och utväljer stolplåtar med större omsorg än inom områden, där distributören tilltvingat sig fri mark.

I princip torde inga invändningar kunna resas mot att kraftdistributören inräknar markersättningarna för de mindre kraftledningarna i distributionskostnaderna på samma sätt som sker för de större kraftledningarna och att kostnaderna för dessa ersättningar betalas av alla anslutna abonnenter av olika kategorier via strömavgifterna.

Inom områden, där ersättningar för

Interpellation ang. medelsanvisningen till byggandet av vägar och gator inom städer och stadsliknande samhällen

alla ledningar betalas, har det visat sig, att distributionskostnaderna icke nämnvärt påverkas, varför några taxehöjningar icke ansetts motiverade.

Då vattenfallsstyrelsens och de större enskilda kraftverkens avoga inställning till denna ersättningsfråga därför framstår som oförståelig och utgör en ständigt källa till irritation och tvister mellan markägarna-abonnenterna och kraftdistributörerna, måste det anses angeläget, att den av elkraftutredningen förordade undersökningen, varom RLF påmint, senast den 26 maj 1956, måtte igångsättas snarast möjligt.

Med det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att låta verkställa den av elkraftutredningen förordade och av kommerskollegium tillstyrkta undersökningen om markägares medgivande till dragning av elektrisk ledning över hans mark samt om skälig ersättning för intrång genom sådan ledning, innefattade bland annat frågan om markersättningen till abonnenter, vilkas fastigheter beröres av hög- och lågspänningsledningar som tillhör detaljdistributionen, vars lösning visat sig vara av stor principiell betydelse?

Denna anhållan bordlades.

§ 6

Interpellation ang. medelsanvisningen till byggandet av vägar och gator inom städer och stadsliknande samhällen

Fru ANDRÉN (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Som bekant svarar städerna själva för huvudparten av kostnaderna för byggandet av vägar och gator inom sitt område. Statsbidrag kan dock enligt bestämmelserna utgå med 95 procent av kostnaderna för genomförandet av byggnadsprojekt som avser

allmän väg och gata som är »för biltrafiken viktig». Som viktiga i den meningen har, såsom bestämmelserna kommit att tolkas, i stort sett endast de gator ansetts som haft karaktären av genomfartsleder.

Dessa statsbidrag utbetalas ur anslaget för Bidrag till byggande av vägar och gator, som avräknas mot bilskattemedelsfonden. Dessa anslag har emellertid med samhällsekonomisk motivering hållits inom snäva gränser, som på intet sätt svarar mot de betydande investeringsbehov som motorismens snabba utveckling har skapat. Tillgången på automobilskattemedel skulle i och för sig medge en avsevärt större anslagsgivning.

Därtill kommer emellertid att de av riksdagen beviljade anslagen för ändamålet endast i begränsad omfattning får disponeras. I praktiken har statsbidragsgivningen genom fastställandet av medelsförbrukningsramarna kommit att hållas på en betydligt lägre nivå än anslagen. För budgetåret 1954/55 anslags för bidrag till byggande av vägar och gator (inom städer och stadsliknande samhällen) 80 miljoner kronor, för budgetåret 1955/56 90 miljoner kronor och för 1956/57 110 miljoner kronor. Dispositionen av medlen hänför sig till kalenderåren 1955, 1956 och 1957. Medelsförbrukningsramarna för åren 1955 och 1956 bestämdes emellertid till endast 30 miljoner kronor för vardera året. Detta innebär alltså att under kalenderåret 1955 endast 37,5 procent och under kalenderåret 1956 bara 33,3 procent av det för ändamålet medgivna anslaget i verkligheten kommit till användning. De av riksdagen beviljade anslagen har således i praktiken nedskurits med cirka två tredjedelar. Det kan nämnas att vägväsendet i övrigt fått en avsevärt gynnsammare behandling. Av de för byggandet av vägar och broar medgivna anslagen har genom medelsförbrukningsramarnas fastställande för

Interpellation ang. vissa missförhållanden vid C-avdelningen å Källshagens sjukhus, m. m.

de angivna kalenderåren 1955 och 1956 en nedskärning skett med endast cirka 18 procent.

Konsekvensen av denna skillnad mellan anslagens och medelsförbrukningsramarnas storlek har blivit ett uppskjutande av viktiga gatubyggnadsprojekt, varigenom besvärliga flaskhalsar uppstått i genomfartslederna i många av våra trafikcentra. Situationen mildras i någon mån genom det förhållandet att åtskilliga städer sett sig nödsakade att utan statsbidragshjälp fylla sina mest pressande gatubyggnadsbehov, trots att dessa arbeten varit statsbidragsberättigade. Mot denna bakgrund framstår det som nödvändigt, att man vid fastställandet av medelsförbrukningsramen för år 1957 bättre än tidigare anpassar den till det faktiska gatubyggnadsbehovet.

Med stöd av det som ovan anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet Hjalmar Nilson få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet vid prövningen av medelsförbrukningsramen för byggnandet av vägar och gator inom städer och stadsliknande samhällen medverka till att större hänsyn tas till den eftersläpning som inom detta område uppstått under senare år och bättre anpassa nämnda ram till det faktiska medelsbehovet?

Denna anhållan bordlades.

§ 7**Interpellation ang. vissa missförhållanden vid C-avdelningen å Källshagens sjukhus, m. m.**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr KÖNIGSON (fp), som anförde:

Herr talman! I proposition 133 till 1952 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t efter det befänkande av den s. k. tillsynskommittén avgivits, att sinnesslö- inspektionen skulle förstärkas, närmast

för att man på förekommen anledning skulle systematiskt gå igenom alla på anstalt intagna sinnesslöa för att konstatera, att ingen utan skäl intagits eller kvarhållits på anstalt. Riksdagen biföll sedan detta förslag.

Den beslutade undersökningen har nu, trots att den försenats av täta byten på posten som biträdande inspektör, varigenom genomgången t. o. m. 1954 kommit att inskränka sig till 136 patienter å Rinkesta slott, framskridit så långt, att den omfattar över 7 000 patienter och elever. Nuvarande överläkaren vid Sahlgrenska sjukhuset, med. dr Hans Forssman, har nämligen under tiden 1 januari—30 november 1955 undersökt inte mindre än 6 898 intagna å 89 anstalter. Över detta arbete har han lämnat en till kungl. medicinalstyrelsen ställd berättelse, av vilken framgår att förhållandena i avseende å det med inspektionen avsedda syftet endast i ett fall givit anledning till allvarigare anmärkningar. Undantaget gäller C-avdelningen vid Källshagens sjukhus.

Denna avdelning är egentligen avsedd för ett klientel av psykiskt efterblivna med symtom av asocialitet och grov kriminell belastning, men dessutom har i vanlig administrativ ordning å avdelningen intagits patienter utan någon kriminell belastning. Resultatet har blivit, att här blandas straffröklarade mördare, mordbrännare, rånare, sexualförbrytare, bedragare, vane-tjuvar o. s. v. med i allmänhet unga patienter, som hänvisats från landstingsanstalter endast på grund av att de vållat allmänna disciplinsvårigheter utan att vara kriminellt belastade. I biträdande inspektörens berättelse lämnas i det fallet exempel, som är verkligt upprörande. En del av dessa patienter är endast lätt efterblivna och står på ungefär samma nivå som eleverna vid en del av ungdomsvårdsskolorna.

»Sammanfallningsvis måste», sägs det i berättelsen, »beträffande C-avdelning-

Interpellation ang. vissa missförhållanden vid C-avdelningen å Källshagens sjukhus, m. m.

en vid Källshagens sjukhus konstateras, att iakttagelser gjordes vid besöket 1955 som voro ägnade väcka bestämda betänkligheter humanitärt och ur rätts-säkerhetssynpunkt.»

Senare har under tiden juni—juli 1956 avdelningen inspekterats av överinspektör Torsten Arneus och kurator Gudrun Rabbinovitz, och den av dem lämnade redogörelsen är ännu mer skrämmande, ty den ger en totalbild av förhållandena. Sålunda framgår, att patienterna inte har några dagrum till sitt förfogande. Sängarna står tätt och sängskåp saknas. Det finns ingen förvaringsplats för privata tillhörigheter, trots att en del av patienterna här tillbringar flera tiotal år av sitt liv. Här lever över huvud människor i dagens samhälle decennium efter decennium utan att ha något som de kan kalla sitt. Det finns intet varmvatten vid tvättställen, och detta förhållande skapar — tillsammans med att många av patienterna har ringa intresse för hygien — förhållanden som man ryggar tillbaka för att beskriva. Tillgången på varmvatten är för övrigt i vissa fall så begränsad, att badning måste ske på söndagar, då åtgången av varmvatten för andra ändamål är mindre. Man har inte resurser att servera verkligt varm mat, och på vintern kan man ibland inte uppnå högre rumstemperatur än 14 grader.

Avdelningen rymmer normalt 283 patienter, men har konstant överbelägg-

ning. Långa tider har man saknat både läkare och examinerad sjuksköterska.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

1. Anser herr statsrådet att det finns skäl att låta riksdagens ledamöter få del av den redogörelse, som avgivits av biträdande inspektören för sinnesslövråden angående hans verksamhet 1955?

2. Avser herr statsrådet att inom alla närmaste tiden vidta åtgärder för att skapa mera människovärdiga förhållanden för patienterna å C-avdelningen å Källshagens sjukhus?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Anmälades, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 836, av herr *Johansson* i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 196, angående ytterligare understöd till båttrafiken i Stockholms skärgård.

Denna motion bordlades.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.07.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 21 november

Kl. 10.00

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Chefredaktör Gösta Netzén vårdas sedan den 18 november 1956 intagen på medicinska kliniken, Allmänna Sjukhuset, Malmö, och är på grund härav tills vidare förhindrad fullgöra sitt riksdagsmannaupdrag.

Medicinska kliniken, Malmö, den 20 november 1956

Bengt Hamrin
leg. läk.
avd.-läk.

Kammaren beviljade herr Netzén ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 18 innevarande november tills vidare.

§ 2

Svar på interpellation ang. revision av gällande skyddsområdesinstitution kring våra militära befästningsanordningar

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**, som yttrade:

Herr talman! Med denna kammares tillstånd har herr Löfroth i en interpellation frågat, om jag inte anser tiden nu vara inne att revidera den nu gällande skyddsområdesinstitutionen kring våra militära befästningsanläggningar.

Såväl bestämmelserna om villkoren för utlännings rätt att vistas inom skyddsområde som frågan om skyddsområdenas omfattning har nyligen varit föremål för en allmän översyn. Denna har resulterat i att Kungl. Maj:t utfärdat dels ny skyddsområdeskungö-

relse den 21 oktober 1955 och dels ny kungörelse om fastställande av skyddsområden den 29 juni innevarande år.

Den nya skyddsområdeskungörelsen innebär att vissa icke obetydliga uppmjukningar av de tidigare bestämmelserna kunnat genomföras. Sålunda har den tid, som utlännings utan särskilt tillstånd får vistas på vissa, särskilt utsedda allmänna uppehållsplatser, utsträckts från 24 timmar till 72 timmar. Tidigare kunde den lokala militära myndigheten lämna tillstånd för utlännings att vistas inom skyddsområde upp till tre månader; denna tid har i den nya kungörelsen utsträckts till sex månader. Vidare kan nämnas att för vissa fall föreskrivits ett samrådsförfarande mellan militära myndigheter och länsstyrelserna, varigenom garantier skapats för att civila synpunkter får göra sig gällande på ett tidigt skede.

Även kungörelsen den 29 juni i år om fastställande av skyddsområden innebär lättnader. Skyddsområdenas omfattning har väsentligt inskränkts inom Stockholms kustartilleriförsvar. Betydande minskningar har vidare kunnat ske inom blekinge-, göteborgs- och sundsvallsområdena.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att skyddsområdenas storlek av olika skäl inte kan mera avsevärt begränsas. Gjorde man så skulle man komma att närmare lokalisera skydds-föremålen, ja rent av kanske utpeka dem. Härtill kommer, att det inte bara är själva befästningen som är av intresse för en presumtiv motståndare utan även ett förhållandevis stort område runt omkring befästningen och omkring ett system av befästningar. Jag kan peka på betydelsen för en fiende att i förväg ha rekognoscerat förflytt-

Svar på interpellation ang. revision av gällande skyddsområdesinstitution kring våra militära befästningsanordningar

ningsvägar och lämpliga stridsställningar för de pjäser, varmed befästningarna kan väntas bli bekämpade, och att känna till lämpliga landsättningsplatser för lufttrupper bakom ett befästningssystem. Utvecklingen av atomstridsmedlen och de tekniska framstegen på det fotografiska området framhäver ytterligare betydelsen av att tillräckligt stora områden runt befästningar och befästningssystem avdelas som skyddsområden.

Samma dag som kungörelsen om fastställande av skyddsområden utfärdades bestämde Kungl. Maj:t bland annat de vägar, som utlänning får begagna vid färd genom skyddsområdena och vid färd till och från skyddsområdena, samt de allmänna uppehållsplatser, där utlänning får vistas 72 timmar utan särskilt tillstånd. Även dessa bestämmelser innebär lättnader i förhållande till vad som tidigare gällde. Ett flertal vägar och uppehållsplatser har tillkommit såsom tillåtna och vissa uppehållsplatser har erhållit större utsträckning.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att skyddsområdesbestämmelserna helt nyligen varit föremål för en allmän översyn. Därvid har civila önskemål om lättnader i bestämmelserna tillmötesgått så långt det varit möjligt utan att eftersätta väsentliga militära säkerhetskrav. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att nu medverka till någon ytterligare allmän revision av dessa bestämmelser.

Interpellanten har som utgångspunkt för sin fråga tagit ett nyligen i pressen uppmärksammat fall rörande uppehållstillstånd för östtyska arbetare i Luleå. Med anledning härav vill jag beröra omständigheterna i detta ärende.

Luleå stad ligger inom Bodens skyddsområde. Största delen av staden utgör emellertid allmän uppehållsplats, där således utlänning utan särskilt tillstånd kan vistas 72 timmar. Vidare får utländskt fartyg utan särskilt tillstånd

vara förankrat eller förtöjt inom Luleå stads hamnområde upp till 7 dagar, om fartyget skall lossa eller lasta.

I samband med en utökning av lagringsmöjligheterna för eldningsolja i övre Norrland har Oljekonsumenternas riksförbund beslutat bygga cisterner ovan jord i Luleå. Arbetet har därvid överlämnats på entreprenad till en östtysk firma, som lämnat det lägsta entreprenadanbudet. På grund av svårigheten att erhålla specialarbetare har entreprenören tvingats anställa utländsk arbetskraft för att i tid bli färdig med arbetet.

De utländska arbetarna har anlänt till Luleå i grupper. Början gjordes den 1 oktober 1956. För närvarande torde ett åttiotal man arbeta vid anläggningen.

Kommandanten i Boden ansåg sig på grund av de allmänna riktlinjer för tillståndsgivning, som meddelats av överbefälhavaren, icke böra bevilja vistelsestillstånd inom skyddsområdet för ifrågavarande arbetare. Emellertid meddelades provisoriskt uppehållstillstånd.

Sedan försvarsstaben för sin del tillstyrkt vistelsestillstånd för arbetarna, har Konungen genom beslut den 30 oktober och den 5 november 1956 medgivit arbetarna tillstånd att vistas inom skyddsområdet, dock längst till den 15 december innevarande år, då anläggningen beräknas vara färdig. Vid mitt ställningstagande i denna fråga har jag, i likhet med försvarsstaben, fäst den största vikt vid att oljecisternbygget bedömts vara viktigt för bränsleförsörjningen inom detta område. Enligt särskilt påpekande i beslutet äger kommandanten meddela de inskränkningar beträffande rörelsefriheten, som betingas av omständigheterna. Härigenom ges möjlighet att vidtaga särskilda försiktighetsåtgärder. Risker för spionage har därför inte ansetts vara större i detta fall än då utländska fartyg utan särskilt tillstånd besöker Luleå hamn

Svar på interpellation ang. revision av gällande skyddsområdesinstitution kring våra militära befästningsanordningar

eller då utläningar utan sådant tillstånd besöker staden.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Löfroths interpellation.

Härefter anförde:

Herr LÖFROTH (fp):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret på min interpellation.

Även om bestämmelserna om villkoren för utlännings rätt att vistas inom skyddsområde liksom frågan om skyddsområdenas omfattning nyligen varit föremål för en allmän översyn, anser jag på goda grunder, att dessa frågor — särskilt den senare frågan — borde ha prövats mer verklighetsbetonat än som skett. De synpunkter som länsstyrelsen i Norrbottens län framhållit i sina utlåtanden den 25 november 1954 och den 12 maj 1956 borde mer ha beaktats vid ovannämnda översyn av bestämmelserna. Särskilt vad länsstyrelsen framhållit om att tillståndsgivningen — som nu handhas av de militära myndigheterna — borde anförtros polismyndigheterna, anser jag fullt riktigt. Därmed skulle också hithörande ärenden säkert erhålla en snabbare handläggning. Att tillståndsgivningen åvilar polisen torde också bättre överensstämma med stadgandet, att tillsynen av efterlevnaden ankommer på polismyndighet. Jag beklagar, att länsstyrelsens vettiga synpunkter inte mer beaktades.

Vad som närmast gav anledning till min fråga till försvarsministern var ju fallet rörande uppehållstillståndet för ett antal östtyska arbetare som kommit till Luleå, eller kanske rättare sagt den mycket dåliga handläggningen av frågan, en handläggning som föreföll mig och många med mig rent ut sagt tafatt och oskicklig — vem som nu är skuld till detta. Den 1 oktober anlände till skyddsområdet i fråga 13 östtyska ar-

betare. Först den 4 oktober kom ansökningar om uppehållstillstånd till kommandanten i Boden. Tydligen ville han ha råg i ryggen och skrev till försvarsstaben i Stockholm och anhöll om råd. Intet svar kom. Förutom att han skrev telegraferade han två gånger. Han ringde även men fick ändå intet besked. Tystnaden från försvarsstaben fortfor även sedan tyskarna varit där 15 dagar. Då fann sig kommandanten böra handla själv och beslöt att neka tyskarna uppehållstillstånd, varefter polisen forslade ut tyskarna från skyddsområdet. Då först kom från försvarsstaben ett telegrafiskt besked om att provisoriskt uppehållstillstånd ordnats och att dessa tyskar, som uppgick till ett 80-tal, skulle få vara kvar.

Försvarsministerns redogörelse ger klart belägg för att en revision av nu gällande bestämmelser på hithörande område snarast möjligt bör åvägbringas i enlighet med vad länsstyrelsen i Luleå föreslagit. Sedan kan man inte frångå den bestämda uppfattningen, att frågan om de östtyska arbetarnas uppehållstillstånd bedömts av försvarsledningen i Stockholm och övriga myndigheter, som tydligen varit inkopplade på frågan och haft mer att säga till om, inte så mycket ur försvarspolitiska utan fast mer ur arbetsmarknadspolitiska synpunkter. Skyddsområdesbestämmelser och dylikt har blivit en andrahandsfråga.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**:

Herr talman! Det kommer alltid att finnas en friktion mellan de civila önskemålen och de militära kraven, när det gäller skyddsområdesbestämmelserna och deras tillämpning.

Det är ofta så, att om vi upptäcker spionage i detta land, anklagar man myndigheter och andra för dålig kontroll och en viss godtrogenhet, och det kan stundom finnas en viss grund för

Taxeringsförordning, m. m.

dessa påståenden. Avsikten med skyddsområdena och deras utsträckning är i första hand att man skall inrikta allmänhetens uppmärksamhet på eventuella utläningar, som finns i dessa områden, och hoppas på att allmänheten på sitt sätt ingriper och underrättar myndigheterna, därest man tycker att något misstänkt förekommer. Detta är grundprincipen, vilket naturligtvis med hänsyn till skyddsområdenas storlek också innebär, att någon effektiv bevakning inte kan äga rum.

Vad sedan speciellt handläggningen av detta ärende beträffar, så skall jag utan vidare medge, att det icke har handlagts med den snabbhet och beslutsamhet, som man skulle kunna kräva. Men å andra sidan kan jag också slå fast, att det här gäller en viss grupp av arbetare, som kan stå under ständig kontroll. Man vet var arbetsplatsen är belägen, och man vet var de har sin förläggningssort. Därför tror jag inte att deras vistelse inom skyddsområdet innebär någon fara ur säkerhetssynpunkt.

Jag skall emellertid ännu en gång medge, att själva handläggningen av ärendet, vad det nu kan bero på, inte varit sådan som ur allmänna synpunkter varit önskvärt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den på kammarens bord ligande motionen nr 836, av herr *Johansson* i Stockholm.

§ 4

Föredrogs den av herr *Jönsson* i Rossbol vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående markersättning för elektriska hög- och lågspänningsledningar för detaljdistributionen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av fru *Andrén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet Hjalmar Nilson angående medelsanvisningen till byggandet av vägar och gator inom städer och stadsliknande samhällen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Königson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående vissa missförhållanden vid C-avdelningen å Källshagens sjukhus, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Taxeringsförordning, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 mars 1956 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 150, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) taxeringsförordning;
2) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

3) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

dels ock godkänna av föredragande departementschefen enligt samma pro-

Taxeringsförordning, m. m.

tokoll förordade riktlinjer för en ändrad taxeringsorganisation.

I betänkandet nr 52 hade utskottet behandlat de under 2) och 3) upptagna författningsförslagen och i nu föreliggande betänkande propositionen i återstående delar.

Det i propositionen framlagda förslaget till ny taxeringsförordning och delvis ändrad taxeringsorganisation syftade främst till att skapa ökad effektivitet i taxeringsarbetet med sikte särskilt på en förbättrad granskning av svårkontrollerade deklarationer men även att tillgodose de skattskyldigas krav på ett förbättrat rättsskydd. Enligt propositionen skulle i varje stad med egen uppborðsforvaltning och i varje fogderi finnas en eller flera särskilda taxeringsnämnder med uppgift att taxera rörelseidkare, fria näringsutövare och andra skattskyldiga, beträffande vilka en mer ingående deklarationsgranskning vore påkallad. Beträffande prövningsnämnderna föreslogs, att taxeringsintendenten och den skattskyldige skulle inför nämnden processa såsom likaberättigade parter och att en taxering ej skulle ändras annat än på yrkande av part. Ändringar till den skattskyldiges förmån skulle dock i mål, som genom besvär dragits inför nämndens prövning, kunna företas även utan yrkande. Den nuvarande anordningen att taxeringsintendenten skulle deltaga i prövningsnämndens överläggningar föreslogs avskaffad. Intendenten skulle i fråga om rätt att vara närvarande i nämnden huvudsakligen bli likställd med den skattskyldige. De skattskyldiga skulle inte längre förlora sin rätt att anföra besvär hos kammarrätten och regeringsrätten på grund av deklarationsföresummelse. Intresset av att självdeklarationerna avgåves i tid föreslogs i stället tillgodosett genom effektiviserade vites- och bötesbestämmelser.

37 § 2 mom. fjärde stycket, 79 § och 120 § första stycket förslaget till taxeringsförordning voro av följande lydelse.

37 § 2 mom. fjärde stycket:

Därest vid avlönings utbetalande avdrag skett för löntagares eller hans efterlevandes pensionering, skall i kontrolluppgiften upptagas bruttolön och vad som avdragits.

79 §

Sammanträde med prövningsnämnd må ej övervaras av annan än tjänsteman, som biträder nämnden, där ej muntlig förhandling äger rum enligt vad nedan i 80—84 §§ stadgas.

Utän hinder av vad i första stycket sägs må taxeringsintendent vara närvarande vid handläggning av ärende, i vilket han icke är part. Taxeringsintendent må ock komma tillstådes för lämnande av muntlig upplysning i mål eller ärende, när prövningsnämnden för visst fall så finner av särskilda skäl påkallat. Likaledes må, där så anses erforderligt, ordförande eller annan ledamot i taxeringsnämnd inom prövningsdistriktet kallas att infinna sig vid sammanträde med prövningsnämnden för att meddela upplysningar.

120 § första stycket:

Har någon, ehuru skyldig att utan anmaning avgiva självdeklaration, icke behörigen avlämnat sådan deklaration inom föreskriven tid eller avlämnar han självdeklaration med så bristfälligt innehåll att den uppenbarligen icke är ägnad att ligga till grund för taxering, straffes med böter, högst trehundra kronor.

Till utskottet hade i samband med propositionen hänvisats ett flertal motioner.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 150, i vad densamma behandlades i detta betänkande, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 575 av herrar Spetz och Sö-

Taxeringsförordning, m. m.

derquist samt II: 761 av herr Strandh m. fl., de likalydande motionerna I: 606 av fru Gärde Widemar m. fl. och II: 801 av herr Kollberg m. fl. ävensom motionen II: 800 av herr Christenson i Malmö, för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till taxeringsförordning med av utskottet angivna ändringar av 7 §, 9 §, 12 § 1 mom., 14 § 1 mom., 17 §, 50 § 1 och 2 mom., 67 §, 78 §, 92 §, 116 §, 117 §, 119 §, 123 §, 129 § 5 och 8 mom., 144 § 3 mom., 155 § 3 mom., 157 § 2 mom., 163 § 1 mom. och 174 §;

B) att riksdagen måtte godkänna de riktlinjer för en ändrad taxeringsorganisation som förordats i Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 150; samt

C) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 556 av herrar Erik Olsson och Per Olofsson samt II: 737 av herr Nilsson i Östersund m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 570 av herr Anderberg samt II: 752 av herrar Jönsson i Gälds Köpinge och Persson i Appuna,

3) de likalydande motionerna I: 574 av herr Niklasson och II: 762 av herr Vigelsbo,

4) de likalydande motionerna I: 575 av herrar Spetz och Söderquist samt II: 761 av herr Strandh m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 606 av fru Gärde Widemar m. fl. och II: 801 av herr Kollberg m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 608 av herrar Magnusson och Ebbe Ohlsson samt II: 798 av herrar Edström och Strandh,

7) de likalydande motionerna I: 609 av herrar Magnusson och Ebbe Ohlsson samt II: 799 av herrar Edström och Strandh,

8) motionen I: 607 av herr Nils Theodor Larsson,

9) motionen II: 800 av herr Christenson i Malmö, ävensom

10) motionen II: 802 av fru Torbrink m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Kristensson* i Osby, *Velander*, *Anders Johansson*, *Werner*, *Nilsson* i Svalöv, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka under punkten A) hemställt, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 606 av fru Gärde Widemar m. fl. och II: 801 av herr Kollberg m. fl. måtte för sin del antaga följande lydelse av 79 § i det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 150 fogade förslaget till taxeringsförordning.

79 §

Sammanträde med — — — 80—84 §§ stadgas.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må taxeringsintendent vara närvarande vid handläggning av ärende, i vilket partsförhållande icke föreligger.

II) av herrar *Söderquist*, *Sjölin* och *Kollberg*, som under punkten A) hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga följande lydelse av 120 § första stycket i det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 150 fogade förslaget till taxeringsförordning:

120 §.

Har någon, ehuru skyldig att utan anmaning avgiva självdeklaration, icke behörigen avlämnat sådan deklaration inom föreskriven tid eller avlämnar han självdeklaration med så bristfälligt innehåll att den uppenbarligen icke är ägnad att ligga till grund för taxering, straffes med böter, högst trehundra kronor, såvida icke bärande skäl kan anföras för uraktlåtenheten att utan anmaning inkomma med deklaration eller för att ha lämnat bristfälligt deklaration.

III) av herrar *Velander*, *Nilsson* i Svalöv och *Sjölin*, vilka under punkten A) hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga följande lydelse av 37 § 2 mom. i det vid Kungl. Maj:ts propo-

Taxeringsförordning, m. m.

sition nr 150 fogade förslaget till taxeringsförordning.

Därest vid avlönings utbetalande avdrag skett för löntagarens eller hans efterlevandes pensionering, må i uppgiften upptagas endast den återstående avlöningen och upplysning lämnas om att sådant avdrag skett.

IV) av herr *Werner*, såvitt angick bestämmelserna om straff och vite.

Härjämte hade ett särskilt yttrande avgivits av herr *Kollberg*.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes, beträffande föredragningsordningen, ordet av

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp), som yttrade:

Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 56 hemställs,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt punkten A på det sätt, att till en början föredrages det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till taxeringsförordning med av utskottet förordade ändringar, varvid föredragningen, där så erfordras, sker paragrafvis samt övergångsbestämmelser, ingress och rubrik förekomma sist, varefter utskottets hemställan föredrages,

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölls.

I enlighet härmed föredrogs nu *punkten A, utskottets förslag till taxeringsförordning, 1 §*; och anförde därvid:

Herr **NILSSON** i Svalöv (h):

Herr talman! Ändamålet med det förslag till ny taxeringsförordning som vi nu går att behandla tar enligt departementschefens uttalande i första hand sikte på att få de enskildas krav på

rättssäkerhet i största möjliga mån tillgodosedda i vad det gäller beskattningsmål. Förslaget tar också sikte på att få till stånd en effektivare och väl därmed rättvisare taxering. Huruvida förslaget kommer att fylla de krav på rättssäkerhet och effektivitet som varit utgångspunkten för förslaget, får väl framtiden utvisa. Förslaget bygger ju i första hand på det betänkande 1950 års skattelags-sakkunniga på sin tid lade fram. Detta betänkande har sedan av 1955 års taxeringssakkunniga hyfsats till på väsentliga punkter, sedan har departementschefen i sin tur hyfsat till det betänkande 1955 års taxeringssakkunniga lade fram, och nu till sist har bevillningsutskottet snyggat till och förbättrat förslaget på en hel del punkter.

Trots alla dessa förbättringar av taxeringssakkunniga, av departementschefen och av utskottet vill jag dock instämma med herr *Kollberg*, när han i ett särskilt yttrande anfört att det föreliggande förslaget synes ha tillkommit under relativt stor brådska. Jag vill nog för min del säga — även om jag i stort för dagen accepterat vad utskottet anfört i sitt betänkande — att under de kommande åren får vi nog i bevillningsutskottet och här i riksdagen finna oss i att då och då få taga upp olika detaljer till justering allteftersom vissa svagheter i förslaget kommer att framträda.

Utskottet framhåller inledningsvis i sitt yttrande att sedan den nuvarande taxeringsorganisationen 1943 genomfördes har de förutsättningar, under vilka den nuvarande organisationen uppbyggdes, i hög grad förändrats. Bland annat pekar man på de förändringar i skattelagstiftningen som sedan dess förekommit, förändringar som många gånger varit av komplicerad natur. Antalet avlämnade självdeklarationer anges också ha stegrats väsentligt. Nu vill jag säga att detta rimmar dåligt med allt tal som de sista åren från regeringspartierna i olika sammanhang förts rörande den förenkling som genom bland an-

Taxeringsförordning, m. m.

nat schablontaxeringar o. d. genomförts i vår skattelagstiftning. Nåja, jag skall inte ta upp en diskussion kring dessa problem, eftersom jag i utskottet i huvudsak accepterat vad utskottet framfört, men jag kan icke underlåta att säga att, så som jag ser saken, det inte är dessa förändringar i skattelagstiftningen etc. och det stegrade antalet deklARATIONER som framtingat denna nya taxeringsförordning, utan att det framför allt är det *höga skattetryck* som vi fått sedan 1943 som påfordrat ett förslag till en ny taxeringsförordning. Man kan nämligen inte komma ifrån, att ju högre skattetrycket blir, desto större vikt måste man lägga både på effektiviteten och på rättssäkerhetens problem.

Enligt det föreliggande förslaget skall prövningsnämnderna i fortsättningen få en mera domstolsmässig ställning. Skall emellertid prövningsnämnden bli en domstol, så måste det vara ett huvudkrav, att åt de båda parterna — i det här fallet taxeringsintendenten och den skattskyldige — ges samma ställning. Den ene bör icke erhålla något företräde framför den andre. Taxeringssakkunniga har också i sitt betänkande starkt framhållit detta, och i anslutning därtill föreslog de att taxeringsintendenten icke skulle vara närvarande i prövningsnämnden vid dess slutna handläggning av besvärsmål. Detta förslag har också i princip biträtts av flertalet remissinstanser. Av de remissyttranden som inkommit har jag personligen fäst mig vid vad riksskattenämnden har anfört i sitt remissvar. Jag skall vid detta tillfälle inte ta upp tiden med att citera detta, utan jag vill endast be kammarens ledamöter, om ni har propositionen tillgänglig, att studera vad riksskattenämnden där har sagt och som anges på sidan 240.

När man läser detta, får man nog den uppfattningen att taxeringssakkunniga hade rätt, när de lade fram sitt förslag. Om man sedan synar propositionen och där ser vad departementschefen har an-

fört, så finner man också där att finansministern egentligen argumenterar för att taxeringsintendenten icke borde få vara närvarande vid prövningsnämndens sammanträden. Men trots detta har finansministern ändå föreslagit en formulering av 79 §, som ger taxeringsintendenten möjlighet att vara med vid dessa sammanträden.

Inom utskottet har högerns och folkpartiets representanter icke kunnat biträda det framlagda förslaget i denna del. Vi har i reservation I givit denna vår mening till känna och yrkat att åt 79 § ges den utformning, som vi har angivit i reservationen. Enligt detta vårt förslag skall taxeringsintendenten få vara närvarande endast vid handläggning av ärenden, i vilka partsförhållanden icke föreligger, exempelvis då det gäller att fastställa länsanvisningar för årets taxeringsarbete. Vid sådana sammanträden är det ju helt naturligt att taxeringsintendenten är närvarande.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till reservation I.

Även i en annan detaljfråga har vi högerrepresentanter i utskottet jämte herr Sjölin haft en avvikande mening, nämligen beträffande en detalj i 37 §. Denna paragraf behandlar uppgiftsskyldigheten, d. v. s. avlämnandet av kontrolluppgifter till taxeringsmyndigheterna. I paragrafens 2 mom. föreslås bl. a. följande stadgande: »Därest vid avlönnings utbetalande avdrag skett för löntagares eller hans efterlevandes pensionering, skall i kontrolluppgiften upptagas bruttolön och vad som avdragits.»

Vi som är reservanter i denna detaljfråga anser, att kravet på uppgift om beloppet på avdragen pensionsavgift icke fyller något förnuftigt ändamål. Bestämmelsen innebär i många fall onödigt merarbete, den komplicerar kontrollen för taxeringsmyndigheterna och medför risk för felaktigheter vid taxeringen. Vad som erfordras är en uppgift om lönebeloppet, sedan avdrag gjorts för pensionen, och en upplysning

Taxeringsförordning, m. m.

om huruvida avdrag skett för pensionsavgift eller ej. Vi har hemställt om en ändring av 37 §, som tar sikte på vad jag här har anfört.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall även till reservation III, av herr Ve-lander m. fl.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! På förslag av bevillningsutskottet begärde 1950 års riksdag en utredning rörande taxeringsförfarandet och taxeringsprocessen. Utskottet skrev då att målet skulle vara att nå fram till ökad effektivitet samtidigt som ökade garantier för rättssäkerhet skapades. Som herr Nilsson i Svalöv redan påpekat, är detta också målsättningen för det förslag till taxeringsförordning som nu föreligger. Man vill nå ett dubbelt syfte, en förbättrad granskning av framför allt svårbedömliga deklarationer och ett ökat rättsskydd.

Det är alldeles uppenbart att en taxeringsförordning måste innehålla en mängd avvägningsproblem. Man kan säga att praktiska synpunkter och principer i viss mån bryter sig mot varandra, och det är därför helt naturligt att det i en fråga som den här förevarande föreligger en mängd motionsyrkanden.

Enligt min uppfattning måste tyngdpunkten i taxeringsarbetet ligga på första instansen. I regel blir taxeringen i första instansen bestående, och det är därför av stor vikt att resultatet där blir riktigt. Bevillningsutskottet har för sin del anslutit sig till förslaget om inrättande av särskilda taxeringsnämnder för rörelseidkare, fria näringsutövare och skattskyldiga med svårkontrollerade deklarationer. Det är mening- en att en sådan särskild nämnd i regel skall finnas i fogderi eller i stad med egen uppbördsförvaltning. Ledamöterna i dessa nämnder får större erfarenhet av just dessa speciella taxeringar. Sammanförande av ärenden rörande in-

komster av likartat slag till en och samma nämnd bör ge enhetlighet vid bedömningen.

För granskningsarbete och utredning har det föreslagits anställande av ett antal tjänstemän som skall kallas taxeringsassistenter. Vi har inom bevillningsutskottet anslutit oss också till denna del av förslaget. I samma mån som förändringar i lagstiftningen äger rum på sätt som nu sker, blir det allt svårare för ordförandena i taxeringsnämnderna att följa med och sköta arbetet. Taxeringsarbetet har blivit allt svårare och mer omfattande.

Antalet tjänstemän har av departementschefen föreslagits bli ungefär 240. Det är ungefär hälften så många som de sakkunniga hade föreslagit. Vi har inom utskottet anslutit oss till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att dessa taxeringsassistenter har goda kvalifikationer, eftersom det är ett mycket grannliga arbete som de har att utföra. Men jag vill också understryka att förslaget givetvis innebär, att beslutanderätten skall ligga kvar hos de folkvalda ledamöterna av taxeringsnämnderna.

Genom ett noggrant arbete i första instansen bör det vara möjligt att minska antalet besvärsmål. Utbyggnaden av första instansen är alltså en förutsättning för att prövningsnämnderna skall kunna ändras så, att de i högre grad får domstols karaktär. Från denna synpunkt skulle man kunna säga att det är en viss svaghet i förslaget, att utbyggnaden av första instansen med de särskilda taxeringsnämnderna skall ske successivt under fem år, medan prövningsnämnderna skall omgestaltas redan den 1 januari 1958. Detta kan leda till vissa övergångsbesvär, men jag vill gärna understryka just den övergående naturen av dessa besvär.

Till införandet av de särskilda taxeringsnämnderna i första instansen knyter jag den förhoppningen, att detta

Taxeringsförordning, m. m.

skall kunna leda till ett bättre arbete och större rättvisa för den enskilde och mellan de enskilda.

I fråga om första instansen har bevillningsutskottet anslutit sig till departementschefens förslag. Men förslaget innebär ju också en ombildning av prövningsnämnden till att bli huvudsakligen en besvärinstans. Utvecklingen har nämligen gått i den riktningen. Målens antal har vuxit. År 1954 hade prövningsnämnderna i vårt land inte mindre än omkring 125 000 ärenden att behandla. Det är uppenbart att det därigenom har blivit mindre tid än förut över till granskningsuppgifter. Förslaget drar konsekvensen av denna utveckling och ger prövningsnämnderna en mera obunden ställning som besvärsprovande organ.

Vid utskottsbehandlingen har vi i många fall vägt de principiella synpunkterna mot de rent praktiska, och vi har föreslagit några avvikelser från departementsförslaget. Sålunda har vi av praktiska skäl föreslagit att högst två ledamöter av taxeringsnämnden skall få vara ledamöter eller suppleanter i prövningsnämnd. Kungl. Maj:ts förbud för suppleant att närvara annat än då ordinarie ledamot har förhinder, har vi tagit bort. Vi har vidare infört den förändringen, att landshövdingen inte skall få vara närvarande i prövningsnämnden, och slutligen har vi också beträffande taxeringsrevisorerna gått in för att dessa i viss omfattning skall få vara allmänna ombud i prövningsnämnderna. Vi har inom bevillningsutskottet varit överens om dessa förändringar.

Meningarna har emellertid gått isär huvudsakligen när det har gällt taxeringsintendentens och ordförandens i taxeringsnämnden rätt att vara närvarande i prövningsnämnden för att lämna upplysningar utan att motparten är närvarande. Majoriteten har där gått på departementsförslaget och som stöd för detta anfört praktiska skäl. Man

anser att det är lämpligt för att förkorta förfarings sättet, och visst kan sådana praktiska synpunkter läggas på problemet, det vill jag inte förneka, men vi reserverar oss i stället skjutit fram de principiella synpunkterna. Vi säger att detta förslag gynnar det allmännas representanter och innebär ett avsteg från principen om likställighet mellan parterna. Vi menar att ett borttagande av denna bestämmelse skulle bidra till att öka förtroendet hos allmänheten för prövningsnämndernas arbete.

Såväl departementschefens som utskottets förslag innebär en kompromiss i frågan om prövningsnämnden såsom domstol. Vi har därför i bevillningsutskottet understrukit önskvärdheten av att man får en ny översyn av detta spörsmål när erfarenheter har vunnits.

Herr talman! I förhoppning om att den nya taxeringsförordningen skall skapa ökat förtroende för taxeringsarbetet hos allmänheten och främja en rättvis och likformig beskattning yrkar jag bifall till utskottets förslag utom beträffande 79 §, där jag yrkar bifall till reservationen nr I.

Herr KOLLBERG (fp):

Herr talman! Genom att alla inkomsttagare på ett eller annat sätt kommer i kontakt med taxeringsförordningens regler, är det givet att på denna förordning måste ställas alldeles särskilda krav. Det fordras å ena sidan ett smidigt och enkelt förfarande, som kan brukas för den stora massan av ärenden, men å andra sidan måste förfarandet vara så utformat, att det lämpar sig även för avgörande av mycket invecklade tvister, ofta avseende stora värden. Behovet av regler, som tryggar effektivitet och likformighet i taxeringsarbetet, är ju lika uppenbart som behovet av regler, som bereder möjlighet för medborgarna att skydda sin rätt i andra sammanhang.

Taxeringsförordning, m. m.

Det i propositionen framlagda förslaget till taxeringsförordning innebär visserligen betydande framsteg i förhållande till nu gällande förordning, men de nya idéer, som bär upp förslaget, har endast till en del genomförts. En nyhet i propositionen, som jag särskilt skulle vilja peka på, är den obundna ställning förslaget vill tillförsäkra prövningsnämnden såsom besvärinstans. Den tanken är otvivelaktigt riktig. Prövningsnämnden måste ju i rätts säkerhetens intresse utvecklas till ett objektivt arbetande, besvärsprovande organ. Förfarandet i prövningsnämnden måste få karaktären av ett domstolsmässigt, d. v. s. helt och hållet opartiskt förfarande. De band, som på olika sätt knyter prövningsnämnderna vid den fiskala verksamheten inom länsstyrelserna, måste brytas, om prövningsnämnden skall kunna få en fullt oberoende ställning.

Jag vill anföra ytterligare en synpunkt för att betona vikten av att prövningsnämnden får en opartisk ställning. Ju mer den uppfattningen vinner insteg, att prövningsnämndernas bedömning sker på helt domstolsmässiga grunder, i desto högre grad kan man förvänta, att parterna låter sig nöja med prövningsnämndens avgörande och alltså avstår från att fullfölja målet i högre instans. Härigenom torde en ej obetydlig avlastning komma att ske av överinstansernas arbete.

Men tanken att låta prövningsnämnden bli ett fristående domstolsorgan har endast delvis förverkligats i propositionen. Bestämmelserna om straff och viten har inte heller fått en lämplig utformning.

I sitt betänkande pekar utskottet på olika faktorer, som kan föranleda att den nya taxeringsförordning vi i dag skall besluta inom kort kommer att bli i behov av en översyn. Jag har i ett särskilt till utskottsutlåtandet fogat yttrande understrukit, att den föreslagna taxeringsförordningen endast är att be-

trakta som ett provisorium i avbidan på en definitiv lagstiftning och att arbetet med en sådan lagstiftning bör upp- tas omedelbart. Dessa förberedelser bör samordnas med arbetet på omorganisationen av förfarandet i de båda högsta instanserna, varvid hänsyn bör tas till de i de likalydande motionerna I: 606 och II: 801 framförda åsikterna. I nämnda motioner reses bland annat krav på genomförande av en mera domstolsmässig ställning för prövningsnämnderna. Målet bör vara att samla reglerna för taxeringsförfarandet i alla instanser till en gemensam lag.

På åtskilliga punkter har utskottet, såsom herr Kristensson i Osby nyss redovisade, ansett sig kunna biträda de i motionerna I: 606 och II: 801 framförda yrkandena helt eller delvis, men i andra avseenden har motionerna inte vunnit utskottets stöd. Önskvärt hade varit, att utskottet i större utsträckning än som skett beaktat ändringsförslaget i motionerna.

Rörande en fråga, nämligen taxeringsintendents rätt att komma tillstådes i nämnden, har jag ansett mig böra biträda en reservation vari föreslås, att om taxeringsintendent skall kallas till nämnden för att lämna upplysning, skall också hans motpart beredas tillfälle att inställa sig för att avge yttrande om de upplysningar taxeringsintendenten lämnar prövningsnämnden. Denna regel bör vara ovillkorlig, och någon rätt för nämnden att pröva, huruvida lämnade upplysningar skall föranleda hörande av den skattskyldige, får ej komma i fråga. Jag ber att få hänvisa till vad herr Nilsson i Svalöv anfört på denna punkt och vill bara än en gång starkt betona det utomordentligt betydelsefulla i att en klar linje följes på denna punkt, så att allt som kan äventyra tilltron till de blivande prövningsnämndernas objektivitet och opartiskhet blir utrensat. Då jag likväl stannat för att nu endast hemställa om viss ändring i förslaget, har detta skett i medvetande om

Taxeringsförordning, m. m.

att de nya bestämmelserna dock innebär en förbättring samt att en omarbetning av den nya förordningen uppenbarligen måste ske inom en nära framtid i samband med den planerade reformen av de två högre instansernas ställning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen nr I, av herr Kristensson i Osby m. fl.

Herr SJÖLIN (fp):

Herr talman! Som redan framhållits är utskottet i stort sett enigt om sitt betänkande. Det är endast på ett fåtal punkter man har olika meningar, och dessa är redovisade i reservationer. För min del skall jag uppehålla mig vid reservation nr II.

Som herr Nilsson i Svalöv redan påpekat anger utskottet, att förslagets syfte är att skapa ökad effektivitet i taxeringsarbetet och att samtidigt tillgodose de skattskyldigas krav på förbättrat rättsskydd. Det kan emellertid ifrågasättas, om detta sistnämnda syfte fullföljts i alla avseenden. En ny bestämmelse har nämligen tillkommit, som man ställer sig frågande till. Den föreskriver, att skattskyldig, om han försummat att i tid avge självdeklaration eller lämnat bristfällig sådan, kan dömas till böter om högst 300 kronor. Förut medförde en sådan försummelse att man gick förlustig sin besvärsmått. Detta förfarande har emellertid ansetts orättfärdigt och har ej heller tillämpats under senare tid. I stället har nu dessa nya bötesregler föreslagits. Utskottet framhåller, att man inte kan undvara någon form av sanktion mot den, som gör sig skyldig till grövre försummelser mot föreskriften att i tid och utan anmaning inkomma med deklaration. Därför har paragraf 120 tillkommit, i vilken det ordagrant heter: »Har någon, ehuru skyldig att utan anmaning avge självdeklaration, icke behörigen

avlämnat sådan deklaration inom föreskriven tid eller avlämnar han självdeklaration med så bristfälligt innehåll att den uppenbarligen icke är ägnad att ligga till grund för taxering, straffes med böter, högst trehundra kronor.»

Vi reservanter har ansett, att man på denna punkt går för hårt fram mot de skattskyldiga. Ifrågavarande försummelser kan nämligen uppkomma utan avsikt att undgå eller uraktlåta att deklarerera. De kan bero på rent mänskliga omständigheter; man kan vara sjuk, man kan vara på resa eller helt enkelt ha glömt bort saken. Att man under sådana förhållanden straffas med böter finner vi orimligt, och vi vill därför ha ett tillägg med följande lydelse: »såvida icke bärande skäl kan anföras för uraktlåtenheten att utan anmaning inkomma med deklaration eller för att ha lämnat bristfällig deklaration.»

Vi finner ett sådant tillägg vara nödvändigt för att skydda den enskildes rätt. Utskottet har visserligen framhållit, att det har en s. k. stark skrivning, som mycket tydligt klargör, att man, när dessa försummelser är ursäktliga eller eljest ringa, skall kunna frias från straff, och det är ju gott och väl, men det hindrar inte, att man ändå kan åtalas för dem. Även detta anser vi reservanter vara oriktigt.

Jag hemställer sålunda, herr talman, om bifall till reservation nr II.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Som redan har påpekats, är den reform av taxeringsorganisationen, som vi i dag skall fatta beslut om, den tredje etappen av det förslag till en både rättvisare och effektivare taxering, som under de senaste åren har genomförts. De två föregående har varit en förenkling genom en viss övergång till schablontaxering för framför allt de stora löntagargrupperna samt en delreform av taxeringsförordningen, vilken genomfördes under fjolåret.

Taxeringsförordning, m. m.

Om det förslag, som nu föreligger, har det — vilket också framgått av de inlägg, som gjorts här från talarstolen — i stort sett rätt enighet. Oenigheten inom bevillningsutskottet återspeglas i reservationerna och gäller praktiskt taget bara ett fåtal detaljfrågor.

Själva grundtanken i Kungl. Maj:ts förslag har varit att reformera taxeringsorganisationen, så att man erhåller ett ökat rättsskydd och samtidigt en effektivare taxering. Dessa två målsättningar går för övrigt hand i hand, ty om man kan åstadkomma en effektivare taxering betyder ju detta samtidigt, att man skapar större rättvisa emellan de olika skattskyldiga. Att detta också innebär ett ökat rättsskydd, även gentemot det allmänna, är alldeles uppenbart.

Herr Nilsson i Svalöv gjorde i detta sammanhang en reflexion, nämligen att denna reform hade framtingats främst av att vi har ett så högt skattetryck, eftersom man i sådant fall måste ställa större krav på rättssäkerhet och rättvisa. Det är för mig något ganska nytt, att just det materiella skall vara ett motiv för ett ökat rättsskydd. Jag tycker, att man alldeles oavsett skattetryckets höjd skall försöka åstadkomma en så rättvis fördelning som möjligt, och jag är litet förvånad över att herr Nilsson i Svalöv fäster uppmärksamheten på att det, om vi har ett lägre skattetryck, kanske inte är alldeles nödvändigt att reformera oss fram till ett ökat rättsskydd och en rättvis avvägning. Detta är en ståndpunkt, som i varje fall jag inte kan dela.

Av de avlämnade reservationerna — jag skall återkomma till dem litet mera i detalj — liksom av de motioner som avgivits framgår, att det rätt oenighet främst om prövningsnämndens organisation. Det är framför allt två åsiktsriktningar som kommit till tals i motionerna, och bägge återfinnes i motioner avlämnade av representanter för folkpartiet. Herr Spetz, som väl är en

av folkpartiets skattesakkunniga, är sålunda motståndare till praktiskt taget alla förslag som kan tänkas innebära en ändring av prövningsnämnden till att bli en institution av mer domstolsmässig karaktär, och därmed är han också motståndare till vad som avsetts att utgöra ett ökat rättsskydd. Herr Spetz tycker bl. a. att prövningsnämnden inte skall ha något särskilt kansli. Enligt hans mening är tydligen rättssäkerheten tryggad även om taxeringsintendenten får vara närvarande vid prövningsnämndens sammanträden i lika stor utsträckning som han nu har skyldighet att vara närvarande. Herr Spetz har emellertid inte varit i tillfälle att inom bevillningsutskottet utveckla dessa tankar vid mer än ett enda sammanträde, eftersom han sedan plötsligt fick förfall och inte kunde delta i arbetet. Det gick faktiskt med honom som med länsmannen i Delsbo: han kom bort.

Den alldeles motsatta ståndpunkten har vi här hört deklarerat av herr Kollberg. Fru Gärde Widemar och herr Kollberg har i likalydande motioner föreslagit att man skall gå ett steg längre än propositionen och omorganisera prövningsnämnden till en ren skattemotstol.

Vid utskottets granskning av Kungl. Maj:ts proposition har det gjorts aktningvärda försök att åstadkomma enighet inom utskottet. Utskottet har sålunda, såsom dess vice ordförande nyss redogjort för, föreslagit en del ändringar i den riktning som påyrkats i vissa av motionerna. Tyvärr har emellertid inte försöket att skapa enighet till fullo lyckats, och jag vill här något beröra innehållet i de reservationer som avgivits.

Såsom framgår av de föregående anförandena är det framför allt bestämmelserna i 79 § som reservanterna har fäst sig vid, och man vill ha ett uttryckligt förbud för taxeringsintendenten att närvara vid prövningsnämndens sammanträde för att lämna upplysningar. Det skulle, såsom här redan sagts, bli syn-

Taxeringsförordning, m. m.

nerligen svårt att i praktiken tillämpa ett sådant förfarings sätt; det skulle helt enkelt bli fråga om ett förbud för taxeringsintendenten att på begäran av prövningsnämnden lämna en upplysning annat än skriftligt. Man har emellertid från reservanternas sida gått så långt att man hävdat att därest taxeringsintendenten skall vara närvarande vid någon del av prövningsnämndens sammanträden eller lämna vissa upplysningar, så skall också motparten kallas till sammanträdena. Alla som har någon erfarenhet av praktiskt taxeringsarbete inser, att det skulle bli synnerligen svårt att genomföra en sådan ordning. Prövningsnämndens arbetsmöjligheter skulle därigenom allvarligt försämrats. Jag tycker nog att genom den restriktiva skrivning, som återfinnes i utskottsbetänkandet, har det skett en sådan avvägning att det inte finns någon risk för att den skattskyldiges rätt skall åsidosättas, utan det är här bara fråga om en rent praktisk åtgärd.

I en av reservationerna har man också, såsom herr Sjölin nyss redogjort för, tagit upp frågan om bestämmelsen i 120 §, som innebär att det skall kunna utdömas böter, därest en skattskyldig försummar att avlämna självdeklaration eller avlämnar en så bristfällig deklaration att den inte kan läggas till grund för taxeringen. Enligt min mening innebär inte, herr talman, den formulering som föreslagits i den av herr Sjölin m. fl. avgivna reservationen några sakliga ändringar av utskottets förslag. Det är bara den skillnaden att reservanternas formulering är sämre än utskottets. Av reservanternas formulering får man det intrycket att en deklaration kan vara hur bristfällig som helst; vederbörande deklarerant kan ändå av olika skäl vara ursäktad. Eftersom det i sak inte är fråga om något nytt förslag från reservanternas sida, så är den formulering som återfinnes i utskottsbetänkandet att föredraga.

I den av herr Velander m. fl. avläm-

nade reservationen III framhålles att kontrolluppgifterna endast bör uppta lönebeloppet sedan avdrag gjorts för pension, samtidigt som det meddelas att sådant avdrag skett, och att man icke skall vara skyldig att uppta både bruttolönen och det som avdragits för pension. Detta är för närvarande inte nödvändigt. Man anger i löneuppgiften bara att avdrag skett för pension. Nu menar reservanterna, att man inte heller i framtiden skall behöva ange bruttosumman och pensionsbeloppet var för sig. Bestämmelsen att man också skall ange pensionssumorna tillkom, såvida jag inte minns fel, i samband med att man genomförde viss schablontaxering för löntagargrupper i syfte att få bättre möjlighet till kontroll. Vid remissbehandlingen påpekade flera länsstyrelser, att det var nödvändigt att göra denna ändring, då det annars kunde ges möjligheter till dubbelt avdrag.

Med detta har jag faktiskt gått igenom reservationerna. Som framgår av vad jag sagt är skillnaderna inte så stora, vare sig ur principiella eller sakliga synpunkter, mellan reservanternas och utskottets ståndpunkter. Med hänsyn härtill ber jag, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande nr 56.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kärrlander berörde herr Spetz' arbete i utskottet. Jag vill därför nämna, att herr Spetz var förhindrad att delta i utskottsbehandlingen på grund av sitt arbete i beredningsnämnden för fastighetstaxering i sin hemort.

Vad beträffar den omstridda 79 § vill jag understryka, att min och reservanternas uppfattning där överensstämmer med riksskattenämndens uttalande. Denna bör ju också ha vissa möjligheter att bedöma den saken. Om man inte

Taxeringsförordning, m. m.

här gör någon ändring i förslaget i enlighet med reservationen, löper man risk att allmänheten får tvivel om prövningsnämndens opartiskhet.

Herr KOLLBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kärrlander berörde frågan om förbud för taxeringsintendenten att närvara vid prövningsnämndens sammanträden. De taxerings-sakkunniga har föreslagit förbud, och såväl departementschefen som utskottet har uttalat, att den kritik som riktats mot den nuvarande ordningen vore befogad och att det därför ur principiell synpunkt vore motiverat med ett förbud mot intendentens närvaro. De skäl som herr Kärrlander anfört kan jag inte finna vara av den styrka, att det kan föranleda ett frångående av taxeringssakkunnigas förslag på denna punkt. Man vill ju ge förfarandet i prövningsnämnden en rent domstolsmässig karaktär. Man får inte förfuska den tanken.

Jag kan inte förstå herr Kärrlanders inställning att ett bifall till reservanternas förslag skulle försvåra prövningsnämndernas arbete. Vad som föreslagits är, att om taxeringsintendenten skall kallas till nämnden för att lämna upplysningar, då skall också hans motpart beredas tillfälle att inställa sig för att yttra sig över de upplysningar, som intendenten lämnar nämnden.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! I mitt första anförande framhöll jag, att vårt höga skattetryck är en av huvudanledningarna till att vi nu på riksdagens bord har ett nytt förslag till taxeringsförordning, som tar sikte på ökat rättsskydd och ökad effektivitet i taxeringsarbetet. Till herr Kärrlander vill jag säga, att med detta mitt uttalande vill jag inte ha sagt, att rättssäkerheten och effektiviteten ej har någon betydelse vid ett lägre skattetryck, utan vad jag vill ha betonat är

att ju högre skattetrycket är ju större avseende måste man fästa vid att rättssäkerheten i skattemål är tryggad och att taxeringen sker på ett riktigt sätt.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag börja med vad herr Nilsson i Svalöv sade sist. Jag kan inte inse att vad som här framkom påverkade riktigheten av mina reflexioner. Slutklämmen var ju, att ju högre skattetrycket är desto mera angeläget är det att se till rättsskyddet. Det blir således en gradering efter materiell skala som jag inte kan instämma i. Men det må vara hur som helst med den saken.

Sedan några ord till herr Kristensson i Osby, som fann det angeläget att beklaga herr Spetz' frånvaro. Det finns ingen anledning att fortsätta den diskussionen. Det var ju otur att herr Spetz' arbete i hemorten så precis skulle sammanfalla med behandlingen av denna fråga, att han inte i full utsträckning kunde göra sin röst hörd.

Beträffande 79 § har samtliga som haft replik sagt, att den innebär en minskning av rättsskyddet och att den inte kommer att inge den skattskyldige fullt förtroende. Den innehåller ett kategoriskt förbud för taxeringsintendenten att närvara vid prövningsnämndens sammanträde. Från detta förbud finns för det första det undantaget — som också reservanterna är med på — att taxeringsintendenten må vara närvarande vid handläggning av ärende, i vilket han icke är part, alltså vid förberedande arbete för taxeringsarbetets bedrivande. Sedan har vi det andra tillägget som reservanterna inte vill gå med på. Det heter här: »Taxeringsintendent må ock komma tillstådes för lämnande av muntlig upplysning i mål eller ärende, när prövningsnämnden för visst fall så finner av särskilda skäl påkallat.» Detta är just den springande punkten för reservanterna som menar, att taxeringsintendenten i det allmänna

Taxeringsförordning, m. m.

omdöme skulle få en favoriserad ställning. Det står dock alldeles tydligt i utskottets skrivning, att sedan taxeringsintendenten lämnat sin upplysning skall han lämna sammanträdet, och om upplysningen kan föranleda en höjning av den skattskyldiges taxering, bör det om möjligt beredas den skattskyldige tillfälle att yttra sig över vad taxeringsintendenten har anfört.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! I en motion nr 800 i denna kammare har föreslagits, att taxeringsnämnd själv skall få besluta om tillkallande av sakkunnig. Bevillningsutskottet har avstyrkt förslaget och uttalat, att en sådan föreskrift kan befaras leda till att man inom ett och samma prövningsdistrikt får ett stort antal sakkunniga, vilket kan menligt påverka taxeringsarbetet.

Enligt förslaget förutsättes, att en särskild taxeringsnämnd skall inrättas för varje fögderi inom länet. Då i flertalet län antalet fögderier understiger tio, förefaller utskottets farhågor något överdrivna. Man torde kunna utgå ifrån att en taxeringsnämnd, innan sakkunnig tillkallas, genom sin ordförande tar kontakt med taxeringsintendenten i länet, som ger råd och anvisningar. Detta spörsmål är av formell natur och torde i praktiken inte spela någon större roll. I princip bör dock beslutanderätten tillkomma taxeringsnämnden och inte taxeringsintendenten.

Utskottet anser att ordförandeskapet i prövningsnämnd alltjämt bör anförtros landskamreraren. Även om de skäl som anförts härför har visst fog för sig, kan man inte komma ifrån, att det ur psykologisk synpunkt skulle vara till stort gagn om ordförandeskapet kunde läggas på någon annan, som står utanför taxeringsorganisationen. Ett känt faktum är, att prövningsnämnderna inte lyckas tillvinna sig ett helhjärtat förtroende från allmänhetens sida.

Jag vill även påpeka, att det är nödvändigt att göra allt vad som kan göras för att råda bot på ett sådant missförhållande. Sett ur denna synpunkt är frågan om ordförandeskapet i prövningsnämnden av större betydelse än utskottet velat påskina. Spörsmålet bör därför ytterligare utredas, därest riksdagen av tidsnöd ser sig nödsakad att bifalla utskottets förslag.

I motionen har vidare föreslagits, att ledamöter i prövningsnämnden, med undantag av ordföranden, borde väljas efter samma grunder som tillämpas vid val av ledamöter till riksdagens första kammare. Detta skulle med andra ord betyda en förstärkning av den kommunala självstyrelseiden.

När jag i motionen har föreslagit en decentralisering av kammarrätten, åberopar utskottet — något som man hört till leda både här i riksdagen och under valrörelsen — att *utredning pågår*.

Ett förslag som preciserades i motionens lagutkast har bifallits. Det gäller rätten för prövningsnämndsuppleant att vara med vid prövningsnämndernas sammankomster. I motionen har jag omnämnt, att vid en undersökning 1953 konstaterades, att över 1,3 miljoner skatteavvikelser meddelades av taxeringsnämnderna. En förstärkning av den formalistiska granskningen kommer av allt att döma att ytterligare öka detta antal.

Under 1954 behandlades i prövningsnämnderna omkring 125 000 överklagningar. Jag har vid ett tidigare tillfälle i denna kammare framhållit, att många avstår från att processa på grund av kostnaderna i samband med anlitan av skatteexpertis och på grund av de tidsförluster som uppstår. Man avstår av sådana skäl från att tillkämpa sig sin rätt och lider oförrätt. Men hur rimmar detta med rättssäkerheten, som riksdagen begärt ökad utredning om?

Herr talman! Taxeringsarbetet i första och andra instans, där lekmanna-inflytandet medverkar, måste gestaltas

Taxeringsförordning, m. m.

så, att det inger förtroende och skapar förståelse hos de miljontals skattskyldiga vilkas deklarerationer skall granskas. För vinnande av detta syfte och för att skapa ökad rättssäkerhet bör i den nya taxeringsorganisationen det folkliga inflytandet få ett kraftigare underlag än som kommit till uttryck i propositionen.

Då de förslag, som ställts i motion nr 800, i huvudsak inte beaktats i utskottet, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Fru TORBRINK (s):

Herr talman! I en motion där jag är medmotionär, nr 802 till innevarande års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150 med förslag till ändrad taxeringsförordning, har föreslagits vissa åtgärder som avser dels att effektivisera taxeringsarbetet och dels att söka åstadkomma ett bättre rättskydd för de skattskyldiga. Enligt min mening måste den kommande taxeringsorganisationen vara så uppbyggd, att den tillfredsställer kravet på effektivitet och rättssäkerhet. Att detta måste vara den vägledande principen har också bevillningsutskottet uttalat i sitt betänkande nr 46 år 1950.

Ökad effektivitet i taxeringsarbetet kan åstadkommas på två sätt, dels genom lagliga möjligheter för taxeringsmyndigheterna att vidtaga kontrollåtgärder av olika slag och dels genom att ge taxeringsmyndigheterna tillräckliga personella resurser. 1955 års riksdag har gett taxeringsmyndigheterna ökade kontrollmöjligheter. Dessa har emellertid ännu icke varit av så stort värde, när tillgänglig personal icke varit tillräcklig. Det nu framlagda förslaget syftar till att fylla denna brist.

Det är uppenbart att effektiviteten i taxeringsarbetet måste vara så hög, att den ger rimliga möjligheter att komma till rätta med de underdeklarerationer som vi ju alla vet förekommer. Det bör

dock understrykas att taxeringsarbetet måste utföras med omdöme. Den skattskyldige måste kunna känna ett visst förtroende för det allmännas representant. Det är ju en fråga av stor ekonomisk betydelse för den enskilde. Allmänhetens förtroende synes bäst kunna vinnas genom att det allmänna använder sig av väl kvalificerade tjänstemän som har god utbildning i ekonomiska frågor. Tjänstemännen måste icke bara kunna ta fram oredovisade inkomster, de måste även kunna hjälpa de skattskyldiga till rätta och se till att de får den rätt som dem vederbör.

Som vi framhållit i vår motion kan en aldrig så noggrann granskning av uppgifter, som lämnas i deklarerationer av de skattskyldiga, icke leda till framtagande av odeklarerade inkomster av någon betydelse. Detta gäller särskilt granskningen av de deklarerationer, som avlämnas av de medelstora och större rörelseidkarna samt de juridiska personerna.

De deklarerationer som avlämnas av löntagare och andra personer med enkla inkomstförhållanden torde redan nu bli föremål för en effektiv granskning. Tyngdpunkten måste därför läggas på granskningen av rörelseidkarnas deklarerationer och räkenskaper. Endast härigenom kan man uppnå en rättvis fördelning av skattebördan mellan olika grupper av medborgare. Detta har också framhållits i LO:s yttrande över 1955 års taxeringsrättens betänkande.

Det finns knappast någon annan utväg att komma till rätta med underdeklarerationer än genom taxeringsrevision. Detta är onekligen ett ingrepp i den skattskyldiges tillvaro, men det sker uteslutande i den lojale skattebetalarens intresse. För den som har klara papper torde obehaget icke vara särskilt stort, speciellt sedan 1955 års riksdag fastställt ganska ingående sekretessbestämmelser på detta område.

Det är med utgångspunkt från dessa

Taxeringsförordning, m. m.

synpunkter som vi i vår motion upptagit frågan om ytterligare förstärkning av den kvalificerade personalen på taxeringsrevisionen.

Utskottet har i sitt betänkande, sid. 115, konstaterat, att fråga om ytterligare förstärkning av den kvalificerade revisionspersonalen kan uppkomma, men att denna fråga bör skjutas på framtiden. Man vill avvakta och se hur den föreslagna organisationen fungerar fullt utbyggd. Vi är medvetna om att detta i och för sig är riktigt, men det kanske kan dröja flera år innan organisationen blir fullt utbyggd, med tanke på svårigheterna att få personal. Jag tänker då närmast på taxeringsassistenterna.

Då det emellertid för löntagarna framstår som ett rättvisekrav att man snart kommer till rätta med så stor del av förefintlig underdeklaration som möjligt, hade det varit önskvärt att en förstärkning av revisionspersonalen kunnat ske redan nu. Frågan kommer säkerligen tillbaka. Det hade varit önskvärt om utskottet föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta ytterligare tjänster för kvalificerad revisionspersonal på de länsstyrelser, där behov visas föreligga. Vi får en förstärkning av revisionspersonalen med 25 tjänstemän. Antalet län är 24, och det är väl i Östergötlands län man får en utbyggnad med två nya tjänster. Det är klart att detta är ett stort framsteg, och det framsteget kostar givetvis pengar, men det är säkerligen ganska väl använda pengar, då man därigenom får personal som kanske kan åt det allmänna ta fram mycket stora oredovisade inkomster.

I motionen har även berörts frågan, vilka personalkategorier som bör anförtros uppdrag att som allmänt ombud föra talan i skattemål. Utskottet har i denna fråga gjort ett klarläggande uttalande, som i viss utsträckning tillfredsställer den i motionen gjorda hemställan.

För att kravet på ett bättre rättskydd för den enskilde skall beaktas i tillräcklig omfattning har i motionen hemställts, att frågan om taxeringssektionernas utbrytning från landskontoret skall göras till föremål för ytterligare utredning. Utskottet har anfört att frågan om utbrytning redan varit föremål för utredning och har av den anledningen avstyrkt motionen på denna punkt. Häremot vill jag endast i all enkelhet framhålla, att 1950 års skattelags-sakkunniga i sitt betänkande med förslag till effektivare taxering — SOU 1954: 24 — som avlämnades den 8 september 1954, föreslog en sådan utbrytning. 1955 års taxerings-sakkunniga, som avgav sitt betänkande ett drygt år senare — närmare bestämt den 17 december 1955 — redovisar en motsatt uppfattning. Denna senare uppfattning synes mig icke baserad på någon allsidig utredning av denna fråga ur rätts-säkerhetssynpunkt, utan deras ställningstagande torde mera vara förestavat av andra synpunkter. På denna punkt får väl den närmaste framtiden utvisa den bästa vägen.

Herr talman! På grund av utskottets i stort sett positiva utlåtande har jag inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herr *Johanson* i Västervik (s).

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! I anledning av fru *Torbrinks* tal om en förstärkning av revisionsavdelningarna på länsstyrelserna vill jag erinra om att det förslag som finns i propositionen faktiskt överensstämmer med de önskemål som både taxeringsintendenterna och revisorerna har under hand framfört till skattelags-sakkunniga.

En viktig sak som man inte får glömma då man talar om en effektivisering av revisionsarbetet är att de 240 taxeringsassistenter, som kommer att tjänst-

Taxeringsförordning, m. m.

göra ute på fögderierna, under praktiskt taget ett halvår när taxeringsarbetet inte pågår skall syssla just med revisionsarbete. Enligt utskottets sätt att se innebär detta en avsevärd förstärkning av taxeringsrevisionen.

Jag har, herr talman, bara velat påminna om detta när man säger att revisionsavdelningarna borde ha fått betydligt större resurser. Det sker faktiskt en förstärkning, som inte är oväsentlig.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Jag vill först i likhet med de övriga talarna ge uttryck åt tillfredsställelse över att enighet har uppnåtts beträffande de lokala taxeringsnämnderna. Enligt mitt sätt att se är detta den viktigaste instansen. Den granskar alla deklARATIONER, och dess arbete blir i regel avgörande för taxeringen. På denna punkt har vi alltså varit eniga.

Skiljaktigheterna berör huvudsakligen prövningsnämndens karaktär. Man har diskuterat huruvida prövningsnämnden skall ha karaktären av domstol eller icke, och man har kommit till en lösning som jag tycker är något så när förnuftig. Personligen tror jag inte det spelar så stor roll om prövningsnämnden har karaktär av domstol eller ej. För den skattskyldige, som anfört besvär i prövningsnämnden och fått avslag på sina yrkanden, tror jag det är en ringa tröst om detta avslag meddelats av en prövningsnämnd som är domstol.

I reservation II yrkas ett tillägg till 120 §, som innebär att första stycket skulle sluta med orden: »såvida icke bärande skäl kan anföras för uraktlåtenheten att utan anmaning inkomma med deklARATION eller för att ha lämnat bristfällig deklARATION.»

Det tillägget föder ovillkorligen tanken, att taxeringsnämnderna mycket nogga anmäler människor som har urakt-

låtit att lämna deklARATION, men det verkliga förhållandet är ju motsatsen. Jag kanske bör erinra om att det tidigare har funnits en viss form av straffpåföljd för den som kommer för sent med sin deklARATION, nämligen förlust av rätten att anföra besvär i högre instans. I och med att riksdagen antar detta förslag till förordning upphör denna bestämmelse att gälla, men det är ju rimligt att ha någon påföljd för en skattskyldig som vägrar att lämna deklARATION. Nu finns bestämmelser därom i 120 §, och jag tycker de bestämmelserna ger den skattskyldige största möjliga grad av rättvisa och säkerhet. Innan en skattskyldig kan åtalas för att ha lämnat deklARATION för sent skall först och främst taxeringsnämndens ordförande avgöra, om den skattskyldiges brott skall anses vara av sådan art, att det bör anmälas. Sedan har taxeringsintendenten att upprepa samma procedur, och kommer han till samma uppfattning som taxeringsnämndens ordförande, skall han lämna ärendet till allmän åklagare, och om allmän åklagare har samma uppfattning, skall han överlämna saken till domstol. Det blir alltså en granskning i fyra instanser innan dom eventuellt kan avkunnas. Nu finns ju i sista stycket 120 § en bestämmelse som säger: »Finnes försummelse, som avses i denna paragraf, ursäktlig eller eljest ringa, må från straff frias.» Jag tycker därför att alla krav i den riktning som herr Sjölin angav måste vara tillgodosedda.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till det av utskottet framlagda förslaget och uttrycka min förhoppning om att detta förslag måtte godtas. Det måste ju även medföra att taxeringsmoralen höjs, ty ingen kan förneka att taxeringsmoralen står i ett bestämt förhållande till kontrollmöjligheterna över de skattskyldiga.

Överläggningen var härmed slutad. Den föredragna 1 § godkändes.

Taxeringsförordning, m. m.

2—36 §§

Godkändes.

37 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservation nr 3 av herr Velander m. fl.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen; och godkände kammaren utskottets förslag.

38—78 §§

Godkändes.

79 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 1 av undertecknad m. fl.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till avfattning av 79 § dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna, med I betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 79 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till taxeringsförordning, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt paragrafen i den lydelse, som föreslagits i reservationen nr I av herr Kristensson i Osby m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 116 ja och 85 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till paragrafens lydelse.

80—119 §§

Godkändes.

120 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr SJÖLIN (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2 av herr Söderquist m. fl.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Söderquist m. fl. avgivna reservationen; och godkände kammaren paragrafen i enlighet med utskottets förslag.

Övriga delar av förordningsförslaget.
Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Punkterna B och C

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1957, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 oktober 1956 dagtecknad proposition, nr 188, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

A) antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om investeringsavgift för år 1957;

2) förordning angående omsättningskatt å motorfordon i vissa fall;

3) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 december 1955 (nr 649) om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift); samt

4) förordning om tillfällig skatt i vissa fall å motorfordon vilka vid utgången av november månad 1956 finnas i lager; ävensom

B) medgiva att för budgetåret 1956/57 den i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen upptagna anslagsposten till Avlöningar till icke-ordinarie personal finge överskridas för bestridande av de kontrollkostnader som betingades av vad i propositionen förordats.

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Propositionen hade hänvisats, såvitt angick punkt B, till statsutskottet, samt i övrigt till bevillningsutskottet.

Propositionen innebar i huvudsak att den allmänna investeringsavgift som beslutats för 1955 och 1956 också skulle uttagas för investeringar under 1957; dock skulle det avgiftsfria bottenbeloppet höjas till 30 000 kronor samt busar i yrkesmässig trafik och fartyg om högst 300 bruttoregister-ton undantagas från avgiftsplikt. Förvärv av begagnade bilar skulle inte längre beskattas, men skattesatserna för nya bilar höjas till omkring 12 procent av priset i detaljhandeln. I och med att förvärv av begagnade fordon inte längre skulle avgiftsbeläggas hade den nuvarande särskilda investeringsavgiften kunnat ombildas till en omsättningsskatt, som på vanligt sätt skulle uttagas hos importörer och tillverkare. De nya bestämmelserna beträffande motorfordon voro avsedda att tillämpas fr. o. m. den 1 december 1956.

I anledning av propositionen hade väckts ett flertal motioner.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 188, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 634 av herrar Birke och Franzon samt II: 828 av herrar Sjölin och Nelander, de likalydande motionerna I: 623 av herr Geijer m. fl. och II: 819 av herr Sköld m. fl., de likalydande motionerna I: 630 av herrar Sundelin och Sunne samt II: 829 av herrar Carlsson i Stockholm och Nelander, de likalydande motionerna I: 637 av herr Ohlon m. fl. samt II: 833 av herrar Edström och Kollberg ävensom motionen II: 823 av herr Jansson i Aspeboda m. fl.,

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1957 med vissa av

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

utskottet angivna ändringar av 5 och 10 §§;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående omsättningskatt å motorfordon i vissa fall;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 december 1955 (nr 649) om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift);

4) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om tillfällig skatt i vissa fall å motorfordon vilka vid utgången av november månad 1956 finnas i lager;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 622 av herr Birke och II: 818 av herr Staxäng m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 624 av herr Gustaf Elofsson m. fl. och II: 825 av herr Nilsson i Svalöv och Nilsson i Lönsboda,

3) de likalydande motionerna I: 625 av herrar Ebbe Ohlsson och Magnusson samt II: 822 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 626 av herrar Alvar Andersson och Nils Theodor Larsson samt II: 821 av herr Adolfsson,

5) de likalydande motionerna I: 628 av herrar Theodor Johansson och Lars Andersson samt II: 824 av herr Larsson i Hedenäset m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 630 av herrar Sundelin och Sunne samt II: 829 av herrar Carlsson i Stockholm och Nelander,

7) de likalydande motionerna I: 631 av herrar Sundelin och Sunne samt II: 827 av herr Nelander m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 633 av herr Aastrup och II: 834 av herr Kollberg m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 634 av herrar Birke och Franzon samt II: 828 av herrar Sjölin och Nelander,

10) de likalydande motionerna I: 635 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 830 av herr Hjalmarson m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 636 av herr Ohlon m. fl. och II: 832 av herr Ohlin m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 637 av herr Ohlon m. fl. samt II: 833 av herrar Edström och Kollberg,

13) de likalydande motionerna I: 638 av herr Strand samt II: 831 av herrar Gustafsson i Stockholm och Lundqvist,

14) motionen I: 627 av herr Karl Andersson m. fl.,

15) motionen II: 820 av herr Andersson i Brämhult, ävensom

16) motionen II: 823 av herr Jansson i Aspeboda m. fl.,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I det av utskottet tillstyrkta förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1957 voro 5 § femte stycket, 7 § första och andra styckena, 10 § tredje stycket samt övergångsbestämmelserna första, andra och tredje styckena av följande lydelse:

5 § femte stycket:

Såsom avgiftspliktig investering skall ej anses investering i bussar, som godkännas för användning i av ägaren bedriven yrkesmässig trafik, icke heller investering i handels- eller fiskefartyg, vilkas bruttodräktighet ej överstiger 300 registerton eller, för den som yrkesmässigt bedriver fiske, i andra för fisket använda inventarier än fartyg. Detsamma skall gälla investering i rullande järnvägsmateriel, dock icke i sådan materiel som uteslutande är avsedd för godsbefordran.

7 § första och andra styckena:

Investeringsavgift skall — med undantag som i andra och tredje styckena sägs — beräknas på grundval av kostnaden för avgiftspliktig investering. Har för sådan investering använts virke, som uttagits ur egen fastighet, eller till-

gång, som varit avsedd för omsättning eller förbrukning i rörelse, skall i investeringskostnaden inräknas verkets eller lagertillgångens saluvärde.

Har vid sådant förvärv av tillgång, som utgör avgiftspliktig investering, såsom likvid eller dellikvid lämnats annan likartad tillgång, skall såsom investeringskostnad anses allenast mellanskillnaden.

10 § tredje stycket:

Om avdrag för investeringsavgift enligt denna förordning helt eller delvis icke kunnat utnyttjas vid inkomsttaxeringen och den avgiftsskyldige företer tillfredsställande utredning härom må han tillgodoräkna sig det resterande avdraget senast vid 1962 års taxering. Avdrag för investeringsavgift skall anses ha utnyttjats vid inkomsttaxeringen till den del avdraget föranlett minskning antingen av den avgiftsskyldiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst eller av hans till kommunal inkomstskatt taxerade inkomst.

Övergångsbestämmelserna första, andra och tredje styckena:

Denna förordning träder i kraft dagen efter den då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Vad i punkt 3 av övergångsbestämmelserna till förordningen den 16 december 1955, nr 695, stadgats angående samma förordnings tillämplighet i vissa fall vid 1958 och 1959 års taxeringar skall därvid upphöra att gälla.

I samband med ikraftträdandet av denna förordning skall följande iakttagas.

1. Till avgiftspliktig investering hänföres icke sådan investering i fastighet, för vilkens utförande byggnadstillstånd meddelats senast den 15 januari 1955, därvid med byggnadstillstånd i förevarande sammanhang avses annat tillstånd än sådant som lämnats för fortlöpande reparations- och underhållsarbeten. Vidare skall icke som avgiftspliktig investering anses inventarieförvärv,

därest leverans skett eller skriftligt avtal om leverans träffats senast den 15 januari 1955.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Kristensson* i Osby, *Söderquist*, *Velander*, *Anders Johansson*, *Sjölin*, *Strandh* och *Edström*, vilka vid punkterna A 1), A 2), A 3) och A 4) hemställt,

A) att riksdagen måtte

1) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1957;

2) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående omställningsskatt å motorfordon i vissa fall;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 december 1955 (649) om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift) med vissa av reservanterna angivna ändringar; samt

4) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om tillfällig skatt i vissa fall å motorfordon vilka vid utgången av november månad 1956 finnas i lager;

II) av herrar *Kristensson* i Osby, *Söderquist*, *Velander*, *Anders Johansson*, *Sjölin*, *Strandh* och *Edström*, vilka

a) ansett att viss del av utskottets yttrande (den del som å sid. 41 började med orden »slutligen får» och slutade med orden »av utskottet») bort hava annan, i reservationen angiven lydelse;

b) därest riksdagen ej skulle bifalla de i reservation I) framställda yrkandena om avslag på de föreslagna förordningarna om investeringsavgift och omställningsskatt å motorfordon, beträffande punkterna A 1), A 2), A 3) och A 4) hemställt,

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 188, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

motionerna I: 623 av herr Geijer m. fl. och II: 819 av herr Sköld m. fl., de likalydande motionerna I: 625 av herrar Ebbe Ohlsson och Magnusson samt II: 822 av herr Nilsson i Svalöv m. fl., de likalydande motionerna I: 630 av herrar Sundelin och Sunne samt II: 829 av herrar Carlsson i Stockholm och Nelander, de likalydande motionerna I: 634 av herrar Birke och Franzon samt II: 828 av herrar Sjölin och Nelander, de likalydande motionerna I: 637 av herr Ohlon m. fl. samt II: 833 av herrar Edström och Kollberg ävensom motionen II: 823 av herr Jansson i Aspeboda m. fl.,

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1957 med de ändringarna, att 5 § femte stycket skulle erhålla nedan angiven lydelse, att till 5 § skulle fogas ett nytt sjätte stycke med den avfattning som nedan anges samt att 7 § andra stycket och 10 § tredje stycket skulle erhålla följande lydelse:

5 § femte och sjätte styckena:

Såsom avgiftspliktig investering skall ej anses investering i bussar, som godkännas för användning i av ägaren bedriven yrkesmässig trafik, icke heller investering i handels- eller fiskefartyg, vilkas bruttodräktighet ej överstiger 300 registerton, eller, för den som yrkesmässigt bedriver fiske, i andra för fisket använda inventarier än fartyg. Detsamma skall gälla investering i säkerhetsanordningar för tågdrift vid järnväg och i rullande järnvägsmateriel, dock icke sådan materiel som utslutande är avsedd för godsbefordran.

Investering, som tillkommit på direkt föranstaltande av offentlig myndighet, skall ej anses som avgiftspliktig investering.

7 § andra stycket:

Har vid sådant förvärv av tillgång, som utgör avgiftspliktig investering, såsom likvid eller dellikvid lämnats annan likartad tillgång, skall såsom investeringskostnad anses allenast mellan-

skillnaden. Likaså skall vid beräkning av investeringskostnad för ersättningsanskaffning avdrag göras för den utrangerade tillgångens ursprungliga anskaffningsvärde eller, om detta ej kan visas, för det belopp som erhålles vid försäljning av tillgången.

10 § tredje stycket:

Avgiftsskyldig som erlagt investeringsavgift men vars förvärvskälla under året visat förlust eller så ringa överskott, att han vid beräkning av nettointäkten av densamma ej kunnat utnyttja avdragsrätten, må tillgodogöra sig det resterande avdraget senast vid 1962 års taxering.

2) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall och i stället antaga det vid de likalydande motionerna I: 633 av herr Aastrup och II: 834 av herr Kollberg m. fl. fogade förslaget till förordning angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall, med viss i reservationen angiven ändring;

3) antaga ett av reservanterna framlagt förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 16 december 1955 (nr 649) om avgift vid investering i motorfordon år 1956 (särskild investeringsavgift);

4) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om tillfällig skatt i vissa fall å motorfordon, vilka vid utgången av november månad 1956 finnas i lager;

III) av herrar *Kristensson* i Osby, *Gustaf Elofsson*, *Söderquist*, *Velander*, *Niklasson*, *Anders Johansson*, *Sjölin*, *Vigelsbo*, *Strandh* och *Edström*, vilka beträffande punkten A 1) hemställt att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 624 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 825 av herrar Nilsson i Svalöv och Nilsson i Lönsboda, besluta att till punkt 1 av övergångsbestämmelserna till det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för år

1957 skulle fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

Har någon under år 1954 påbörjat rörelse för industriell tillverkning, skall investering, som verkställes under år 1957 i rörelsen och som visas vara beslutad under år 1954, ändå att avgiftsfrihet ej föreligger enligt första stycket, icke anses såsom avgiftspliktig, under förutsättning tillika att rörelsen huvudsakligen är grundad på nämnda tillverkning samt att rörelseidkaren eller annan, med vilken denne måste anses vara i intressegemenskap, icke bedriver annan rörelse av samma slag.

IV) av herrar *Kristensson* i Osby, *Gustaf Elofsson*, *Söderquist*, *Velander*, *Niklasson*, *Anders Johansson*, *Sjölin*, *Vigelsbo*, *Strandh* och *Edström*, vilka ansett att viss del av utskottets yttrande (näst sista stycket i yttrandet) bort hava annan i reservationen angiven lydelse.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes, beträffande föredragnings sättet, ordet av

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp), som yttrade:

Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 57 hemställes,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis;

att punkten A 1 behandlas på det sätt, att först föredrages Kungl. Maj:ts i denna punkt behandlade förordningsförslag med av utskottet förordade ändringar, varvid föredragningen, där så erfordras, sker paragrafvis samt övergångsbestämmelser, ingress och rubrik förekommer sist, varefter utskottets hemställan föredrages;

att punkten A 2 behandlas i enahanda ordning som punkten A 1, dock att ingressen till förordningsförslaget föredrages före övriga delar av samma förslag;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, den

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

na må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Herr talman! Jag yrkar bifall till detta förslag.

Denna hemställan bifölls.

I enlighet härmed föredrogs nu *punkten A) 1)*, *utskottets förslag till förordning om investeringsavgift för år 1957, 1 §*; och anförde därvid:

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp):

Herr talman! Händelserna ute i världen, som mer än annat fångat vår uppmärksamhet, inger oro och osäkerhet inför framtiden. Detta gäller också det ekonomiska livet i vårt land. Vi vet inte, hur förhållandena ute i världen kommer att gestalta sig, och vi vet inte heller, vilka återverkningar detta kommer att få för vårt land.

När det gäller det nuvarande konjunkurläget här, är vi såvitt jag vet i stort sett överens. Vi är överens om att det råder en relativ balans, men att det finns risk för rubbningar på grund av yttre och inre förhållanden. Från folkpartiets sida vill vi fortsätta med en restriktiv politik men givetvis inte längre och inte hårdare än nödvändigt. Så långt är vi, förmodar jag, i princip överens. Men sedan är meningarna delade, när det gäller utformningen av denna restriktiva politik. Vi inom folkpartiet anser, att investeringsavgiften är ett utslitet vapen. Den bör därför utmönstras ur arsenalen. Vi anser den onödig och skadlig — därför bör den bort.

Då investeringsavgiften infördes, yttrade dåvarande finansministern: »Avsikten är att man skall kunna säga till företagaren: 'Om Du anser, att Dina investeringar är så viktiga, att Du behöver göra dem de närmaste två åren, då får Du ta på Dig en 10-procentig fördyring av dem. Men vill Du vänta två år, skall Du inte få den skatten.'»

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Denna uppfattning, att investeringsavgiften skulle vara ett medel att för- må vederbörande att uppskjuta investeringar, har ju betonats ofta. I det sammanhanget har man framhållit, att investeringsavgiften bör vara kortvarig och tidsbegränsad. Senare har detta uttalande många gånger kommit till uttryck såväl i bevillningsutskottets skrivning som ifrån denna talarstol, också när det gällt talare från majoriteten.

Det vore frestande att ingå på denna långa rad av uttalanden, men åtskilliga av dem har tidigare återgetts i debatten kring denna segslitna fråga. Jag vill därför inskränka mig till några ytt- randen.

Bevillningsutskottet skrev i sitt be- tänkande den 3 februari 1955: »Kravet på att bestämmelserna skall vara tids- begränsade är tillgodosett genom att förordningen endast är avsedd att gälla ett år.»

Den 14 december samma år (1955) uttalade bevillningsutskottets ärade ordförande från denna talarstol: »I den nuvarande formen kan denna lagstift- ning i varje fall inte vara kvar utöver 1956.» Vidare sade han: »Det är min allvarliga övertygelse, att denna förord- ning skall försvinna med utgången av 1956.»

Under remissdebatten denna höst ytt- rade bondeförbundets gruppledare i andra kammaren, herr Pettersson i Dahl: »Men det måste än en gång un- derstrykas, att en åtgärd som investe- ringsavgiften förfelar sitt syfte, om den blir mer än en kortvarig företeelse. Per- manentas den, blir den enbart kost- nadshöjande, och det kan inte få ske.»

Jag finner att detta är kloka ord, ord som borde följas.

Vi har haft investeringsavgift 1952, 1953, 1955, 1956, och nu är det fråga om förlängning över 1957. Vi har alltså haft investeringsavgift fem år av sex sedan 1952. Är detta verkligen i över- ensstämmelse med det myckna talet om tidsbegränsning av denna åtgärd

och om kort varaktighet? Det är det inte!

Ärade kammarledamöter! Tänk ett ögonblick, hur detta skall uppfattas av den enskilde, som åtlytt uppmaningen och som uppskjutit investeringen; det må gälla byggande av fabrik eller in- köp av maskiner eller inventarier. När han åtlytt uppmaningen finner han, att investeringsavgiftens giltighetstid för- längts ytterligare. I ett annat fall är det fråga om en person, som åtlyder upp- maningen och väntar med bilköp, och så finner han att investeringsavgiften i stället för att tas bort dyker upp i annan förklädning och då kommer i skärpt form. Vad skall den enskilde tänka om en sådan politik? Såvitt jag förstår försvagar sådant förtroendet för statsmakternas uttalanden, och detta betraktar jag som en allvarlig sak.

Investeringarna sträcker sig i åtskil- liga fall över flera år. I många fall har man då inte anledning att räkna med investeringsavgift, men så blir giltig- hetstiden förlängd. Här uppstår ett nytt läge. Kalkylerna bryts. Svårigheter med finansieringen uppstår. Investeringen kan inte uppskjutas — det vore alltför oekonomiskt. I ett sådant fall är det ju påtagligt, att investeringsavgiften inte utgör en broms för investeringen utan endast har kostnadshöjande effekt. Så- dana fall finns.

Skånes cellulosa AB håller för närva- rande på att uppföra en massa- och pappersfabrik i Broby för att tillvarata klenvirke i bygden. Bolaget bildades i juli 1954. Det året var fritt från investe- ringsavgift. Då man det året beslöt bygga denna fabrik, hade man alltså ingen anledning att kalkylera med in- vesteringsavgift. Man beräknar nu, att fabriken skall bli färdig 1957. Man upp- ger, att avgiftsbeläggningen för nästa år medför en investeringsavgift för det- ta företag på cirka 900 000 kronor, som man alltså inte räknat med i kalkylerna. Detta erbjuder svårigheter för detta ny- startade företag. Om man inte vill vara

med om att helt slopa investeringsavgiften för nästa år, vilket jag anser vara det riktigaste, borde man enligt min uppfattning i varje fall kunna vara med om befrielse i detta och liknande fall för nystartade företag. Jag finner detta vara ett minimikrav, ett rimligt och välmotiverat krav. I reservationen nr 3, som har samlat hälften av bevillningsutskottet, alltså representanterna för folkpartiet, högern och bondeförbundet, har man sökt åstadkomma en rättelse i detta förhållande för nystartade företag. Jag hoppas att kammaren godtar denna reservation.

Folkpartiet har tidigare i princip uttalat sig för investeringsavgift i ett extremt högkonjunkturläge, men endast under den förutsättningen att avgiften blir tillfällig och tidsbegränsad. Därför kunde vi på hösten 1951 biträda förslaget om en ettårig investeringsavgift, men sedan dess har vi för vår del gått emot en sådan avgift.

I nuvarande läge har majoriteten svårt för att upprepa talet om kortvarighet och tidsbegränsning. Vad gör man då? Man glider i argumentationen över till talet om att investeringsavgiften verkar kostnadshöjande och därigenom bromsar investeringarna. Före helomvändningen i april i fjol riktade majoriteten kritik mot en räntehöjning, framför allt därför att den skulle verka kostnadshöjande. Nu är det hos majoriteten högsta visdom, att investeringsavgiften skall stå kvar, därför att den som en kostnadshöjande faktor bromsar investeringar. Denna glidning i motiveringen är allvarlig. Man riskerar därigenom i hög grad, att avgiften får en permanent karaktär och endast kommer att försvinna under en arbetslöshetsperiod, alltså under tider som ingen vill ha. Man har därför särskild anledning att spörja — och jag skulle vilja rikta den frågan till majoritetspartiet och framför allt till finansministern — om investeringsavgiften kommit för att

Investeringsavgift för år 1957, m. m.
stanna. Vi inom folkpartiet tar bestämt avstånd från något sådant.

Vi anser för vår del, att investeringsavgiften nu är onödigt och att den är skadlig. Den är skadlig, därför att den höjer produktionskostnaderna och minskar näringslivets konkurrensförmåga. För oss alla, för svenska folkets levnadsstandard, är det angeläget, att företagen kan rationaliseras och förnyas och att nya företag kan växa upp. Om detta är vi överens på längre sikt. Den snabba tekniska utvecklingen förutsätter investeringar inom produktionslivet, sjöfarten och handeln. Men varför då denna onödiga investeringsbroms år efter år? Underskottet i vår utrikeshandel inger oro. Det är angeläget för oss att stärka vår valutaställning. Men det sker enligt mitt sätt att se inte genom investeringsavgiften, och det sker inte med regeringens politik. Investeringsavgift, extra bolagsskatt och andra bördor för näringslivet och företagen håller tillbaka investeringar, som är nödvändiga för att exporten skall växa och importen hållas tillbaka. Ju förr herrarna inom regeringspartierna kommer till insikt om detta desto bättre för landet. Det gäller att i stället stärka konkurrensförmågan, inte i onödan minska denna. Än en gång vill jag understryka, att underskottet i betalningsbalansen är en allvarlig företeelse, som bör leda till en omprövning av regeringspolitiken.

Folkpartiet och högern har i bevillningsutskottet gått in för avslag på både investeringsavgiften och omsättningsskatten vid bilköp. I andra hand, om avslagsyrkandet alltså inte bifalles av riksdagen, har vi framställt ändringsyrkanden, som jag finner starkt motiverade men som jag inte nu närmare skall gå in på, därför att dessa kommer att behandlas av andra talare.

Propositionen omfattar också ett förslag till en ombildning av bilaccisen. Den dyker upp i en ny förklädning som en permanent omsättningsskatt på bil-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

köp. Enligt min uppfattning innebär detta ett avsteg från statsmakternas tidigare deklarationer. Bilaccisen har man betraktat som ett komplement till investeringsavgiften. Båda skulle ha samma korta livslängd.

När det gäller detta bör man inte se bort ifrån att kreditrestriktionerna och reglerna för avbetalningshandeln båda bromsar bilköpen. Dessutom bör man skapa sparmål, som konkurrerar med bilköpen. Jag tänker då framför allt på särskilt bostadssparandet. Man bör vidare inte förglömma, att största delen av bilismen gäller nyttotrafik, t. ex. för arbetare som har långt till sina arbetsplatser. Bilismen har en särskilt stor betydelse för landsbygdens folk och alldeles särskilt för dem som bor i glesorter. Jag betraktar denna omsättningsskatt på bilköp som en orättvisa mot dessa grupper.

Vi har inom såväl folkpartiet som högern framställt avslagsyrkande, när det gäller denna omsättningsskatt på bilköp. I andra hand har vi i reservationer yrkat på en ändring av uppbörden. Jag skall inte gå in på detta, det kommer motionären, herr Kollberg, att göra.

Det har vidare framförts en gemensam reservation från samtliga representanter inom bevillningsutskottet för folkpartiet, högern och bondeförbundet, vari man yrkar att de medel, som kommer in genom omsättningsskatten på bilköp, om nu riksdagen inte antar avslagsyrkandet, skall tillföras automobilskattemedlens specialstat och alltså komma vägarna till godo. Detta krav har framförts i många motioner. Förslaget om att dessa medel skall gå in i den allmänna budgeten finner jag i hög grad överraskande. Det är ett avsteg från den ordning som bestämdes vid införandet av en särskild beskattning på motorfordon. Då beslöts att dessa medel skulle komma vägväsendet till godo. Statsmakterna har sedan vid flera tillfällen uttalat, att bilismen bör bära

de kostnader, som den förorsakar vägväsendet. Däri ligger ett löfte att bilismen inte skall bli en mjölkko i övrigt för statskassan.

Jag finner starka skäl föreligga att hålla på denna linje beträffande bilismens beskattning. Det är ett rättvisekrav, som man inte bör frångå. Jag hoppas verkligen att kammarens ärade ledamöter följer den reservation som i detta hänseende är avgiven av samtliga ledamöter inom bevillningsutskottet från folkpartiet, högern och bondeförbundet.

Herr talman! Jag ber nu att få yrka bifall i första hand till reservation nr 1 om avslag på propositionen både beträffande investeringsavgiften och omsättningsskatten vid bilköp. I andra hand yrkar jag, herr talman, bifall till övriga reservationer till detta betänkande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr EDSTRÖM (h):

Herr talman! Man brukar gärna börja ett anförande med att berätta en solskenshistoria, men jag skall berätta en ledsam historia i stället. En sådan förekom nämligen, när detta betänkande fastställdes i bevillningsutskottet. Då ville vi från vår sida ha en reservations tid till kl. 18 nästa dag, alltså 24 timmars reservationstid, men majoriteten tyckte att det kunde räcka med 20 timmar eller till kl. 14 nästa dag. Då beslöts genom votering att reservations tiden endast skulle utgöra 20 timmar. Herr talman! Brukar det förekomma sådant i de andra utskotten? Är inte detta att öppna vida perspektiv, och är inte detta ett utslag av missbruk av sin majoritetsmakt, när majoriteten fastställer något sådant mot minoritetens önskan? Men, herr talman, jag skall gå till saken.

Jag har tyvärr många gånger under efterkrigstiden haft tillfälle att konsta-

tera den bristande balans som råder i vår samhällsekonomi. Det fallande penningvärdet, de än kraftigare prisstegringarna, bristen på sparande m. m. har varit de påtagliga tecknen på att de ekonomiska förhållandena inom samhället inte varit tillfredsställande. Man har visserligen från regeringens sida sökt vidta olika åtgärder för att förhindra prisstegringarna och penningvärdesförsämringen, men dessa åtgärder har uppenbarligen inte visat sig tillräckligt effektiva.

Man kan generellt uppdelna de metoder, som statsmakterna använt för att åvägabringa balans i samhällsekonomien, i två olika grupper. Dels har man sökt genom begränsning av de samlade investeringarna minska det inflationstryck som härleder från en alltför högt uppdriven investeringstakt inom den privata sektorn, dels har man försökt begränsa konsumtionen. Regeringen har emellertid så gott som uteslutande under de senaste åren använt sig av den första metoden, nämligen att genom direkta ingrepp minska näringslivets investeringar.

Inskränkningarna har främst varit av skattemässig karaktär. Således infördes exempelvis för bara några år sedan för inkomståret 1951 elskatt och investeringsskatt. Sedan dess har investeringsavgift uttagits, som vi nyss hörde, för varje år efter 1952 utom för 1954. Vidare har en provisorisk begränsning av rätten till fri avskrivning förekommit alltsedan inkomståret 1952. Som bekant har denna provisoriska lagstiftning enligt beslut av föregående års riksdag fått permanent karaktär. I det sammanhanget vill jag också nämna den för näringslivet mycket viktiga inskränkningen av tidigare rätt till fri lagervärdering. Ovanpå detta har till slut lagts en 50-procentlig höjning av statsskatten för aktiebolag och ekonomiska föreningar, en pålaga som kommer att ha mycket menliga inverknings för näringslivet.

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

De åtgärder som regeringen vidtagit för att begränsa konsumtionen har varit av betydligt mindre omfattande karaktär. Mig veterligen har inte någon annan åtgärd vidtagits än införandet av bilaccisen. Dennas effekt kan emellertid på goda grunder diskuteras; jag skall senare återkomma till detta spörsmål.

Resultatet av dessa skatteskärpningar har tidigare inte helt kunnat bedömas, men nu har vi tillgång till konjunkturinstitutets senaste rapport, och däri ser man klarare hur skatteskärpningarna i realiteten har kommit att verka. I klara ord säger man i rapporten, att ökningen av bruttonationalprodukten visar en klar tendens att minska. Medan ökningarna från 1951 till 1955 endast uppgick till 10 å 11 procent, utgjorde de under perioden 1946—1951 inte mindre än 29 å 30 procent. Och för 1956 beräknas de ytterligare minska. Det finns således ett klart samband mellan de åtgärder på företagsbeskattningens område som regeringen vidtagit under de senaste åren och den betydande minskning i framstegstakten som har inträffat med avseende å bruttonationalprodukten. Denna utveckling är så mycket mer oroande som den helt skiljer sig från den tendens som gäller för våra konkurrentländer i Europa. Det visar sig i en redogörelse för industriproduktionen för 1952—1955 i OEEC-länderna, att Sverige relativt sett har den minsta produktionsökningen. Västtyskland kan exempelvis uppvisa en ökning med 42 procent, medan Sverige stannar vid 13 procent. Man kan naturligtvis säga, att Västtyskland hade en annan utgångspunkt än Sverige, men skillnaden i siffror är stor och tendensen skrämmande. Detta är fakta som inte går att blunda för. Vad jag nu här har sagt, herr talman, är inte någon nyhet för kammaren. Jag har i tidigare sammanhang, när frågorna om skärpning av företagsskatten, genomförandet av investeringsskatt och liknande åtgärder diskuterats, ofta med klart siffermaterial pekat på den

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

utveckling vi nu har kommit in i. Det har inte varit i min egenskap av politisk representant som jag haft anledning peka på detta förhållande. Jag har lika mycket som företagsledare och aktiv i ett relativt stort företag, där jag dagligen kommit i kontakt med förhållanden på världsmarknaden och sett hur de utvecklats, sökt fästa kammarens uppmärksamhet på det faktum att den ekonomiska politik som regeringen accepterat obönhörligen kommer att leda till en försvagad konkurrenskraft gentemot utlandet och därigenom på lång sikt en försvagning av hela den svenska ekonomien och en sänkning av levnadsstandarden. Jag har tillåtit mig att i bevillningsutskottet, på den grund att jag snart lämnar utskottet, rikta en skarp varning till majoritetens representanter för att fortsätta på den inslagna vägen, som jag anser kommer att leda till en försämrad ställning för oss alla. Det är således mot denna bakgrund som den nu föreslagna fortsättningen av investeringsavgiften och permanentningen av bilaccisen skall bedömas. Detta enbart enligt vår uppfattning ett fullgott motiv för ett avslagsyrkande på det framlagda förslaget. Reservanterna anser att det oundgängligen fordras en ökning av vår produktion för att vi på längre sikt skall ernå en stabil ekonomi. Den avtappning av valutarenserven som enligt vad herr Kristensson i Osby nyss nämnde skett under senare år och som enligt konjunkturinstitutets rapport kommer att ytterligare markeras innevarande år, kan endast hejdas om produktionsförhållandena förbättras och de svenska varorna bättre kan konkurrera på världsmarknaden.

Det är emellertid inte enbart de samhällsekonomiska skälen som talar för ett avslagsyrkande på regeringens nu framlagda förslag om investeringsavgift och bilaccis. Man har även anledning att fästa uppmärksamheten på den tekniska utformningen av investeringsskatten samt på de löften som regering och

riksdagsmajoritet tidigare avgivit om investeringsavgiftens framtida utveckling. Sålunda har både regering och riksdag klart understrukit att en investeringsavgift, när den måste tillgripas, måste göras tillfällig och tidsbegränsad. När man år 1955 återinförde investeringsavgiften uttalades klart och entydigt från både regeringens och bevillningsutskottets sida, att avgiften endast var avsedd att gälla ett enda år, nämligen år 1955. Det framhölls då att denna tidsbegränsning var själva grundvalen för att avgiften skulle få den effekt man åsyftade. Avgiften var avsedd att få företagen att tillfälligt uppskjuta sina investeringar ett år. Accepterade företagen denna uppskjutning i tiden med sina investeringar, så skulle de indirekt komma att belönas genom att på följande år få genomföra sina planerade investeringar till billigare pris, d. v. s. utan investeringsavgift.

Trots de löften som gavs förlängdes dock avgiften ett år, och nu skall vi besluta om ytterligare ett års förlängning. Det är uppenbart att regeringens och riksdagens handlande på den punkten icke inger förtroende. Om de löften som gives rörande den ekonomiska politiken skall vinna tilltro, så måste det första villkoret vara att löftena hållas. Så har uppenbarligen icke skett i detta fallet. Med olika krystade motiveringar har regeringen ansett sig ånyo böra lägga fram förslag om förlängning, och effekten av avgiften kommer därigenom att minska avsevärt. Ingen tror numera att avgiften kommer att avskaffas.

Om man läser den argumentering som förebragts av såväl finansministern som från utskottets sida, så är de anförda motiveringarna även argument för en permanent investeringsskatt. Resultatet blir att ingen nu finner anledning att skjuta upp sina planerade investeringar i hopp om att erhålla lättnader vid beskattningen. Det börjar därför också alltmer ingå i människors medvetande att en av regeringen fram-

lagd provisorisk, tillfällig skärpning av en skatt i realiteten är upptakten till en permanent ökning av skattebelastningen. Det finns andra exempel än den nu diskuterade investeringsavgiften, som bekräftar detta.

Saknar då investeringsavgiften varje betydelse i investeringshämmande syfte? Nej, naturligtvis inte! Om man tar ifrån den som vill investera alla hans pengar, så kan han ju inte investera. Det är den slags inverkan investeringsavgiften har. Alla räknar nu med att deras investeringar blir 10—12 procent dyrare än vad de borde vara, och detta räknas med i investeringskalkylerna.

Vad jag här anfört kan också anföras som skäl när det gäller avslag på den särskilda bilbeskattningen. Jag vill inte bestrida att bilaccisen — om jag får kalla den så — har verkat återhållande på folks önskan att köpa bilar, så länge accisen haft tillfällig karaktär. Där emot tvivlar jag på utskottets uppfattning att den skulle haft en »avsevärt» återhållande verkan — det uttrycket återfinnes i utskottets utlåtande — och att bilköpen med säkerhet skulle varit än flera, om det inte hade funnits någon beskattning. Jag tycker att resultatet har visat något annat. Bilköpen har kanske varit lika stora som de skulle ha varit om bilaccisen inte hade funnits. Ingen vet!

Vad utskottet anfört om att bilaccismedlen skulle utgöra ett icke obetydligt kollektivt sparande, verkar också oklart för mig. Syftet med bilaccisen kan väl inte ha varit att genomföra någon form av tvångssparande?

Det mest avgörande för mig har emellertid varit att bilskatten är en sådan punktskatt, som till största delen träffar nyttotrafiken. Om det hade varit möjligt att endast beskatta nöjesåkning, så hade jag för min personliga del gärna varit med på en bilskatt, som ju i och för sig är ett slags konsumentskatt.

Jag vill sålunda, med hänvisning till

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

vad jag här anfört, yrka avslag även på förslaget om bilskatten.

Vad sedan beträffar den närmare utformningen av den allmänna investeringsavgiften, så finns det anledning att fästa uppmärksamheten på en del speciella förhållanden. Vid tidigare tillfällen har från vårt håll yrkats att en del uppmjukningar av reglerna för upptagande av investeringsavgift skulle vidtagas. Dessa har motiverats av rättvise-skäl och av önskemålet att avgiften icke skall drabba på sådant sätt att den i realiteten medför alltför betydande kostnadsfördyringar. Det är i och för sig glädjande att departementschefen redan i propositionen har velat förorda någon av de förbättringar, som vi tidigare påyrkat. Sålunda har det i propositionen föreslagits en höjning av det avgiftsfria bottenbeloppet — vilket även har accepterats av utskottsmajoriteten — samt en undantagsbestämmelse för bussar och vissa mindre fartyg, vilket sammanhänger med att investeringsavgiften är särskilt kännbar för lantbrukarna och de mindre rederierna.

Tillsammans med herr Kollberg står jag emellertid som undertecknare av en motion, som närmast tar sikte på att åstadkomma hel befrielse från avgift för rederinäringen. Detta förslag har dock inte vunnit bevillningsutskottets gillande. Jag vill emellertid starkt framhålla att investeringsavgiften kommer att direkt motverka de svenska rederiernas strävanden att modernisera sin flotta. Detta är ur hela samhällsekonomiens synpunkt beklagligt. Ingen kan eller vill väl bestrida att den svenska handelsflottan har varit av utomordentlig betydelse för folkhushållet, speciellt när det gällt att tillföra landet utländska valutor. Varje ökning av sjöfartsnettet innebär en förbättring av bytesbalansen. Kan det då vara rimligt att statsmakterna nu motverkar rederiernas möjligheter att tillföra landet ökade utländska valutor? Vad är det som motiverar att man i Sverige söker för-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

hindra rederiernas möjligheter att konkurrera på världsmarknaden? I motsats till vad man gör här i Sverige har man i andra länder — t. ex. i Belgien, Frankrike, Holland, Italien och Tyskland — genom subsidier, skattelättnader och fördelaktiga krediter lämnat stöd åt den inhemska rederinäringen för att öka dess konkurrenskraft på världsmarknaden.

Regering och riksdag är i denna fråga mycket vacklande. Förra gången denna fråga behandlades här i riksdagen, yrkade jag bland annat att fartyg på 300 bruttoregister-ton skulle undantagas från avgiftsplikt.

Den gången accepterades icke detta av riksdagen. Bevillningsutskottet påstod till och med, att ett sådant undantag skulle rubba de förutsättningar, på vilka investeringsavgiften var uppbyggd. Nu har departementschefen tydligen inte funnit detta skäl vara härnå utan föreslår, att dessa fartyg skall undantagas från investeringsavgift. Samma skäl, som departementschefen motiverar sitt ställningstagande med, motiverar enligt min mening ett fullständigt undantagande från investeringsavgiften av hela rederinäringen. Hur avgiften i praktiken verkar för de svenska rederierna framgår, om man tänker sig att ett svenskt rederi t. ex. på ett holländskt varv beställer ett fartyg och ett belgiskt rederi på samma gång vid samma varv beställer ett precis likadant fartyg, ett s. k. systerfartyg. Den svenske redaren drabbas av alla de extra kostnadsfördyrande pålagor, som regeringen nu vill att riksdagen skall besluta om. Det belgiska rederiet däremot lämnas gynnsamma kreditvillkor och understöds på allt sätt av den belgiska staten. Det svenska rederiet kommer därigenom, när de båda fartygen är färdiga, i ett betydligt sämre utgångsläge än det belgiska rederiet, men konkurrera måste man ändå med det belgiska bolaget. Jag anser att det bör ligga i regeringens och samhällets intresse att

snarast möjligt överväga, om inte den svenska rederinäringen kan befrias från den påлага investeringsavgiften utgör. Men, herr talman, på denna punkt har jag intet yrkande i dag.

I den av herr Ohlon och mig väckta motionen, som berör rederinäringen, har även yrkats att ersättningsanskaffning på grund av utrangering av fartyg, även om de nybeställda fartygen beroende på den tekniska utvecklingen är av en annan typ än de utrangerade, endast bör drabbas av investeringsavgift i vad avser skillnaden mellan anskaffningskostnaden för det nya fartyget och det utrangerade. Detta förslag har inte vunnit utskottsmajoritetens bifall. Jag vill emellertid framhålla, att det här inte på något sätt är fråga om nyinvestering. Det gäller ju endast att anskaffa ett nytt fartyg som ersättning för ett som tidigare normalt ingått i rederirörelsen, och det borde väl vara självklart, att en sådan nyanskaffning inte skall drabbas av investeringsavgift. Jag vill gärna vidga mitt yrkande, och jag finner det naturligt att all ersättningsanskaffning borde, såväl när det gäller fartyg som när det gäller maskiner, byggnader etc., befrias från avgift. Mitt yrkande på denna punkt sammanfaller med reservationen II av herr Kristensson i Osby m. fl., vid vilken för övrigt också mitt namn står antecknat.

I samma reservation har vi vidare yrkat ett förtydligande av de bestämmelser som gäller gränsdragningen mellan å ena sidan reparationer och å andra sidan förbättrings- och ersättningsanskaffningar. Med reparationer, anser vi, bör således i förordningen om investeringsavgift avses samma slag av kostnader som åsyftas med motsvarande bestämmelser i kommunalskattelagen. Utskottet har tillmötesgått vår synpunkt så till vida att det framhåller, att de nuvarande reglerna inte skall tillämpas alltför rigoröst. Jag tackar för detta lilla tillmötesgående. Det är en uppmjukning av utskottets tidigare inställ-

ning på denna punkt och en hänvisning till riksskattenämnden. Måhända kommer utskottets uttalande i detta avseende att medföra en ändring av den snäva praxis som finns till förmån för en liberalare inställning när det gäller reparationskostnaderna. Enligt vår uppfattning hade det emellertid varit mera riktigt och befogat att på denna punkt få klara och mera entydiga regler. Vi vill därför tillstyrka motionsförslaget om att kommunalskattelagens bestämmelser här skall gälla, och jag yrkar bifall till denna punkt i reservationen II av herr Kristensson i Osby m. fl.

På punkt 5 i samma reservation skall jag inte närmare ingå, ty jag vet att min medmotionär kommer att yttra sig om den.

Slutligen endast några ord om de gemensamma reservationer, som högern, folkpartiet och bondeförbundet avgivit.

I reservation III har yrkats bifall till motioner med begäran om att från investeringsavgift skall undantagas nya företag, som börjat sin rörelse 1954, så vitt avsåge år 1954 beslutade investeringar. Från oppositionshåll har vi ju ständigt yrkat avslag på investeringsavgiften, och när vi inte lyckats få gehör för dessa yrkanden har vi sökt vidga bestämmelserna om undantag för att därigenom minska de skadliga verkningarna av denna avgift. I konsekvens därmed vill jag nu också yrka bifall till reservation nr III för att ytterligare vidga det område, där investeringsavgift icke skall uttagas.

Skulle bilskatten genomföras innebär detta, såsom utskottet närmare utreder, att statskassan kommer att tillföras betydande belopp, för år 1957 omkring 140 miljoner kronor, i bilskattemedel. Departementschefen föreslår att dessa pengar skall tillföras den allmänna budgeten och inte som tidigare reserveras för vägunderhåll och väginvesteringar. Som herr Kristensson tidigare påpekade innebär detta ett radikalt avsteg från den princip som fastslogs när bilacci-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

sen och beskattningen av motorfordon fastställdes. Denna princip har tidigare följts, och vi anser att den inte heller nu bör få frångås. I dagens läge, med den ökning av motorfordonsparken som har skett och den ytterligare ökning som väl kommer att ske, är det mer angeläget än förut att de inkomster, som staten erhåller från bilismen, också kommer bilismen till godo. I flera sammanhang har regeringen själv framhållit att bilismens utveckling kräver ökad investering. Vad är då mera naturligt än att bilskattemedlen också kommer väginvesteringarna och de kapitalutgifter som direkt kan hänföras till motorismen till godo? Att bilskattemedelsfonden för närvarande uppgår till cirka 700 miljoner kronor utgör inte något skäl för att bilskatten inte skall budgeteras enligt vedertagna principer.

Herr talman! Jag ber således till slut att få yrka bifall i första hand till den av herr Kristensson m. fl. avlämnade, med I betecknade reservationen till bevillningsutskottets betänkande, vilken avser avslag både på den allmänna investeringsskatten och på omsättningskatten på motorfordon. Vidare ber jag alternativt att få yrka bifall till de reservationer angående tillämpningen av den allmänna investeringsskatten och motorfordonsskatten som är betecknade med II, III och IV.

Herr *Staxäng* (h) instämde häri.

Herr **SUNDSTRÖM** (s):

Herr talman! För det första ber jag att få beklaga att herr Edström tydligen kände sig illa berörd av den korta reservationstid som beviljades reservanterna. Jag skall vara den förste att erkänna att det var en pinsam situation även för den som nödgades hålla fast vid 14-slaget av det enkla skälet att det var tidsnöd, som det ofta är, och att det hade förklarats nödvändigt bland annat med hänsyn till tryckningen att

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

reservationstiden begränsades på detta sätt. Men jag tycker ändå att herr Edström skall ta denna malör med en viss ro, och reservationernas omfattning och grundliga uppläggning synes mig på ett klart sätt ha visat att reservanternas mycket väl klarade sig med den reservationstid som utmättes.

För att återgå till själva ämnet vill jag säga, att självklart är att en investeringsavgift som upprepas så här år från år inte har samma styrka och effekt som en tidsbegränsad sådan. Jag skall villigt medge att det uppskjutande momentet därigenom försvagas. Men därav följer självfallet inte att inte investeringsavgiften ändå kan ha en återhållande effekt som det är nödvändigt att åstadkomma i en situation då ekonomin bedöms vara så upphettad att dylika restriktioner anses nödvändiga.

Herr Kristensson i Osby har i sitt anförande framhållit en hel del synpunkter som enligt vad jag tycker borde ha lett honom till ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 188.

Först och främst har vi nu uppnått en relativ samhällsekonomisk balans, som det bör vara vår gemensamma strävan att söka upprätthålla. Ty vi får inte förbise att inflationen lurar och att tendenserna ute i världen är sådana att vi med all sannolikhet kan räkna med en mycket livlig högkonjunktur, som kommer att sätta den samhällsekonomiska balansen på mycket hårda prov. Därför måste vi acceptera en hel del spärrear, en hel del restriktioner, som vi naturligtvis under normalare förhållanden helst skulle se att vi sluppe.

Dessutom är ju, som herr Kristensson också påpekade, spänningen ute i världen i tilltagande. Jag vill för min del inte överdriva den saken — jag tror att det är mycket bättre om vi betraktar läget med en viss reservation och med lugn och kallblodighet — men det är väl alldeles uteslutet att vi skulle kunna uraklåta att iakta vad som händer i världen och dra våra lärdomar därav.

Jag vill också betrakta investeringsavgiften som ett led i en hel serie av restriktioner, och det är klart att åtminstone de anmärkningar som herr Kristensson framförde mot investeringsavgiften med samma styrka kan anföras mot praktiskt taget alla de spärrear som vi har nödgats tillgripa.

Jag anser därför att det är alldeles omöjligt att ensidigt och utan vidare yrka avslag på en enstaka bland de åtgärder som har föreslagits till penningvärdets förstärkning. Vi måste naturligtvis, om vi har möjligheter till lättnader, pröva vilken spärre som vi helst vill se borttagen, och jag tror att inte ens herr Edström vid den prövningen skulle vara benägen att i första hand ta bort investeringsavgiften. Det kan hända att det finns andra spärrear som det är mycket mera angeläget att få avlägsnade.

Jag kan i det sammanhanget nämna t. ex. en räntesänkning. Det kan mycket väl tänkas att en sådan skulle kunna uppfattas såsom en mycket angelägnare åtgärd än ett borttagande av investeringsavgiften.

Det har, herr talman, här framhållits att det är önskvärt att öka investeringarna. Däröfver är vi allesammans överens. Men det är något som vi bör vara lika eniga om, att det inte är önskvärt med ökade investeringar som går utöfver våra resurser. Det gäller i stället att hålla investeringarna inom en ganska snäv ram som är synnerligen svår att utvidga, och då får vi finna oss i att det måste företas en del besvärliga ingrepp, om vilka vi naturligtvis har anledning hoppas och tro att de i sinom tid skall kunna undvaras.

Det finns också ett annat skäl för att investeringsavgiften bibehålles. Jordbruk och småföretag kommer nu att i väsentlig utsträckning befrias från svårigheterna genom att det avgiftsfria beloppet har höjts, något som även herr Edström hälsade med tillfredsställelse. Vidare kommer busstrafiken, som be-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

finner sig i ett prekärt läge, att slippa investeringsavgift, och även rederinäringen har beretts en viss lättnad genom att för fartygens del gränsen för avgiftsplikten höjts till 300 ton. Herr Edström tog emellertid litet för lättvindigt på saken, när han gjorde gällande att den omständigheten att vi gått med på denna höjning skulle vara tillräckligt skäl för att helt befria rederinäringen från investeringsavgift. När jag hörde detta kom jag ofrivilligt att tänka på den gamla uppsalaprofessorn som sade: »Därför att Du går ut genom norra porten i Uppsala så är det inte nödvändigt eller ens lämpligt att Du fortsätter till Nordpolen.»

Vad bilarna beträffar ligger frågan på ett helt annat plan än när det gäller investeringarna. Bilinköpen representerar en ren konsumtion. Vi är ju allesammans eniga om att investeringarna bör få en större del av nationalprodukten än nu, medan konsumtionen bör i motsvarande mån trängas tillbaka. Men vad sker när det framlägges ett så blygsamt förslag som att man skall införa 12 procents omsättningsskatt för bilarna för att därigenom hålla bilköpen något tillbaka? Jo, alla som bekänner sig till den satsen att det är angeläget att öka investeringarna och minska konsumtionen skyndar sig att yrka avslag på det enligt min mening mycket välmotiverade förslaget om denna omsättningsskatt.

Av vad jag här sagt framgår att vi inom utskottet inte kan på något sätt tillmötesgå oppositionen eller reservanternas önskemål om att man skall uraktlåta att införa denna omsättningsskatt på bilar.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det har skett en väsentlig modifikation genom att begagnade bilar undantagits från omsättningsskatt. Det är kanske en svaghet hos förslaget, men det har funnits starka skäl för att undanta de begagnade bilarna och inte

fortsätta med investeringsavgift för dem.

Det är många som anser det olämpligt att man nu vill övergå till en omsättningsskatt i stället för investeringsavgift. Jag tror inte att vi kan komma ifrån en sådan skatt. Jag är till och med så kättersk att jag vågar säga, att herr Kristensson i Osby, om han bleve finansminister i en kommande regering, säkerligen inte skulle påyrka att denna omsättningsskatt toges bort. Snarare kommer nog utvecklingen att visa att det blir nödvändigt att skärpa denna beskattning.

Med detta har jag inte velat säga att bilismen i och för sig är något ont som bör motarbetas. Bilismen har ju oerhört många positiva sidor. Men det kan inte vara önskvärt med en expansion av bilparken av nuvarande mått. Herr Edström ifrågasatte mycket kraftigt, huruvida den föreslagna omsättningsskatten skulle få någon inverkan på storleken av bilparken. Det är naturligtvis omöjligt att statistiskt bevisa detta eller att komma med några bestämda påståenden vare sig i den ena eller andra riktningen. Men alla är vi ense om att därest bilarna skulle gå ned i pris med, låt mig säga 10 procent, skulle detta vara ett incitament för att öka inköpen. Å andra sidan har man åtminstone anledning att hoppas att den föreslagna omsättningsskatten skall kunna i någon mån bromsa den utvidgning av bilparken som säkerligen många av oss ser med bekymmer på grund av de konsekvenser som den medför.

Till frågan om bilskattemedlens användning skall jag återkomma.

Reservanternas har inte kunnat godkänna de skäl som jag här redovisat. I den första reservationen framföres bland annat den invändningen, att det inte skulle föreligga några konjunkturpolitiska skäl för investeringsavgiftens bibehållande. Detta är ett blankt påstå-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

ende för vilket reservanternas enligt min mening inte anfört minsta motivering.

Jag har redan bemött den andra invändningen som reservanternas anför, nämligen att investeringsmöjligheterna skulle försämrats i stället för främjas och att propositionen därför bör avslås. Jag vill bara återupprepa, att investeringsbenägenheten är större än utrymmet, och då finns det ingen annan möjlighet, om vi vill förhindra en ytterligare penningvärdeförsämring, än att bita i det sura äpplet och vidta vissa restriktioner. Därmed har vi också gjort vad vi kan för att uppnå vad vi alla är eniga om är det väsentliga i penningpolitiken: att för det första bevara penningvärdet och för det andra vidmakthålla den fulla sysselsättningen.

För avslag på omsättningsskatten på bilar anförs det, att bilarna till stor del går i nyttotrafik. Ingen människa har bestritt detta, men nyttan är ett vidsträckt begrepp. Över huvud taget kan man hävda, att alla de investeringar och andra utgifter, som drabbas av investeringsavgiften, också är övervägande nyttiga, men icke desto mindre måste vi tillgripa avgiften. Många viktiga saker skulle främjas genom mildare kreditgivning, men icke desto mindre måste vi använda kreditrestriktioner och höga räntor. Det anförda skälet är sålunda mycket svagt.

Herr Kristensson i Osby har försökt mobilisera landsbygden emot omsättningsskatten på bilar.

Jag vill vända på steken och påpeka, att den svällande bilparken visst inte är någon garanti emot landsbygdens isolering utan alldeles tvärtom. På grund av den oerhörda ökningen av antalet bilar hotas bussförbindelserna av nedläggning i de mest avlägsna bygderna, där isoleringen känns hårdast och de allmänna kommunikationerna har den största betydelsen. Bilbeståndets tillväxt kan alltså i detta fall verka som ett tveeggat svärd.

Sedan kommer man in på några spe-

kulationer om att ungdomen saknar sparmål och att bostadssparandet skulle minska bilköpen. Det kan ju vara gott att tro, fastän man inte ser, men att bostadssparandet skulle kunna konkurrera med bilsparandet, herr Kristensson, det betvivlar jag. Varför skulle man inte spara till bostad hellre än till bil? Ändå gör man det inte. Finns det över huvud taget något sparande, som är mera lönande och bör vara mera lockande än bostadssparandet i våra dagar, om man besinnar, vilka fördelar det medför att spara till eget hem eller till insats i ett kooperativt bostadsföretag. Erfarenheten visar ändå, att sparandet till en bil går långt före. Jag vill inte generalisera, men den omständigheten att det finns människor, som säljer sina egna hem för att lösgöra några tusen kronor till bilköp, ger en antydning om bilens lockelser.

Bostadssparandet är för övrigt i full gång, och det är mycket lofvärda ting, som utträttas av kooperativa bostadsföretag. Inte minst det nuvarande lånetaket har bidragit till att insatserna i bostäder blivit betydligt större än vad de varit tidigare.

Reservation nr II rör kostnader för reparationer och underhåll. Därvid gäller ju i viss mån motiveringen i första delen. Mot detta kan jag anföra, att det inte finns någon anledning att nu övergå till ändrade regler. Det har nämligen under årens lopp utbildats en praxis, som — det har omvitnats — är fullkomligt tillräcklig som vägledning vid bedömningen av dessa frågor. Att börja plöttra och göra om reglerna och utarbeta en ny praxis kan i nuvarande situation inte anses påkallat.

De övriga delarna av reservation nr II, som avser paragraferna 5, 7 och 10, är gamla bekanta från tidigare tillfällen. Jag skall inte gå in på dem i detalj utan vill bara framhålla, att tillägget om rullande materiel för de enskilda järnvägarna har tillkommit för att jämställa dessa med bussföretagen. Nu

vill man också införa ett tillägg om säkerhetsanordningar och dylikt, allesammans saker som är avsedda att komplicera bestämmelserna. Jag måste säga, att det rent principiellt är ganska nödvändigt att reglerna, så länge vi måste dras med en investeringsavgift, är entydiga och generella. Om vi börjar ändra om och göra undantag på alla möjliga punkter, hamnar vi ett kineseri, som är fullkomligt meningslöst. Fördelarna för den enskilde torde bli tvivelaktiga och utfallen säkerligen i högsta grad orättvisa.

Då det gäller 10 § har utskottet biträtt ett motionsyrkande, vilket borde ha hälsats med särskild tillfredsställelse. I stället har man nu framställt krav som, om de skulle bifallas, i hög grad komme att tillkrångla saken. Om en företagare inte kan utnyttja investeringsavgiftens fulla belopp som avdrag vid sin årliga självdeklaration, är det enligt utskottets förslag medgivet att han i stället gör detta något annat år fram till 1962. Detta är naturligtvis en mycket bra sak och en fördel för de skattskyldiga. Nu har man emellertid kommit underfund med att det kan tänkas att han inte kan dra av hela beloppet både vid taxeringen till statlig och vid taxeringen till kommunal skatt. Nu vill man försöka säkra detta. Skillnaden mellan reservanternas förslag och utskottets är följande. Jag antar, att företagaren har rätt till ett avdrag av 1 000 kronor och det visar sig att han vid första deklARATIONEN inte kan dra av t. ex. mer än 500 kronor på den kommunala och ingenting på den statliga skatten. Då menar motionärerna, att företagaren nästa år skall kunna göra avdrag för 500 på den kommunala sidan och 1 000 på den statliga, under det att bestämmelsen sådan den nu är avfattad innebär, att han får göra ett avdrag 1958 på högst 500 kronor både på den statliga och den kommunala sidan. Detta kan i förstone verka förbryllande, men sådana uppdelningar som motionären föreslår skul-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

le kräva en kontrollapparat, som inte står i proportion till de fördelar som detta system skulle erbjuda. Det är främst av den orsaken som utskottet nu velat begränsa sig till att utvidga avdragsrätten på det sätt som utskottet nu föreslagit.

Reservation nr III gäller en mera besvärlig sak. Herr Kristensson gav väl inte en alldeles riktig karakteristik av denna reservation, när han betecknade den såsom avseende nystartade företags investeringar. Företagen skall inte vara nystartade det år som den första investeringen sker, utan vad som avses är företag som funnits till och som beslutat investeringar 1954. Dessa företag skall för sådana investeringar, om de verkställs 1957, vara befriade från avgift. Om jag skall tala rent ut, måste jag faktiskt konstatera, att hela denna aktion har tillkommit för att rädda ett stort industriföretag i södra Sverige från investeringsavgift för 1957 års investeringar. I och för sig må det vara hänt att man gör en framstöt för att hjälpa detta företag. Jag vill inte förneka att den investering, som där görs i en stor cellulosafabrik, kan ha ekonomisk betydelse för landet i många avseenden. Men att skriva förordningar av denna art med tanke på att visst företag behöver stöd, är en lagstiftningsmetod som vi skall akta oss för. Om ett visst företag skall gynnas på grund av dess samhällsnyttiga natur eller av andra skäl, må detta beslutas i varje särskilt fall. Dessutom skulle det fordras mycket mera komplicerade bestämmelser, om detta över huvud taget skulle kunna genomföras. Det går nog inte, som reservanternas föreställer sig, att klara saken bara med några rader i en övergångsbestämmelse.

Den sista reservationen gäller förslaget att vad omsättningsskatten på bilar inbringar skall ingå i den allmänna budgeten och inte, som tidigare varit fallet med investeringsavgiften på bilar, tillföras bilskattemedelsfonden. Det

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

finns ingen annan omsättningsskatt vid vilken det är knuten någon bestämmelse om vartill medlen skall användas. Samtliga omsättningsskatter går ju in i den allmänna budgeten. Om riksdagen nu beslutar att vi skall förvandla investeringsavgiften på bilar till en omsättningsskatt, finns det väl inget skäl i världen att göra ett undantag just för den omsättningsskatten. Annorlunda hade det varit om automobilskattemedelfonden varit uttömd, så att det hade skrikits efter pengar för att genomföra de förbättringar i vägväsendet som är möjliga att genomföra i nuvarande situation. Men automobilskattemedelfonden är mycket rikligt försedd med pengar — jag kan inte exakt ange fondens storlek, men att det rör sig om 600 à 700 miljoner är säkert. Under sådana omständigheter kan jag inte finna annat än att man också här bör tillämpa den gängse regeln att alla omsättningsskatter skall ingå i den allmänna budgeten.

Herr talman! Med vad jag nu anfört ber jag att på alla punkter få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer som fogats till detta betänkande.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundströms anförande föranledde mig att begära replik beträffande en sak. Jag syftar på herr Sundströms påstående, att reservationen nr III bara gällde ett enstaka fall. Så är inte förhållandet. De ändringar i övergångsbestämmelserna vi här yrkar på gäller över huvud taget företag som 1954 påbörjat rörelse för industriell tillverkning och som under detta år beslutat en investering, under förutsättning bl. a. att rörelsen huvudsakligen är grundad på nämnda tillverkning. Det gäller inte bara ett fall utan det gäller flera. Vi har betraktat det som ett rättvisekrav att dessa före-

tag som beslöt investeringar 1954 — ett år som var fritt från investeringsavgift — och som då inte kunde räkna med en investeringsavgift i sina kalkyler, inte skall drabbas av denna beskattning för 1957. Vi har inskränkt våra krav till företag som grundades 1954. Detta gjorde vi därför att vi räknade med att det skulle vara lättare för kammarens ledamöter att biträda ett mycket begränsat önskemål.

Herr Sundström kämpar här för att de medel, som kommer in genom den nya beskattningen för motorfordon, inte skall tillföras vägbudgeten. Jag måste säga att jag har en helt annan uppfattning än herr Sundström. Jag tycker för min del att det skulle vara en hederssak för herr Sundström och majoriteten att vidhålla den gamla linjen, att bilismen bara skall betala sin andel av vägkostnaderna och inte mer.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kristensson i Osby påstår här att det inte är fråga om bara ett företag. Det är teoretiskt möjligt att det kan komma att gälla flera företag. Jag vill dock bara säga att när detta tillägg motiverades, åberopades just detta företag såsom alldeles särskilt i behov av det och tvingat att kräva en befrielse från investeringsavgiften. Jag tror inte att tillägget i dess nuvarande form skulle ha aktualiserats om det inte gällt just detta företag.

Sedan ville herr Kristensson i Osby — jag höll på att säga sin vana trogen — göra detta undantag till ett rättvisekrav. Jag tror inte att man kan betrakta det som ett sådant. Det är här fråga om likhet i lagstiftningen för alla skattebetalare. Det är väl ett mycket viktigt rättvisekrav?

Beträffande frågan om pengarna till vägarna vill jag bara konstatera att åsikt står mot åsikt. Det blir kammarens sak att döma.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt vad herr Sundström säger, att vi under diskussionen i bevillningsutskottet återopade verkningarna för Skånes Cellulosa AB, som håller på att bygga sin fabrik i Broby. Vi tog upp detta exempel i utskottet för att belysa verkningarna i levande livet. Det finns andra liknande fall som kan visa att det är ett minimikrav att man gör ett undantag åtminstone i dessa fall — om man nu inte kan gå med på vårt huvudyrkande, nämligen avslag på investeringsavgiften.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är mycket möjligt att just det företag som herr Kristensson nämnde kan vara av sådant värde för landet, att det kan vara skäl att ompröva frågan. Jag menar emellertid att denna omprövning får ske på annat sätt än genom generella bestämmelser, vilka kan ha inverkan på företag av helt annan art och av en helt annan angelägenhetsgrad.

Herr VIGELSBO (bf):

Herr talman! I den proposition, nr 188, som här föreligger till behandling, har det föreslagits en förlängning av investeringsavgiften med ytterligare ett år. Dessutom har det föreslagits att investeringsavgiften på bilar skall förvandlas till en permanent omsättnings-skatt.

Det är inte utan en viss förvåning som man tar del av innehållet i denna proposition, åtminstone då det gäller förslaget om förlängning av investeringsavgiften. När den infördes underströks det här i kammaren och det har understrukits även vid andra tillfällen, att investeringsavgiften skulle vara av tidsbegränsad natur. Man var tvungen att begränsa den till en viss tid, ty man hade den uppfattningen — det är i varje fall den uppfattning som har bringats oss — att skulle avgiften bibe-

hållas någon längre tid, skulle den förlora sitt värde som inflationsspärr.

I detta sammanhang anfördes två år såsom en lämplig tidsfrist för avgiftens bibehållande. Efter denna tid, sade man, skulle den inflationsbromsande effekten minska, den skulle till och med helt försvinna. Såvitt jag kan förstå har också den föregående talaren, herr Sundström, medgivit att han tror, att den investeringshämmande effekten försvagas genom en förlängning av tillämpningstiden.

Nu föreslås som sagt denna investeringsavgift förlängd med ytterligare ett år. Därmed ställs näringslivet och vi alla inför spørsmålet, såvida man alljämt hyser den uppfattningen att investeringskatten kommer att ge minskad effekt, om den förlänges för någon längre tid: Är investeringsavgiften i så fall en inflationsspärr eller är den en statskatt? Har den inte någon inflationsbromsande effekt måste man ju dra den slutsatsen, att den förvandlats till en ren statskatt, och givetvis kan vi inte vara tillfredsställda med att den utvecklas i den riktningen.

Emellertid måste vi medge att finansministern har gjort icke oväsentliga förbättringar vad gäller de avdragsfria beloppen. Han har höjt dessa från 20 000 till 30 000 kronor, och detta är en avgjord förbättring. Jag skulle tro att jordbruket, småindustrien och hantverket efter denna förbättring i fråga om avdragsrätten kommer att ligga praktiskt taget helt och hållet utanför det skattepliktiga fältet. Vi uttalar därför vår tillfredsställelse över denna förbättring av förslaget.

Med hänsyn till detta men också med hänsyn till det tillspetsade utrikespolitiska läge, vari vi för närvarande befinner oss, har vi likväl från vår sida icke ansett oss denna gång kunna vara med om att avstyrka lagens förlängning för ytterligare ett år. Det skulle dock vara i högsta grad önskvärt att få besked från sådant håll, där besked kan

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

lämnas i denna sak: Kommer investeringsavgiften att förlängas utöver det år som nu är föreslaget? Kommer den att bibehållas ett fjärde år, kommer den att bibehållas ett femte år? Är det rent av risk för att denna investeringsavgift, liksom bilskatten, kommer att förvandlas till en permanent skatt? Detta är frågor som vi givetvis är intresserade av och som det även ur inflationshämmande synpunkt skulle vara av en viss betydelse att få ett besked i.

Säkerligen är det många som nu står beredda att göra en investering. Kanhända är den inte nödvändig för dagen, man kan i värsta fall skjuta på den. Men om man uppskjuter investeringen ett år, kan man då räkna med att bli kvitt investeringsavgiften? Eller ämnar man förlänga investeringsavgiften för flera år? Hur länge skall man vänta med att göra denna investering för att slippa ifrån den särskilda avgiften? När den infördes framhölls som motivering, att man därmed ville bidra till att sådana investeringar, som inte var för dagen oundgängligen nödvändiga, skulle skjutas något på framtiden, då man med hänsyn till både materiella och personella resurser hade bättre förutsättningar att kunna verkställa dessa investeringar utan att de skulle menligt inverka på det ekonomiska livet i övrigt.

Herr Sundström framhåller i detta sammanhang att vi får tro och hoppas. Ja, man brukar säga att tron verkar allt, men jag är inte övertygad om att näringslivet kan vara tillfreds med ett sådant svar som att vi skall tro och vi skall hoppas att investeringsavgiften avvecklas, kanske vid årsskiftet 1957/58 eller vid årsskiftet 1958/59 — såvida den inte eventuellt kommer att permanentas, allt spörsmål som näringslivet givetvis har stort intresse av. Det är frågor som man för övrigt ur hela samhällsekonomiens synpunkt har rätt att få ett svar på.

Det finns många företag som hade

planlagt kanhända omfattande investeringar redan 1954. Då förslaget om investeringsavgift kom sade man till dem: Om ni skjuter på dessa investeringar ett eller annat år, är det möjligt att investeringsavgiften på grund av ändrade förhållanden av olika slag kan avvecklas under mellantiden och att det alltså då blir lämpligare att företaga de investeringar, som nu är påtänkta men som ni i samhällsekonomiens intresse skjuter på. Det finns en hel del nyinvesteringar, som var kalkylerade redan 1954 men har uppskjutits. En del kanske säger sig ha gått med på dessa uppskov av ren samhällslojalitet. Jag vill inte sträcka mig så långt, utan det är väl främst en önskan att undgå investeringsavgift som gjort att man skjutit på dessa arbeten.

Dessa företagare frågar sig givetvis: Skall vi bygga nu, eller skall vi skjuta på investeringarna även i fortsättningen i avvaktan på att investeringsavgiften borttages? De som skjutit på sina investeringar har ju fått vidkännas kostnadsökningar i fråga om både material och arbetslöner, och man tycker då att det är litet hårt om de till dessa utgiftsökningar, som inträffat under den tid de har avvaktat att investeringsavgiften skulle avskaffas, nu också skall få betala investeringsavgift. Jag hemställer sålunda, herr talman, på denna punkt om bifall till den till bevillningsutskottets föreliggande betänkande fogade reservationen nr III av herr Kristensson i Osby m. fl.

Inom jordbruket har vi ju också en hel del förädlingsorgan, som är tvungna att bygga ut sina anläggningar på grund av åtgärder av statliga myndigheter och i hela samhällets intresse. Centralföreningarna måste bygga stora lagerhusutrymmen, slakterierna måste bygga kylhusanläggningar och lagerhus, och även en del andra företag, exempelvis mejerierorganisationerna, måste bygga moderna anläggningar för att tillmötesgå konsumenternas anspråk på hy-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

gien o. s. v. Vi kan inte förstå annat än att det varit riktigt att taga någon liten hänsyn till dessa förhållanden vid fastställandet av grunderna för investeringsavgiftens uttagande.

Vad härefter gäller investeringsavgiften på bilar har vi med tillfredsställelse noterat — det har även understrukits av en del föregående talare här — att de gamla bilarna undantagits från skatteplikten. Vi kan också till nöds godkänna att investeringsavgiften på bilar ombildas till en omsättningsskatt och att denna fastställs till 12 procent av detaljhandelspriserna, även om vi nog tycker att den kanske kunnat bibehållas vid 10 procent också sedan de gamla bilarna undantagits från skatteplikt. Men det må väl vara hänt, vi accepterar dessa 12 procent. Att skatten uttas hos importörer och tillverkare har heller inte föranlett någon erinran från vår sida. Det är emellertid en annan sak i fråga om bilbeskattningen som vi inte anser oss kunna acceptera, och det är propositionens förslag att denna omsättningsskatt skall tillföras den allmänna budgeten. Den föregående ärade talaren, herr Sundström, sade att det aldrig hänt att en omsättningsskatt överförts på en specialbudget. Nej, det är nog riktigt att det förhåller sig så, men då ligger väl felet däri, att man ändrat investeringsavgiften på bilar till en omsättningsskatt just för att därigenom på en omväg kunna finna en motivering för att överföra dessa inkomster, som tidigare har gått till automobilskattefonden, till den allmänna budgeten.

I en hel del motioner har det med rätta sagts, att denna skatt hårdast drabbar landsbygden, ty det är landsbygdens biltrafik som betraktas som nytto- trafik. Där kan man inte tala om lyxtrafik i samma omfattning som på en hel del andra håll. Man behöver bil med hänsyn till avståndet till tätorterna. Det är enligt min mening en riktig uppfattning att omsättningsskatten på bilar utgör en belastning speciellt för lands-

bygden, men jag är också övertygad om att landsbygdens och de glesbebyggda orternas befolkning inte har så stora erinringar att göra mot denna skatt såsom sådan, under förutsättning att de inflytande medlen användes för att ge dem möjligheter att på farbara vägar ta sig fram med sina fordon. Jag är övertygad om att man hellre betalar bilaccis, under förutsättning att medlen går till vägarna, än har det tillstånd som nu råder med dåliga och svårframkomliga vägar.

Vårt bygdevägnät, som är ganska stort, måste bygdernas folk alltjämt sköta utan någon som helst medverkan från samhällets sida. Underhållet av dessa vägar drabbar hårt bygdernas folk, säkerligen mycket hårdare än vad bilbeskattningen gör. Det har många gånger krävts stöd för bestridandet av kostnaderna för både istandsättande och underhåll av dessa vägar, och sådant stöd har även utlovats i stor omfattning. Det är emellertid uppenbart att vi genom att taga undan de pengar som nu inflyter genom bilbeskattningen undan- drar automobilskattemedelsfonden så mycket pengar, att möjligheterna för det allmänna att ekonomiskt bidra till underhållet av bygdevägnätet försvagas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har låtit utföra en utredning som pekar på att mellan 15 och 20 miljarder måste investeras i vägnätet under de närmaste 20 åren för att vägnätet skall motsvara de anspråk som den moderna trafiken ställer. Vidare har utredningen om skogsvägarna föreslagit, att det skall anslås automobilskattemedel också till skogsvägar. Räknar vi ihop alla sådana saker, är jag övertygad om att vi skall finna användning för automobilskattemedlen, och jag anser att de bör avsättas för sådana ändamål för vilka de ursprungligen varit avsedda.

Här har talats om att man ställer stora ekonomiska krav på staten. Vi anser att de kommunala ortsavdragen

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

bör höjas och inkomstminskningen för kommunerna täckas av statsmedel, vi anser det vara riktigt att höja folkpensioner och barnbidrag och att stärka vårt militära försvar, och det har ställts anspråk på att skatterna samtidigt skall sänkas. Jag ifrågasätter emellertid om det är riktigt att finansiera dessa utgiftsökningar genom att föra över medel från en specialbudget, som är avsedd för ett särskilt ändamål, till den allmänna budgeten. Jag anser det riktigare att låta pengarna i en specialbudget gå till sådana ändamål som de är avsedda för. Vill vi kosta på oss höjda folkpensioner och ortsavdrag, bör det finansieras genom utdebitering. På det sättet blir det överskådligare, och människorna får en bättre uppfattning om vad de har att iaktta för att medverka till den allmänna sparsamhet som är nödvändig, om inte skattetrycket skall bli alltför hårt.

Jag kan inte komma till annan uppfattning än att medlen på en specialbudget inte bör överföras till den allmänna budgeten och användas för statsverkets löpande utgifter. Av den anledningen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation IV till bevillningsutskottets betänkande nr 57. Den reservationen sammanfaller i allt väsentligt med de motioner som har under-tecknats av bl. a. herrar Jansson i Kalix och Andersson i Rixö.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Vigelsbo vill göra gällande att man har förvandlat investeringsavgiften på bilar till en omsättningsskatt för att få en förevändning att överföra automobilskattemedel till den allmänna budgeten. Jag tror att den spekulationen är i grunden felaktig. Det måste uppenbarligen särskilt för bilhandeln vara av stor betydelse att få klarhet i hur riksdagen ämnar göra

med investeringsavgiften på bilar. Eftersom den har funnits så lång tid, är det säkerligen från alla synpunkter riktigtast att klargöra, att den måste ändras till en omsättningsskatt, som sannolikt kommer att bestå en avsevärd tid framåt. Vi bör betrakta införandet av omsättningsskatt på bilköp helt och hållet som en åtgärd vilken syftar till att åstadkomma ett ritardando i bilparkens ansvällning.

Herr Vigelsbo talade för reservation IV, som innebär att skattemedlen skall gå till vägbygget, och nämnde att det är önskvärt att få farbara vägar, att det enskilda vägnätet behöver stora anslag, o. s. v. Allt detta är känt och riktigt. Det är naturligtvis värdefullt att få vägväsendet utbyggt, men, herr Vigelsbo, detta är inte vårt problem i dag. Om vi bara kan släppa till arbetskraft till vägväsendets uppbyggnad och förbättring, så nog finns det pengar både i dagens läge och under en avsevärd tid framåt. Med den ansvällning av biltrafiken som nu sker kan vi säkerligen på lång sikt genomföra väg- och vattenbyggnadsstyrelsens stora program för vägväsendets förnyelse.

Det är inte av dessa skäl nödvändigt att föra pengarna till den allmänna budgeten, men däremot kan det, med hänsyn till de utgifter herr Vigelsbo uppräknade, bli nödvändigt att förstärka statskassan.

Herr VIGELSBO (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill som svar på herr Sundströms inlägg säga, att det beträffande tillgången på arbetskraft, pengar och material till vägarna brukar heta, att det offras så mycket som över huvud taget är möjligt med hänsyn till tillgången på arbetskraft. Jag har emellertid hört sägas, att det i fråga om medelsansökningarna till underhåll och iståndsättande, i varje fall av bygdevägnätet, många gånger förekommit avslag på framställningar och att

man därvid hänvisat till att det inte funnits medel för ändamålet. Sådana motiveringar har lämnats, och under sådana förhållanden kan jag inte komma till annat resultat än att det behövs mera medel för att kunna utföra dessa arbeten.

Herr KOLLBERG (fp):

Herr talman! Redan av de motioner i denna fråga, vilka jag medverkat till, framgår att jag i första hand anser, att både den allmänna investeringsavgiften och den särskilda investeringsavgiften — bilaccisen — bör helt och slutgiltigt slopas.

Jag ansluter mig på den punkten till vad herr Kristensson anført. Jag vill även ansluta mig till vad herr Edström sagt beträffande rederinäringen, och på vissa punkter kan jag ansluta mig till herr Vigelsbos synpunkter i hans intressanta anförande.

Om det nu skulle bli så, att riksdagen beslutar ersätta den hittillsvarande bilaccisen med en permanent omsättningskatt på bilar, hoppas man emellertid, att formen för *uppbörden* av denna skatt måtte bli en annan än den i propositionen föreslagna. Hittills har ju *uppbörden* skett i samband med registreringen av fordonen, d. v. s. genom länsstyrelserna respektive överståthållarämbetet. Den *uppbördsformen* har fungerat enkelt och effektivt, och såvitt jag vet har heller ingen anmärkning riktats mot den. Att omsättningskatten i fortsättningen skulle utgå bara för nya vagnar och inte också på begagnade, medför ju ingen ändring i förutsättningarna för själva inkasserandet av skatten.

Nu vill man emellertid i propositionen, att *uppbörden* i stället skall ske så, att fabrikanter eller importören skall räkna in omsättningskatten i bilpriset och sedan redovisa och leverera in skatten till staten. Då måste man fråga sig, *varför* en sådan ändring skall

Investeringsavgift för år 1957, m. m.
genomföras. Något verkligt bärande skäl har inte framförts, och jag kan inte inse, att något sådant finns. Det är alltså fråga om en i och för sig omotiverad omläggning. Därtill kommer att både praktiska och principiella skäl talar emot en ändring.

Vid första påseende kan det ju synas enkelt att låta *uppbörden* skötas av fabrikanter och importörer. Man skulle till och med kunna tro, att inkassering och redovisning bleve mindre arbetskrävande så. Men sätter man sig närmare in i saken finner man, att den inte alls är så enkel.

För fabrikanter och importörer skulle en omläggning medföra en mycket komplicerad inventering den 30 november för erläggande av en särskild lagerskatt. Vidare måste dessa företagare lägga om sin bokföring så att den både fyller de uppgifter, all bokföring inom ett företag har att fylla, och därtill ger en klar och dagligen aktuell redovisning av själva *uppbörden*. Det är alltså först engångsåtgärder av olika slag och sedan en fortlöpande arbetsuppgift med en betydande pappersexercis, som jag här icke i detalj skall försöka redovisa.

Hela denna redovisningsapparat måste ju ofrånkomligen kosta pengar, och den blir sammanlagt dyrare än den nuvarande. Låt vara att kostnaden inte blir så stor siffermässigt, om man slår ut den på varje försäljning från ett företag med stor omsättning, men den finns där ändå. Förr eller senare måste den samlade kostnaden slå igenom i bilpriserna, och då blir det bilköparen, som får betala inte bara omsättningskatten utan också dess indrivning. Jag anser det vara en grundregel, att kostnaden för *skatteuppbörd* bör påvila det allmänna. Bilismen skall alltså inte här än en gång komma i en oförmånlig särställning.

Sedan är det också en statlig myndighet, som skulle bli belastad genom den föreslagna förändringen, nämligen kontrollstyrelsen. Det skulle inte bli

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

någon liten uppgift för denna att hos alla de vitt spridda inkasserande företagen kontrollera både att omsättningsskatten tagits ut på alla från fabrikanterna och importörerna till bilförsäljningsföretagen — detaljhandeln — försålda vagnar och att den i varje särskilt fall tagits ut till rätt belopp. Detta skulle kräva en arbetsinsats och kostnader, som inte fordras vid nuvarande uppbörd genom länsstyrelserna. Det har ju inte sagts, och inte heller visats, att länsstyrelserna skulle göra några motsvarande besparingar av arbetskraft, om arbetet överläts till kontrollstyrelsen. Uppbördsapparaten blir inte minskad utan ökad.

Starka praktiska skäl synes mig alltså tala *mot* en ändring av nuvarande form för uppbörden, som dock bör kunna kompletteras med ökat samarbete med postgiro.

Den motivering, som framskyttat både i propositionen och i utskottsutlåtandet, nämligen att uppbördsförfarandet skulle kunna förenklas genom denna omläggning, är en felsyn. Det samlade bestyret, vari måste inbegripas såväl ett omfattande och detaljerat kontrollarbete från kontrollstyrelsens sida som de enskilda företagens merarbete, blir större än om nuvarande ordning med uppbörd vid registreringstillfället hos länsstyrelserna bibehålles.

Men därtill kommer ett lika starkt principiellt skäl. Om en skattskyldig — det vill här säga bilköparen — kan erlægga en utskyld direkt till en myndighet, så bör man inte skjuta in en grupp företagare som mellanhand. För bilköparen är det ju — detta vill jag särskilt framhålla — inte större besvär att som nu betala omsättningsskatten samtidigt med registreringsavgiften och den vanliga bilskatten än att betala den vid själva vagnköpet.

Jag vill alldeles särskilt understryka, att vare sig man ger en fortsatt beskattning namnet omsättningsskatt eller behåller beteckningen *accis*, så är det

dock i sista hand bilköparen-konsumenten, som skall betala den. Någon fördel ur konsumentens synpunkt kan det icke vara att skatten inräknas i detaljhandelspriset. Detta intresse kan endast finnas hos den som önskar dölja skattens existens.

Vi har här ett nytt utslag av senare års tendens att lägga på näringslivet ett ständigt växande antal uppgifter av olika slag. Jag vill erinra om företagarnas betydande arbete med källskatteuppbörden. Källskatten går emellertid inte att ordna på annat sätt än som skett. Men med omsättningsskatten på bilar går det bra. Det är bara att fortsätta som man gjort hittills.

Inte heller den av utskottet gjorda jämförelsen med omsättningsskatt på varor är riktig. De varor, som drabbas av varubeskattningen, är ju inte sådana varor, som före utlämnandet till den enskilde förbrukaren registreras hos myndighet. Bilhandeln är ett av de områden, där ett annat och enklare uppbördssystem än det som gäller för varubeskattningen kan tillämpas just på grund av registreringstvånget.

En del av det statistikarbete och liknande, som ålagts företagare och företagsammanslutningar under senare år, kan i vissa fall vara motiverad. Där emot finns det mycket arbete, som staten uppdragit åt näringslivet, men som från de berörda företagens synpunkt ter sig onödigt och verkar betungande och irriterande. Till det senare slaget av uppgifter får man nog räkna denna omläggning av uppbörden av omsättningsskatt på bilar. Det måste vara olämpligt att belasta en näringsgren med skyldigheten att i förskott inbetala omsättningsskatt som är avsedd att drabba de slutliga köparna. Det rör sig om en kredittid av i runt tal en månad och en kreditvolym av 12 miljoner kronor, som undanhålles branschen i en tid, då kreditrestriktionerna i särskilt hög grad anstränger likviditeten.

Sammanfattningsvis kan anföras, att

det måste ligga i allmänhetens, näringslivets och statsmakternas intresse att tillse, att alla möjligheter att förenkla och förbilliga den administrativa proceduren tillvaratas. Inte minst torde detta gälla skatteuppbörden. Man kan inte finna annat än att riksdagen, om man godtar denna målsättning, bör besluta om en sådan förenkling av uppbördssystemet för omsättningsskatt på bilar, som reservanterna föreslagit i den till utskottsutlåtandet fogade reservationen nr II, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr REGNÉLL (h):

Herr talman! Vad sägas skall, är väl till största delen allaredan sagt. Flera talare har övertygande argumenterat mot en ytterligare förlängning av investeringsavgiften. Inte minst var herr Vigelsbos kritik av investeringsavgiften mycket träffande — underligt bara att hans anförande inte utmynnade i ett avslagsyrkande.

För min del skall jag be att få göra några reflexioner i anslutning till praktiska erfarenheter i mitt yrke, bankmannens. Jag frågar: Hur påverkar investeringsskatten den enskilde näringsidkarens beslut beträffande en investering? Att klagöra det för sig är, skulle jag tro, lika viktigt som att komma med allmänna teoretiska spekulationer om vår samhälleliga balans.

Utan tvivel höll 1955 års investeringsavgift tillbaka investeringar. »Låt oss vänta ett år», hette det, »så sparar vi 12 procent på konstnaden. Högern och folkpartiet är ju mot investeringsavgiften och några av de stora gubbarna i koalitionen har ju sagt att det bara är fråga om 1955.»

Nu blev det ju emellertid förlängning i december 1955 för ett år till. Hur reagerade man då? Jo, i många fall fick man svälja förtretet och söka finansiera sin fördyrade anläggning. I andra fall, där investeringsbehovet inte varit så överhängande, har man skjutit fram

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

sin nyanskaffning till 1957. 12 procent är inte så litet, varken i räntabilitetskalkylen eller i likviditetsplanen. Mycket framstående koalitions herrar har sagt sig både tro och hoppas, att investeringsavgiften skall försvinna med utgången av 1956, resonerade man.

Nu, herr talman, är tydligen majoriteten beredd att förlänga den avgift, som man tidigare förklarat att företagarna inte skulle behöva räkna med för 1957. Hur kommer den enskilde företagaren att reagera inför detta? Söker man besvara den frågan, rör man sig på gissningarnas mark men behöver ändå inte tveka mycket.

Vad först beträffar de psykologiska verkningar, som man har brukat tala om att investeringsavgiften har, så vågar man nog påstå, att en förlängning för 1957 inte kommer att ge några positiva resultat. Jag är rädd för att det enda resultatet på det psykologiska planet blir en ytterligare minskad tilltro till ändamålsenligheten av den ekonomiska politiken.

Den törnen anser man sig tydligen beredd att ta för att nå något synnerligen eftersträfvansvärt samhällsekonomiskt mål. Men när man det målet på denna väg? Jag undrar om man inte försummat att göra klart för sig, hur dagens läge är för den genomsnittlige företagaren.

Kreditransoneringen har berövat honom den värdefulla rörlighet, som tillfälliga krediter innebär. Marknadens utarmning gör att han knappast kan räkna med några kapitaltillskott. 1957 års skattebetalningar kommer efter fjolårets riksdagsbeslut om höjd bolagsskatt och skärpta avskrivnings- och lagervärderingsregler att fresta på hans likviditet mer än någonsin förr. I det läget, herr talman, springer man inte åstad och gör några investeringar i onödan, inte ens om man skulle slippa de 12 procent, som staten de sista åren debiterat ovanpå entreprenöräkningar och leverantörfakturor som lök på laxen!

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Detta är vad som gäller om det genomsnittliga företaget. Visst finns det sedan företag med en likviditet, som gjort dem ganska motståndskraftiga mot både kreditstopp och skattepress. Det är mest fråga om ett relativt begränsat antal företag med mycket god lönsamhet. För deras del är en tolvprocentig fördyring av anläggningen ofta inte avgörande. Investeringen kommer likväl till stånd.

Jag skulle alltså gissa, att det dämpande inflytande, som investeringsavgiften utövade 1955 och i viss mån i år, inte kan påräknas för 1957. Också investeringsavgiften förutan kommer företagen att noga pröva sina investeringsönsknings. På verkligt nödvändiga investeringar kommer investeringsavgiften å andra sidan — avtrubbad till sin effekt genom uppreningarna — inte att ha någon inverkan.

Om resonemanget är riktigt, kan jag kanske som omdöme om den föreslagna förlängningen av investeringsavgiften få använda samma betyg som herr Sköld 1951 principiellt avgav om en år från år upprepad investeringsavgift: den är meningslös. Ja, meningslös är den som konjunkturstyrande faktor. Den har reducerats till en kostnadshöjande pålaga på näringslivet och i sista hand på konsumtionen. Den har blivit en av de många kanaler, genom vilka kapital slussas över från den enskilda sektorn av samhällsekonomin till den allmänna.

En liten tröst för dem som anser investeringsavgiften olämplig är att förordningen redan nu är en skuta som läcker som ett såll. Olika särintressen har redan lyckats betänkligt fräta på den generella karaktär, som bestämmelser av detta slag måste ha, om det över huvud taget skall vara någon mening med dem. Att frigränsen höjs från 20 000 till 30 000 kronor sänker styrfarten avsevärt. Skulle sedan till äventyrs reservationen nr III under bevillningsutskottets betänkande vinna bifall i dag,

så får man väl säga, att hela konstruktionen av investeringsavgiften brakar samman.

Just resonemanget i reservation nr III är för övrigt mycket lärorikt som ett konkret exempel på hur investeringsavgiften verkar. Det talas om »en ekonomiskt brydsam och tyngande situation», som det angivna företaget försättes i genom den opåräknade förlängningen av investeringsavgiften. Att avgiften skulle medföra någon som helst revidering av företagets investeringsplaner ifrågasättes alls inte. Meningslösheten i att söka använda det avtrubbad investeringsavgiftsvapnet mot överkonjunkturen demonstreras här tydligt och klart.

Jag skall be att få sluta med en liten summering. Att en ofta upprepad investeringsskatt är meningslös, tycks man vara ense om. Ändå föreslår man nu förlängning för det sjätte året av sju i rad.

Finansministern uttalade i fjolårets proposition, att investeringsavgiften »enligt sin natur måste verka generellt». »Varje undantag från avgiftsplikten är ägnat att minska de investeringsbegränsande verkningarna», hette det. Och motsvarande, skrev finansministern, »gäller om det avgiftsfria beloppet skulle höjas».

Och ändå föreslår man nu både ytterligare undantag och en 50-procentig höjning av frigränsen.

Vad så till sist beträffar dagens faktiska läge, så är det inte så, att den samlade företagarvärlden bara väntar på att investeringsavgiften skall avskaffas för att kasta sig över landets resurser. Långt därifrån. Inom näringslivet lever man under penningknapphetens kalla stjärna. Vad som i dag investeras sker efter en angelägenhetsprövning, som släpper igenom bara vad som anses nödvändigt för företagets fortbestånd, för att de också i fortsättningen skall kunna syselsätta sina anställda och lämna bidrag till vår samlade produktion.

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Så återkommer man till detta, att den allmänna investeringsavgiften nu tjänar enbart fiskaliska syften. Detta har icke varit riksdagens mening med avgiften.

Slutsatsen kan bli bara en: investeringsavgiften bör inte förlängas.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr talman! Till denna allmänna klagan, som i dag liksom så många gånger förr förts fram om investeringsavgiftens olämplighet och den inverkan den har på näringslivets investeringsmöjligheter, kan väl ändå fogas det tillägget att fakta ju säger oss, att även om investeringsavgiften verkat under en ganska lång tid, så har det likväl skett en fortgående ökning av investeringarna. Ser vi på utvecklingen mellan 1955 och detta år finner vi, att industriens investeringar, såsom man uppskattar dem i konjunkturinstitutets höstrapport, kan väntas öka med 3—5 procent i företag som sysselsätter mer än 50 anställda, och det är väl inte sannolikt att den siffran nämnvärt förändras om man tar industrien som enhet. När vi ser att detta är utvecklingen, borde väl ändå något av de många och stora ord som förts fram om den mycket starkt hämmande inverkan, som investeringsavgiften anses ha, hänga i luften. Men man kan naturligtvis sedan utifrån allmänna utgångspunkter säga, att även om investeringarna nu ökar vore det önskvärt att de kunde öka i snabbare takt och att investeringarna inom näringslivet kunde få ta i anspråk en större del av våra totala resurser än de gör nu. Från näringslivets sida brukar ofta understrykas, att den tid vi går till mötes är en tid där man har anledning att önska större investeringsomfattning än nu. Man pekar på den fortskridande tekniska utvecklingen, den förestående arbetstidsförkortningen och den hårdnande internationella konkurrensen. Det är emellertid av ett inte obetydligt intresse att här göra jämfö-

relser mellan det sätt på vilken näringslivet presenterar sitt program, när det sker genom icke politiskt engagerade företrädare, och hur det presenteras via högern och folkpartiet här i riksdagen. När man från näringslivets sida för fram den meningen att investeringarna borde få en större volym av våra samlade resurser än nu, ställer man ju där bakom kravet på att konsumtionen skall skäras ned, att de offentliga icke produktiva investeringarna inte skall få lov att ta i anspråk så mycket som för närvarande sker. Det är ett program som det kan råda delade meningar om, men det är ett logiskt resonemang där man är på det klara med att om man vill söka gynna investeringarna mera, måste det leda till återhållsamhet på andra håll. Men hur ter det sig när vi kommer över till de politiker, som anser sig företräda näringslivet? Jo, där möter vi i dag som alltid den bilden, att det inte är fråga om att gynna de enskilda investeringarna genom att skära ned några investeringar på det offentliga området, och att det allra minst är fråga om att vidta åtgärder, som leder till att konsumtionsökningen bringas ned och ger ökat utrymme för investeringar. Det finns ingen logik i det resonemang, som oppositionen för, och därför är det föga trovärdigt, när man här talar om det stora intresse man har för ökade investeringar inom industrien.

Nå, vilken uppgift skall man då anse att en investeringsavgift under 1957 skall fylla? Det har sagts här av flera talare, att om man har en investeringsavgift, som gäller under en lång följd av år, får den inte någon större effekt, och framför allt får den inte den effekten att den verkar uppskjutande på de investeringsobjekt som företagarna kan ha. Till det vill jag säga, att om man har en investeringsavgift som utgår med hög procentsats och verkar under kort tid, så blir dess effekt givetvis sådan, att de som planerar investering-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

ar skjuter upp dem till en senare tidpunkt, då den kortvariga investeringsavgiften upphört att utgå. Men vi har inte under något år, då investeringsavgift utgått, haft en avgift av den karaktären. I stället har avgiften utgått efter ett lågt procenttal. Det har inte varit 12 % — som herr Regnéll sade — utan i verkligheten har den stannat vid ungefär hälften, om hänsyn toges till avdragsrätten vid beskattningen.

Vi har sålunda inte haft en hög investeringsavgift med chockartad verkan, och företagarna har därför inte uppskjutit investeringarna. Jag håller för min del för sannolikt att investeringsavgiften under hela den tid den utgått har haft som väsentlig effekt den verkan, som uppkommit genom den av avgiften föranledda kostnadsfördyringen. Därmed följer också, att det inte finns anledning räkna med någon större förändring i investeringsavgiftens verkningar, om den nu fastställs att gälla även under 1957. Jag tror det är fel att här försöka betona, att det finns en principiell skillnad mellan vad som gällt tidigare och det som kommer att gälla under 1957.

Så sade herr Regnéll, att det inte är önskvärt att få någon belastning på kostnadssidan. Herr Regnéll sade emellertid också något annat, som det här kan vara av intresse att beröra, nämligen att investeringsavgiftens kostnadsförhöjande effekt påverkar konsumtionspriserna, vilket också återverkar på efterfrågan. Om det är så att investeringsavgiften fungerar på det sättet, kan jag inte se att det har en verkan, som strider mot vad näringslivets talesmän här är ute efter. De vill ju ha just en fördyring, så att konsumtionsökningen hålles tillbaka.

Jag ställde nyss frågan vad investeringsavgiften kan ha för uppgift under 1957, och jag svarade att den väsentliga uppgiften torde vara att genom sin kostnadsförhöjande effekt verka återhållande på investeringarna. Därtill kommer emel-

lertid att avgiften givetvis fyller en väsentlig funktion i vår ekonomiska politik som helhet. Om vi nu, på hösten 1956, minskar på de åtstramande åtgärder som vidtagits på olika områden, så kommer detta att leda till biverkningar, när vi litet längre fram får överläggningar om lönerna för det kommande året. Från de stora löntagarorganisationerna har nämligen icke någonting understrukits starkare än angelägenheten av att statsmakterna fortsätter med att föra en hård ekonomisk politik och skapa möjligheter för en balanserad ekonomi och för realistisk utveckling på lönesidan och därmed också på konsumtionssidan.

Sedan vill jag också ta upp några detaljfrågor.

En fråga är om undantagen från investeringsavgiften. Jag ger herr Regnéll rätt, när han säger att det blir mycket besvärligt, om vi inte kan bibehålla en i stort sett generell verkande investeringsavgift. Men om detta inte bara är herr Regnélls personliga uppfattning, utan om den har stöd också inom herr Regnélls parti, så förvånar jag mig litet över att man från högerhåll vid varje tillfälle, då investeringsavgiften är uppe till behandling, så hårt försöker utvidga den krets av undantag, som har gällt från början. De förslag till uppmjukningar som lagts fram har ju inte hämtats upp ur intet. De har kommit till beroende på den opinion som bildats och som framhållit att förhållandena på vissa områden är så känsliga att investeringsavgift icke borde utgå. När uppmjukningar nu göres, är det riktigt att de i första hand tar sig generella uttryck, i detta fall så, att det avgiftsfria beloppet ökas från 20 000 till 30 000 kronor.

Beträffande övriga framförda yrkanden om undantag är det — just med den motivering herr Regnéll själv anfört — berättigat att inte nu gå dem till mötes. Det kan emellertid vara så att investeringsavgiften för vissa nystartade

företag kan ha sådan effekt, att den framstår som särskilt oläglig. Att utan undersökning av konsekvenserna av en uppmjukning göra ändringar kan emellertid inte vara motiverat. Jag tror att vi principiellt måste vidhålla, att så länge investeringsavgiften gäller, måste den verka så långt möjligt generell.

Herr talman! Till sist bara några ord rörande den omläggning av investeringsavgiften på motorfordon till en skatt, som nu föreslås.

Det har gjorts invändningar mot att en punktskatt av denna karaktär införes, och jag har själv vid ett tidigare tillfälle sagt, att i och för sig är punktskatter inte önskvärda. Jag tror emellertid att det finns anledning att göra ett undantag från den principinställningen just när det gäller punktskatter, som har till uppgift att hålla tillbaka en efterfrågan, vilken med hänsyn till de materiella och ekonomiska resurserna är alltför hög. Lika väl som vi har en punktskatt liggande på elkraften, därför att vi funnit att det på detta område inte är möjligt att helt tillgodo-se önskemålen om utbyggnader i den takt som konsumtionen växer, lika väl är det nu lämpligt att ha en punktskatt liggande på motorfordonen. En sådan punktskatt fyller uppgiften att något hålla tillbaka efterfrågan på motorfordon, och genom att pengarna går in i en totalbalanserad budget håller den samtidigt tillbaka den samlade efterfrågan.

Det har emellertid gjorts gällande, att pengarna icke bör tillföras den allmänna budgeten utan liksom hittills bör komma vägväsendet till godo. Man har då också velat ge uttryck åt den meningen, att om inkomsterna av denna punktskatt gick till vägväsendet, skulle det vara möjligt att i stor omfattning och på kort tid bygga ut detta.

Men det är väl inte flera skäl som talar för att en punktskatt på motorfordonen skall användas till ett speciellt ändamål än dem som skulle kunna an-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

föras för ett sådant system när det gäller övriga förekommande punktskatter. Skatterna får väl gå in i den allmänna budgeten, och sedan blir det på vanligt sätt riksdagens sak att pröva, på vilka områden pengarna skall ges ut.

Vad beträffar resonemanget att möjligheterna att bygga ut vägväsendet skulle öka betydligt, om de influtna skattemedlen avsattes just till vägändamål, vill jag bara göra det konstaterandet, att vi redan har mycket pengar reserverade för vägväsendet, men vi kan inte använda dem i full utsträckning på grund av att vi saknar de materiella resurserna. Detta är alltså inte endast en fråga om pengar, utan det är också en fråga om avvägningen mellan konsumtion och investeringar på olika områden. Oppositionen har, som jag sagt, inte lagt fram några förslag, hur en enda vägmeter mera skulle kunna byggas, om pengarna avsattes till vägändamål.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson framförde den uppfattningen, att investeringsavgiften under den tid den funnits inte lett till ett uppskjutande av investeringarna i annan mån än att den verkat kostnadshöjande. Detta uttalande står, herr Henriksson, i mycket skarp kontrast till tidigare yttranden från regeringshåll. Jag vill erinra om att finansministern i december 1951 uttryckte som sin mening, att om vi inte bestämmer oss för en tidsbegränsning vore avgiften meningslös. Detta kan synas vara hårda ord, men jag tror att det var en riktig bedömning. Avgiften bör inte på detta sätt förlängas att gälla det ena året efter det andra.

Herr Henriksson säger, att vi bör inte nu lätta på den restriktiva politiken, ty det kunde på ett olämpligt sätt

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

påverka avtalsförhandlingarna. Jag tror för min del inte, herr Henriksson, att det skulle vålla några svårigheter, om man tog bort investeringsavgiften och samtidigt talade om för löntagarna, att investeringsavgiften är kostnadshöjande och till nackdel också för dem.

Så vill jag fråga herr Henriksson: Menar herr Henriksson att investeringsavgiften skall bli permanent, eller i vilket läge vill herr Henriksson eljest att vi skall ta bort investeringsavgiften?

Herr EDSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson gjorde gällande, att de politiker som representerar industrien inte hade kommit med några förslag till en annan fördelning av de tillgängliga resurserna än dem som för närvarande tillämpas. Men det är fel. Vi har många gånger påpekat, att vi vill att en minskning företas av de allmänna investeringarna, så att större möjligheter skapas för industriens investeringar. Dessutom har det flera gånger påpekats, såsom jag försökte framhålla i mitt tidigare anförande, att också konsumtionen måste begränsas — det har gjorts på tok för litet för att åstadkomma en sådan begränsning. Konsumtionen måste minskas för att en ökning av de privata investeringarna skall kunna komma till stånd, investeringar, som vi är ense om vore lämpliga och lyckliga om de komme till stånd.

Det sades nyss att man, om man utvidgar undantagen från beskattningen, åstadkommer svårigheter för investeringarna i allmänhet. Orsaken till att vi vill utvidga området för undantagen är emellertid att vi vill få bort de dåliga verkningarna av beskattningen, att vi vill genomföra en förbättring på de områden som är mest känsliga.

Genom att ändra namn på en beskattning och kalla den för en omsättnings-skatt ändrar man ju inte ändamålet med pengarnas användning. Motorismen har sedan långt tidigare haft löfte om att

pengar som skall tas från motorismen skall användas till vägarna. Att vi för ögonblicket inte kan använda dem på detta sätt är beklagligt, men de kan ju ligga tills det kanske kommer tider då vi kan få användning för dem.

Herr REGNÉLL (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson lär ha framhållit som ett positivt drag hos investeringsavgiften, att den skulle komma att verka fördyrande på företagens investeringar under kommande år. Där är väl ändå herr Henriksson bunden av nationalbudgetens formler, och han ser för litet till de faktiskt föreliggande förhållandena. Det faktiska läget är att det svenska näringslivet för närvarande inte har ett sådant handicap i det internationella konkurrensloppet att det är lämpligt att belasta det ytterligare.

Man behöver bara erinra om de svårigheter och kostnadsökningar som bränslekrisen och övergången till fossila bränslen kommer att innebära för många svenska företag. Dessa svårigheter har tyvärr redan tvingat fram permitteringar av anställda. Att förstärka denna tendens genom statliga åtgärder kan inte vara rimligt.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Regnéll var uppenbarligen inte inne när jag höll mitt anförande. Jag berörde också frågan om den internationella konkurrensen och investeringarna på längre sikt. När jag har sagt att investeringsavgiften för nästa år genom sin kostnadshöjande effekt kan hålla tillbaka något av de investeringar som eljest skulle komma till stånd så är det alltså sagt mot bakgrunden av det ekonomiska läge vi har just nu och nödvändigheten av att vi på olika områden för en hård ekonomisk politik bland annat därför att det utan en sådan icke är möjligt att hålla inkomstutvecklingen inom en sådan ram som vår ekonomi kan tåla.

Till vad herr Kristensson anförde vill

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

jag bara säga att jag inte tror att det finns några grundläggande motsättningar mellan det jag anförde och det som tidigare kan ha sagts om investeringsavgiften. Jag har aldrig utgått ifrån något annat än att meningen med investeringsavgiften från början har varit att den skulle verka uppskjutande på investeringarna, men vad jag sade var att den sannolikt icke har fått denna verkan beroende på att den har utgått med ett alltför lågt procenttal. En investeringsavgift som skulle verka uppskjutande måste sannolikt utgå med ett väsentligt högre belopp än de omkring sex procent som ofta blir nettot sedan man har tagit hänsyn till avdragsmöjligheterna vid beskattningen.

Herr Edström sade, att visst har väl högern förordat att man skulle hålla tillbaka de allmänna investeringarna och velat medverka till att konsumtionen inte skulle öka alltför mycket. Men har högern verkligen gjort detta? Om man studerar de förslag som har framförts av högern blir väl helhetsbilden närmast den, att dessa förslag i mycket liten utsträckning skulle kunna påverka de totala allmänna investeringarna, och när det gäller konsumtionen har ju i varje fall de förslag som vi har mött här i kammaren alltid haft den karaktären, att de skulle bidra till att öka konsumtionen genom långtgående skattelättnader.

Herr VIGELSBO (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson sade att det inte skulle byggas en enda meter väg mera även om mera medel skulle kunna ställas till förfogande. Hur det därvidlag förhåller sig med de stora autostradorna känner jag inte till, men jag vet hur det förhåller sig med bygdevägnätet. Man har begärt att få låna vägdistriktens maskiner, och det får man givetvis. Det har emellertid visat sig, att det inte funnits medel för att bekosta förbättringar av dessa utfarts-

vägar, så att de kunde överföras till allmänt underhåll. Detta behöver inte inkräkta på arbetskraften, ty det finns ju småbrukare och liknande efter vägarna, som skulle kunna fullgöra arbetet, men de vill naturligtvis ha en liten ersättning för det. På detta sätt skulle ingen arbetskraft tas från den löpande verksamheten. Följaktligen är resonemanget inte riktigt.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller bestämt, herr Henriksson, den uppfattningen, att det här ifrån regeringspartiernas sida — framför allt på socialdemokratiskt håll — skett en glidning i argumentationen för investeringsavgiften. Förut har man varit mycket mån om att betona, att denna skulle föranleda ett uppskov genom sin kortvarighet. Nu talar man i stället om att den skall föranleda uppskov, därför att den är en kostnadshöjande faktor. Jag citerade tidigare i dag ett uttalande om investeringsavgiften av bondeförbundets andrakammarledare, herr Pettersson i Dahl, under remissdebatten nu i höst. Han yttrade då: »Permanentas den, är den enbart kostnadshöjande, och det kan inte få ske.»

Nej, herr Henriksson, just detta att man går in för argumentationen, att investeringsavgiften är en kostnadshöjande faktor och för den skull bör behållas, gör att jag blir oroligare inför framtiden. Det är också därför jag ställt frågan till herr Henriksson: Är det meningen att permanenta denna avgift, eller under vilka omständigheterna vill herr Henriksson att den skall tas bort? Jag betraktar nämligen investeringsavgiftens kostnadshöjande effekt som en skadlig företeelse, ty den håller tillbaka produktionen och konkurrensförmågan, detta hämmar exporten och befrämjar importen. Enligt min mening bör man ompröva rege-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

ringspolitiken för att på andra vägar få till stånd bl. a. en bättre balans i vår utrikeshandel.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Vigelsbo talade om ökade medel, väl närmast för att bygga ut bygdevägarna. Hör detta ihop med frågan om var de pengar, som nu kommer från punktskatten på bilar, skall redovisas, om de skall gå till vägväsendet eller till den allmänna budgeten? Nej, det är inte detta herr Vigelsbo talar om utan snarast frågan om hur man vill fördela de resurser som redan står till vägväsendets förfogande. Den saken får tas upp, när man håller på med denna del av problemet.

Vad jag sagt är att vi nu har så mycket pengar till vägväsendet, att det inte finns möjlighet att använda dem, därför att våra materiella resurser inte tillåter deras fulla utnyttjande i det nuvarande ekonomiska läget.

Herr Kristensson i Osby vill jag endast svara, att de synpunkter, som jag här anfört om hur investeringsavgiften har verkat, inte alls är nya. Jag har framlagt dem flera gånger tidigare och också varit med om att motionera, just när investeringsavgiften första gången kom till, om en väsentligt högre avgift, för att den skulle få den uppskjutande verkan, som då utgjorde det främsta motivet för dess införande.

Herr Kristensson ställer frågan: »När skall investeringsavgiften avskaffas?» Denna fråga kan väl inte besvaras på annat sätt än de som ställts om den ekonomiska politiken i övrigt. Investeringsavgiften har ju inte tillkommit för att utgöra ett självändamål utan för att vara en sten i vårt bygge för att hindra alltför starka inflationstendenser.

Sedan vill jag, herr talman, begagna tillfället att ge också herr Edström ett svar på hans fråga om hur punktskatten på bilar skall utnyttjas. Han säger, att

om den nu övergår från att ha varit en investeringsavgift till att i stället bli en indirekt skatt, bör detta inte förändra användningen av de influtna medlen. Hur skulle herr Edström se på samma sak, om vi hade en allmän omsättningsskatt? Skulle då alltjämt de pengar som kommer från bilarna särredovisas? Skulle vi ha en hel rad av specialbudgeter för användningen av de medel, som inflyter genom skatter av detta slag? Är det inte i stället rimligt att det som kommer in i form av indirekta skatter går in i den allmänna budgeten?

Herr EDSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Nu har vi inte någon allmän omsättningsskatt, herr Henriksson. Om det hade legat ett förslag om sådan på bordet, skulle vi lättare ha kunnat ta upp saken till diskussion.

En allmän omsättningsskatt, som träffar alla över lag, kommer säkerligen att ligga utanför den speciella punktskatten på bilar, och därför är jag rädd att vi får bådadera en gång i tiden, när herr Henriksson kanske kommer fram med sitt förslag. För den skull finner jag det riktigt, att den speciella omsättningsskatten på bilar skall tillföras de ändamål, som det redan tidigare har givits uttryckliga löften om att den skulle användas till.

Herr SJÖLIN (fp):

Herr talman! De svenska företagens konkurrens med utlandet är mycket hård. Det möter stora svårigheter för den svenska industrien att göra sig gällande på världsmarknaden. Redan våra i förhållande till utlandet i allmänhet höga löner och de små serier, som den svenska industrien vanligen måste arbeta med, utgör ett handikapp. Vårt mest effektiva medel att motverka detta är ökad rationalisering. Detta förutsätter emellertid investeringar och åter investeringar. Det är då anmärkningsvärt att regeringen år efter år reser hin-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

der för investeringar som allmänt anses nödvändiga för att genomföra den rationalisering som måste vidtagas för att trygga vår export.

Inom fackföreningsrörelsen är man däremot fullt medveten om att utvecklingen kräver allt större medel för industriella investeringar — detta enligt ett uttalande som Landsorganisationens ordförande herr Geijer nyligen gjort. Om detta är, sade han, arbetsmarknadens parter fullt eniga, och han tillade, att investeringarna måste bli ganska höga. Han konstaterade emellertid att resultatet blir ett helt annat när dessa problem presenteras på det politiska planet. Då verkar dissonanserna och avståndet betydligt större än när det är fråga om reella debatter mellan arbetsmarknadens parter. Detta kanske kan få vara en tankeställare för herr Henriksson med anledning av vad han nyss sade om näringslivet och de politiker som i allmänhet företräder dess intressen här i riksdagen.

För egen del vill jag sammanfattningsvis understryka att om vi vill upprätthålla vårt välstånd och helst öka levnadsstandarden, då måste möjligheter skapas för att genom rationaliseringar öka förutsättningarna för en framgångsrik konkurrens med utlandet.

Herr talman! Jag skall inte längre uppehålla mig vid den principiella sidan av saken. Tyvärr kommer riksdagen naturligtvis att antaga förslaget om investeringsavgift. För att emellertid undgå de mest framträdande orättvisorna har reservanterna framlagt vissa förslag till ändringar, och jag skulle här vilja något närmare beröra dessa.

I reservation II) möter vi för det första ett förslag om undantagsbestämmelser när det gäller investeringar föranledda av offentlig myndighets åläggande. Det förefaller ovillkorligen märkvärdigt att investeringar, som måste företas på grund av ett åläggande från en officiell myndighet och som inte kan uppskjutas, skall beläggas med

investeringsavgift. Vad vi här syftar på är sådana ålägganden som göres av järnvägsinspektionen, fartygsinspektionen, yrkesinspektionen, hälsovårdsnämnder, för att ta några exempel. Vi begär att investeringar, som föranledes av offentlig myndighets åtgärd, inbegripet återanskaffande av tillgång som myndighet utdömt, skall befrias från investeringsavgift.

För det andra har vi i reservationen tagit upp frågan om ersättningsanskaffningar. Enligt det i propositionen framlagda förslaget skall vid ersättningsanskaffningar investeringsavgift beräknas på den totala kostnaden, dock att vid direkt byte av likartade tillgångar avgift endast skall beräknas på erlagd mellanskillnad. Detta stadgande medför att investeringsavgiften även drabbar sådana investeringar som är nödvändiga för produktionsapparatens vidmakthållande. Vi anser att en sådan konsekvens i möjligaste mån bör undvikas. Syftet nås, om vid ersättningsanskaffningar av maskiner eller inventarier avdrag får göras för den utrangerade tillgångens ursprungliga anskaffningsvärde eller, om detta värde inte kan visas, det belopp som erhålles vid försäljning av tillgången. Reservationen innehåller sålunda ett förslag härom.

För det tredje gäller reservationen avgiftsbefrielse för investeringar i säkerhetsanläggningar vid tågdrift. För min del har jag redan tidigare motiverat om att de enskilda järnvägarna i detta avseende skulle bli likställda med statens järnvägar och sålunda få konkurrera på lika villkor, men dessa förslag har alltid avböjts. I år har utskottet tillmötesgått denna önskan så till vida att man endast undantar rullande materiel som inte uteslutande avses för godsbefordran. För den oinvidde kan detta synas rätt märkligt, men tanken är den att eftersom det utgår investeringsavgift för lastbilar, bör också de enskilda järnvägarna betala investeringsavgift för den rullande materiel som

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

användes vid godsbefordran. Det är onekligen rätt logiskt, men jag anser att tanken borde ha fullföljts litet längre och att man sålunda bort vara mån om att järnvägstrafik och landsvägstrafik även i övrigt skulle bli någorlunda likställda i konkurrensavseende. För närvarande fordras det ganska långtgående säkerhetsanordningar för att järnvägarna skall få upprätthålla tågdriften, och särskilt är detta besvärligt när det gäller den annars mycket enkla rälsbusstrafiken. Landsvägstrafiken behöver däremot inte vidkännas kostnader för några säkerhetsanordningar, och järnvägarna har alltså ett handikapp härvidlag. Det hade därför varit rimligt att även säkerhetsanordningarna vid tågdrift undantages från investeringsavgift.

Vår reservation på denna punkt avser sålunda en utökning av utskottets förslag dithän, att inte bara rullande material, som icke avses för godsbefordran, utan även säkerhetsanordningar vid järnvägarna skall vara undantagna från investeringsavgift.

För det fjärde avser reservationen vidgad avdragsrätt för erlagd investeringsavgift. I flera motioner har erinran gjorts mot bestämmelserna rörande avdragsrätten för erlagd investeringsavgift, vilka i propositionen föreslås förlängda utan ändring. I samtliga motioner har påtalats att de gällande bestämmelserna missgynnar sådana företag, vilka på grund av förlust eller otillräcklig vinst inte kan utnyttja avdragsrätten, d. v. s. i främsta rummet nystartade företag. Motionärerna har i allmänhet förordat den lösningen att den tid, varunder avdraget får göras, skall förlängas. Det föreligger olika motioner i den riktningen, bland annat en motion av herr Sköld, låt vara att den något avviker från övriga motioner. Även herr Sköld påtalar emellertid de orättvisa verkningarna av nu gällande bestämmelser och föreslår en förlängning av tiden för avdragsrättens utvidgande,

men med den betydelsefulla skillnaden att därest en skattskyldig för ett visst år endast kunnat utnyttja avdragsrätten till den del som t. ex. motsvarar den skattskyldiges till kommunal inkomstskatt taxerade inkomst, så skall den för samma år icke utnyttjade avdragsrätten vid den statliga inkomsttaxeringen gå förlorad. Det är således den stora skillnaden gentemot de övriga motionerna. I dessa har någon sådan uppdelning och begränsning av avdragsrätten inte gjorts, utan i stället förordats, att till varje del avdragsrätten för avgiften inte kunnat utnyttjas skulle den få avdragas vid taxeringen under de följande fem åren, så länge den outnyttjade delen förslår, och detta vid taxeringen till både statlig och kommunal inkomstskatt.

Utskottet har nu tillstyrkt herr Skölds motion. Vi reser anser, att det är rättvist och rimligt att i stället gå på de övriga motionerna och har således föreslagit följande formulering av tillägget till paragraf 10: »Avgiftsskyldig som erlagt investeringsavgift men vars förvärvskälla under året visat förlust eller så ringa överskott, att han vid beräkning av nettointäkten av densamma ej kunnat utnyttja avdragsrätten, må tillgodogöra sig det resterande avdraget senast vid 1962 års taxering.»

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservation nr II) av herr Kristensson i Osby m. fl.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag skall inskränka mig till bara några få reflexioner. Jag tycker att den diskussion, som förts här och som i stor utsträckning varit en upprepning av vår diskussion i detta ämne förut, inte ger anledning till något längre inlägg.

Av den diskussion som förts framgår alldeles klart, att om vi i dag skulle följa oppositionens förslag och avskaffa

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

både investeringsavgiften och bilaccisen, då skulle det under nuvarande ekonomiska förhållanden bli en ökad spänning i samhällsekonomin som knappast kan vara försvarbar. Reservanterna har talat om kostnadsfördyringen, och herr Sjölin och några andra talare var inne på frågan om konkurrensen från andra länder. Dessa synpunkter måste emellertid vika eftersom vi inte kan bortse från den huvudsakliga följden, nämligen att det skulle bli en sådan ökad spänning i samhällsekonomin att vi får en fortsatt penningvärdeförsämring.

Enligt min mening är det klart — något som också underströks av herr Sundström — att själva den uppskjutande effekten blir mindre om man fortsätter med den extra beskattningen en längre tid. Ett återhållande moment finns dock kvar, vilket gör att den som ämnar investera måste gradera sina investeringsprojekt noggrannare. Om man tar bort dessa extra skatter blir det ingen annan effekt än om man t. ex. sänker räntan. Detta glömmar man alldeles bort ifrån oppositionens sida när man rekommenderar en lättnad. Folkpartiet säger t. o. m. att det inte finns något konjunkturpolitiskt skäl att behålla skatten. Detta påstående tror jag emellertid inte att man har möjlighet att bygga under med några bevis.

Herr Sjölin var också inne på tanken att alla är överens om att investeringsringarna måste öka. Han citerade LO:s nuvarande ordförande Geijer och sade, att det är nödvändigt att öka investeringsringarna om man skall kunna fortsätta med att öka produktionen och höja levnadsstandarden. Jag vill dock säga, herr Sjölin, att det nog är felaktigt att adressera herr Geijers uppmaning — ett uttalande som gällde skillnaden vid diskussioner mellan arbetsmarknadens parter och diskussionen på det politiska planet — till oss. Det är nog bättre att ställa adressen till det egna

partiet. Oppositionen brukar ju i regel — och det gjorde herr Sjölin också — göra gällande, att det är den som framför allt företräder näringslivets intressen. De förslag som oppositionen lagt fram — herr Henriksson sade det också för en stund sedan — går i regel i en alldeles motsatt riktning. Förslaget här i dag om att ta bort den extra beskattningen på bilarna — således inte gå med på omsättningsskatten på 12 procent — kan väl inte resultera i ett ökat utrymme för investeringar inom näringslivet. Benägenheten att köpa bilar är ju tillräckligt stor ändå. Om man skulle göra det billigare skulle väl människorna köpa ännu flera bilar, och då kan jag inte tänka mig att det skulle bli något större utrymme för investeringar som är nödvändiga inom näringslivet för rationaliseringen av industrien. Utrymmet skulle tvärtom bli mindre, eftersom det alltid finns en gräns för våra resurser, som man inte kan överskrida. Jag anser således, herr talman, att oppositionens förslag om att slopa investeringsavgiften och omsättningsskatten på bilar inte är något alternativ till regeringens förslag utan bara ett vanligt nejsägeri.

Sedan skall jag säga några ord om en del detaljer, som herr Sjölin varit inne på nu sist. De uppmjukningar, som bevillningsutskottet föreslagit bl. a. beträffande en del rullande materiel inom de enskilda järnvägarna, borde ha gått längre, ansåg han, så att man även hade undantagit godstrafiken från avgiftsplikt. Han medgav dock, att lastbilarna och deras berättigade krav på befrielse då komme i blickpunkten. Men, ansåg han, landsvägarna behöver inte några säkerhetsåtgärder. Är det alldeles riktigt, herr Sjölin? Om man inte tvingades att ta hänsyn till säkerhetskrav beträffande landsvägstrafiken, skulle man ju kunna bygga landsvägarna betydligt billigare, än man gör nu, då man bygger dem så att de fyller höga anspråk just ur säkerhetssyn-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

punkt. Det är ganska felaktigt att generalisera och säga, att järnvägsdriften har väldigt stort behov av säkerhetsanläggningar men att landsvägsdriften inte har detta.

I jämförelse med herr Skölds motion om avdragen för erlagda investeringsavgifter ger reservanternas förslag, säger herr Sjölin, större rättvisa och innebär en uppmjukning. Javisst, det innebär en uppmjukning så långt, att vederbörande efter eget skön finge bestämma vilket år det kunde passa bäst att göra avdragen. Det har inte bevillningsutskottet velat gå med på. Utskottet har ansett, att finns det utrymme att göra avdrag för investeringsavgiften, skall det utnyttjas. Valfrihet skulle inte bara bli en lättnad för den som har svårigheter utan dessutom ge möjlighet för skattskyldiga att justera skattetrycket olika år på det sätt som vederbörande anser mest lämpligt.

Herr talman! Alla förslag till uppmjukningar tycker jag bär vittne om att i varje fall bevillningsutskottet när det behandlade detta ärende inte hade någon önskan att behålla de extra pålagorna längre än som är alldeles nödvändigt ur samhällsekonomisk synpunkt. Jag tror att alla — även reservanterna — måste vara överens om att vi inom bevillningsutskottet försökt att granska alla förslag för att se om det skulle finnas några möjligheter att gå ytterligare ett stycke för att göra uppmjukningar utan att syftet med investeringsavgiften alldeles spolieras. Men tyvärr har det i dagens läge inte varit möjligt att komma längre än utskottet gjort. Med detta ber jag att få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr SJÖLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! På järnvägarnas förhållanden kan man i detta sammanhang anlägga två aspekter. Dels kan man tänka på kravet på konkurrens på lika

villkor mellan enskilda järnvägar och statens järnvägar, dels kan man tänka på kravet på lika villkor för järnvägs trafik och landsvägstrafik. Jag gav ett erkännande åt utskottet för att det undantagit järnvägarnas godsbefordran från skyldigheter att betala investeringsavgift, därför att villkoren för järnvägs- och landsvägstrafik då skulle bli mera lika. Men jag framhöll också, att järnvägarna ändå har ett stort handikapp genom de stränga föreskrifter som gäller beträffande säkerhetsanordningar och som det inte finns någon motsvarighet till beträffande landsvägarna. Det är klart att man måste iakta försiktighet även när det gäller landsvägstrafik, men det finns inga särskilda anläggningar för detta, som motsvarar järnvägarnas anläggningar för bevakning och passning av stationer, semaforer, signaler, växelkontroll och en massa andra sådana saker, som är en påлага på järnvägarna. Om det vore riktigt borde järnvägarna befrias från investeringsavgift för nyanskaffningar av sådana anläggningar.

Herr EDSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kärrlander och herr Sundström har tidigare flera gånger återkommit till likheten mellan räntan och investeringsavgiften. Men det är mycket stor skillnad mellan räntan och investeringsavgiften. Här beslutar vi att denna avgift skall tagas ut under lång tid framåt, medan räntan däremot ju kan ändras från dag till dag om förhållandena, kanske på grund av den yttre situationen, kräver detta. Man kan inte dra en parallell mellan dessa båda åtgärder.

Att ett borttagande av investeringsavgiften och bilaccisen skulle vara ett incitament till en ökning av samhällets utgifter över huvud taget och alltså medföra en skärpning av inflationen anser jag icke. Investeringsavgiften har inte någon fördröjande utan endast en

fördyrande inverkan. I stället kommer dess borttagande sparandet till godo, och det är ett sparande som vi försöker åstadkomma och som vi har velat underlätta på allt sätt. Det finns större möjligheter till sparande i samhället, om investeringsavgiften tages bort.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Som svar på herr Edströms påpekande, att det är stor skillnad mellan en investeringsavgift och räntan, vill jag framhålla att jag endast har sagt att investeringsavgiften och räntan är jämställda i så måtto, att en höjning av räntan höjer kostnaderna liksom också investeringsavgiften höjer kostnaderna. Beträffande själva mekanismen har jag ingen anledning att bestrida herr Edströms uppgift att man snabbare kan ändra räntan, därom råder inga delade meningar. De båda åtgärderna är precis likadana till sina verkningar beträffande kostnaderna, och det var detta som jag framhöll.

Apropå herr Sjölin's reflexioner rörande landsvägstrafikens kostnader vill jag bara erinra om att exempelvis lastbilägarna ju får vara med och betala kostnaderna för de vägar som bygges för att de skall bli så bra som möjligt ur säkerhetssynpunkt.

Herr SJÖLIN (fp) kort genmäle:

Får jag fråga herr Kärrlander, om inte järnvägarna betalar kostnaderna för själva banan i analogi med de bidrag bilar och bussar betalar för landsvägarna?

Herr ADOLFSSON (bf):

Herr talman! Då man nu diskuterar frågan om att ännu en gång förlänga eller inte förlänga giltighetstiden för investeringsavgiften vill jag i anledning av den motion jag har väckt i denna kammare klart deklarerera att jag tror, att denna avgift i dagens situation inte

har någon konjunkturdämpande uppgift att fylla.

När investeringsavgiften infördes första gången sade man, att detta är ett medel att dämpa investeringslusten. Genom investeringsavgiftens chockverkan skall man förmå folk att uppskjuta sina investeringar till en senare tidpunkt, då vårt ekonomiska läge ur investeringssynpunkt är fördelaktigare.

Jag kan instämma i att en investeringsavgift kan ha en sådan chockverkan och kan vara ett instrument att för en kortare tid påverka det ekonomiska livet. Men om man gör investeringsavgiften beständig, så förtas denna chockverkan. Det är väl nu tredje gången vi är beredda att förnya investeringsavgiften, och då kan man påstå, att åtgärden helt och hållet har mist sin chockverkan. Jag tror att om en investeringsavgift skall ha effekt, får dess verkningstid inte vara så värst mycket längre än ett år eller kanske högst ett och ett halvt år.

Om man nu bibehåller investeringsavgiften är den endast en kostnadsfördyrande faktor, och det är väl ingen som påstår, att en fördyring av produktionen — man måste ju inkalkylera i produktionens slutpris även kostnaden för investeringsavgiften — kan verka inflationsdämpande. Detta måste tvärtom vara inflationsdrivande, och det är detta skäl, herr talman, som har gjort att jag anser att ett avslag på förslag om förlängning av investeringsavgiften är motiverat.

Jag vill i detta sammanhang även beröra några andra synpunkter. De som hävdar att investeringsavgiften skulle behövas anser att vi för närvarande har ett inflationstryck, en överkonjunktur som måste dämpas ned. Jag tror att man på det hållet ser en smula ensidigt på detta problem. Det är väl i alla fall på det sättet att om efterfrågan på varor och tjänster är större än tillgången, då har man ett inflationsstryck. Det finns då enligt min uppfatt-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

ning tre vägar att välja på för att komma ur en sådan situation. Man kan stimulera produktionen så mycket att tillgången på varor blir tillräcklig. Man kan rationalisera produktionen så mycket att man har möjlighet att genom investeringar minska efterfrågan på tjänster. Man kan slutligen också dämpa efterfrågan genom att med lämpliga åtgärder minska anspråken från konsumtionssidan, eller man kan pröva en kombination av båda dessa åtgärder. Kanske är det den tredje metoden som kräver de minst radikala åtgärderna, då den genom en fördelning på båda sidorna skapar möjlighet att snabbare uppnå ett jämviktsläge.

Här har väl alla partier lika stort ansvar, ty såvitt jag kan bedöma har det inte framlagts något verkligt klart program. Man går omkring problemets kärna som katten kring het gröt. Det är omtanken om väljarna som spelat den största rollen, och man vägar därför inte tala rent språk. Jag har från denna talarstol vid ett par tidigare tillfällen efterlyst, om det inte vore möjligt för de fyra demokratiska partierna att gemensamt samsas om en ekonomisk politik i detta land, på samma sätt som man lyckats samsas om en försvarspolitik som är lyft över partigränserna och en jordbrukspolitik som i stort sett också är lyft över partistriderna. På tal om försvarsfrågan vet vi, att möjligheterna att åstadkomma ett effektivt försvar i hög grad är beroende av att vi har ett starkt ekonomiskt läge och ett väl rustat näringsliv. Dessa frågor bör därför kunna sammankopplas. Det tycks emellertid hittills ha varit så, att man försökt använda den ekonomiska politiken såsom argument i den partiskiljande propagandan.

Jag ser att herr finansministern har kommit in i kammaren, och jag vill då framhålla att jag instämmer i vad han sade vid LO:s konferens, nämligen att man inte kan säga att vi å ena sidan skall minska bolagsskatten och över hu-

vud taget ha sänkta skatter, och å andra sidan skall bygga ytterligare 10 000 bostäder. Det går inte ihop, sade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, och det är riktigt. Men det finns väl andra lösningar, och jag menar att de fyra demokratiska partierna borde ta dessa utvägar under mycket noggrant övervägande i det allvarliga ekonomiska och världspolitiska läge, vari vi i dag befinner oss, och försöka diskutera sig tillsammans beträffande den ekonomiska politik vi i vårt land skall föra. Det är uppenbart att vi i dag för en näringsfientlig politik, där företagarsidan pressas hårt medan det på konsumtionssidan pumpas in ny köpkraft vid varje avtalsrörelse och mellan avtalsrörelserna i form av en ständigt pågående löneglidning. Jag tror inte att den höga standard, som vårt land har och som vi med rätta är stolta över och hoppas skall fortsätta även framåt i tiden, kan bibehållas under de betingelser som nu är rådande, då näringslivet hindras genom investeringsavgifter, kreditåstramningar, en tung räntebörda o. s. v. Det är dock vad vi på producentsidan inom näringslivet skapar, som bär upp samhället. Det måste vara ett gemensamt intresse för hela svenska folket att vi inte genom onödiga pålagor fördyrar vår produktion och på så sätt också försvårar våra möjligheter att konkurrera med andra länder ute på världsmarknaden. Det borde vara ett intresse för oss alla att i stället så mycket som möjligt skapa förutsättningar för en billigare och effektivare produktion och därmed också en ökad konkurrenskraft.

Herr talman! Jag skall inte i onödan förlänga debatten, det har redan sagts så mycket. Jag har velat framföra dessa synpunkter på detta problem därför att jag själv är företagare och har varit det praktiskt taget hela mitt liv och därför kanske känner dessa problem på ett speciellt sätt och även har kontakt

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

med näringslivet i övrigt. Jag skulle därför vilja sluta med att yrka bifall till punkt 1 i reservationen nr I samt till reservationen nr IV till det föreliggande utskottsbetänkandet.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag skall inte behandla någon detalj i detta förslag, utan mitt anförande vill vara en protest emot det tal som man — kanske inte så mycket här i kammaren men däremot i pressen och ute i bygderna och inom korporationer — möter och som går ut på att detta förslag till investeringsskatt och regeringens ekonomiska politik över huvud taget är näringsfientlig och utvecklingsfientlig. Till min förvåning hörde jag också herr Adolfsson använda detta ord beträffande denna skatt. Tidigare har jag aldrig märkt att han ens varit närvarande när vi behandlat frågan om investeringsskatt i denna kammare.

Ingen lär väl förneka att vi i vårt land fortfarande brottas med inflationstendenser, att den samlade efterfrågan för konsumtions- och investeringsändamål ständigt hotar att gå utöver den ram som bildas av tillgången på arbetskraft och andra produktiva resurser. Detta erkännes ju också i näringsorganisationernas skrivelse till bevillningsutskottet. Detsamma säger direktör Kugelberg i sitt temperamentsfulla inlägg på träriksdagen. Näringsorganisationerna lika litet som direktör Kugelberg bestrider angelägenheten av att motverka dessa tendenser, men det får enligt deras mening inte ske genom en ensidig inriktning av de efterfrågebegränsande åtgärderna på det privata investeringsområdet, och man uttalar allvarliga tvivel på att det svenska näringslivet i längden skall kunna fortsätta att förkovra det svenska folkets levnadsstandard i önskvärd takt. I denna skrivelse uppräknas vilka väldiga investeringsbehov det finns på olika om-

råden. Vi känner ju alla till att så är förhållandet, och vi vet också att vi faktiskt står på tröskeln till en ny industriell revolution med alla de krav på investeringar som därav följer. Men såväl näringsorganisationerna och herr Kugelberg som högerns och folkpartiets motionärer understryker det självklara, av ingen förnekade faktum, att vår konkurrensförmåga, våra möjligheter att på längre sikt hålla jämn och full sysselsättning, med andra ord våra möjligheter till ökad standardförbättring och fortsatt framåtskridande, förutsätter en fortsatt utbyggnad av vår produktionsapparat och förutsätter rationaliserings- och utvecklingsfrämjande investeringar. Ju mer vi kan bygga ut vår produktionsapparat och rationalisera, desto effektivare kan vi utnyttja kapitalet och arbetskraften och därmed snabbare höja vår standard och främja vårt framåtskridande. Allt detta är så solklart, att det inte råder någon oenighet därom.

Men, herr talman, det är i dagens läge omöjligt att utnyttja de investeringar som redan har gjorts i detta land. Ingen lär kunna bestrida, att det fattas tiotusentals män och kvinnor att besätta de platser som redan står till förfogande tack vare de investeringar som har gjorts. I mitten av maj och juni fanns det 37 000 lediga platser som inte kunde besättas. Företagare, enskilda personer, stat och kommuner slåss bildligt talat, trots all kreditstramning, om tillgänglig arbetskraft och tillgängligt material, vilket medför en latent fara för inflation. Hur skulle det bli om man släppte loss hela detta koppel, alla dessa väldiga behov?

Nej, herr talman, det går inte att förneka att ytterligare produktionsökningar utan rationaliseringar och ökade investeringar, som frigör arbetskraft, inte är möjliga. Så långt är vi ense — kanske. Det finns nämligen även i denna kammare de som låtsas som om det finnes obegränsade resurser till allting.

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Hur vi än vrider och vänder på det hela kommer vi aldrig ifrån detta faktum, att vi inte kan åstadkomma någon produktionsökning totalt sett om vi inte lyckas hålla expansionen inom ramen för våra personliga och materiella resurser, d. v. s. hålla investeringar inom ramen för sparandet. Spänningen i samhällsekonomin finns redan och har funnits i flera år. Det är alldeles uppenbart att man inte kan lätta på bromsarna nu efter de senaste världshändelserna, som otvivelaktigt kommer att skärpa inflationstendenserna. Nog får man väl säga, att det som folktopartimotionärerna skrivit i sin motion om att världsmarknaden företer tendenser till avmattning inte längre korresponderar med verkligheten.

Härtill kommer att samhällsekonomin under full sysselsättning är särskilt känslig för plötsliga förändringar i efterfrågan. Vi kan inte mäta en plötsligt stegrad efterfrågan genom en lika snabb ökning av tillgången på varor och tjänster. Allt är redan mer än fullt utnyttjat, alla har arbete, och en sådan ökning av efterfrågan medför hårda påfrestningar på våra resurser.

Detta förklarar också en sak som många gånger har påpekats från denna talarstol, nämligen att andra länder med sämre utgångsläge, t. ex. arbetslöshet som Västtyskland och andra länder har, har lättare att öka produktionen i snabb takt än vårt land har och att detta i själva verket inte säger någonting om att de andra länderna skulle ha sett om sin produktionsapparat bättre än vi. Om jag får ta ett exempel från idrotten, är det uppenbart att den som har världsrekord i höjdhopp och ökar sin prestation med en centimeter utför en vida mer berömvärd prestation än den som förut hoppat 180 centimeter och nu hoppar en eller två decimeter högre — han är ändå inte bäst.

Vad skall man nu göra? Näringsorganisationerna säger i slutet av sin skrivelse till bevillningsutskottet, att det

ligger utom ramen för deras framställning att gå närmare in på frågan om de olika slag av åtgärder som är nödvändiga för att minska inflationstrycket i samhället. Javisst, det överlåter man med varm hand åt politikerna att klara. Så är det med de flesta opponenterna mot den förda politiken. Jag vill ingalunda förmena företagarna att påpeka dessa ting — jag anser rent av att det är företagarnas skyldighet att redovisa investeringsbehoven lika väl som det är försvarsledningens rätt och skyldighet att redogöra för försvarets behov — men det är uppenbart att det sedan är politikerna som har ansvaret för att det göres en riktig avvägning inom ramen för de resurser som finns.

Näringsorganisationerna, herr Kugelberg m. fl., vänder sig till fel forum. Herr Kugelberg och näringsorganisationerna bör kalla oppositionens talesmän till en konferens och övertyga dem om att de inte bör motsätta sig alla vällovliga åtgärder i syfte att bromsa inflationen. Det är för oppositionen de måste göra klart att det inte går att ostraffat agitera för populära konsumtionsstegrande ting som motverkar alla strävanden att upprätthålla eller helst öka investeringsvolymen.

Direktör Kugelberg säger klart och tydligt, att konsumtionen stiger till följd av löneökningar och reformer, som direkt stimulerar till ökad förbrukning. Höjningen av barnbidragen och en skattesänkning står nu inför sitt avgörande, säger han, och det kommer sannolikt att äta upp hela den produktionsökning vi i bästa fall kan räkna med nästa år. Han erinrar vidare om den planerade kommunalskattereformen och arbetstidsförkortningen samt tjänstepensioneringen. Även en känd nationalekonom, professor Carsten Welinder, har i »Svensk Tidskrift» (högers organ) förklarat, att skattesänkningar verkar konsumtionsfrämjande. Han skriver nämligen: »En allmän sänkning av den personliga inkomstskatten, som ej till

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

någon del ökar konsumtionen, torde vara omöjlig att genomföra.» Varför, kan man fråga, skulle inte några hundra miljoner kronors skattesänkningar få samma verkan, när det gäller konsumtionsökning, som lika många hundra miljoner kronors löneökning?

Herr Kugelberg — och han är sannoligen inte ensam — anser att den ekonomiska politik som förs i detta land är ett fuskverk och kan leda till en katastrof. Ja, det är ju samma tongångar som oppositionens talesmän ofta för fram, d. v. s. att regeringens politik är näringsfientlig, utvecklingsfientlig o. s. v.

Vad rekommenderar nu direktör Kugelberg, som väl får anses företräda företagarna men skiljer sig från näringslivets politiker på det sättet, att han klart säger ut vad de i själva verket vill men inte törs säga? Jo, han vill inte ha några åtgärder över huvud taget mot företagen. Han anser i stället det viktigaste vara konsumtionsbegränsande åtgärder, bl. a. indirekta skatter.

Herr talman! Vad gör nu de, som framför andra vill göra anspråk på att föra näringslivets talan? Jo, de försöker inbilla människorna, att det går att sänka skatten med hundratals miljoner mer än vad regeringen föreslagit — alltså en stimulans av konsumtionen enligt professor Carsten Welinder. De försöker göra gällande, att det skall gå att bygga flera skolor, sjukhus och vägar, man skall kunna anslå mer till försvaret — för att nu inte tala om bostadsbyggandet! Så sent som den 13 november diskuterades den frågan här i riksdagen, och då sade en folkpartist: »Vi måste väl säga, att bostadsbyggandet och bostadsförsörjningen är av allra största angelägenhetsgrad.» Ja, det kan man hålla med om. Och så säger han vidare, att han vill ha fler arbetare till att bygga bostäder — och detta var han inte ensam om inom oppositionen.

Man försökte alltså inge människorna i detta land föreställningen, att det

också skall gå att bygga tiotusentals fler lägenheter med nuvarande resurser. Man diskuterade också bostadssparandet, ty man var tvungen erkänna, att det inte går att öka bostadskvoten med mindre än att man får ytterligare sparmedel. Men detta sparande skulle utslutande gå till ökat bostadsbyggande, och jag frågar mig: Vad blir det då för sparmedel över till ökade investeringar inom industrien?

I dag har vi ytterligare ett exempel på oppositionens vilja att hjälpa företagen till ökade investeringar. Nu finns, herr talman, en rejäl chans att införa konsumtionsbegränsande åtgärder. Vad gör då oppositionen, vad gör näringslivets talesmän? Naturligtvis går de också emot denna omsättningsskatt på bilar. Man säger åter nej, när man har möjligheter att ge kapitalbildningen ett handtag. Näringslivets företrädare (herr Kugelbergs talesmän i denna kammare) reser sig som en enda man mot den åtgärden under den valhända motiveringen, att den relativt låga skatten skulle drabba även nyttotrafiken och vara en punktskatt.

Herr talman! Jag vill bara helt stillsamt erinra om att det i varje fall finns ett land, som belastar bilarna värre, nämligen England, som har 60 % skatt. Man får där i dag betala 5 300 kronor i skatt på en importerad Volvobil.

Nå, men detta ställningstagande är ju så mycket märkligare som denna konsumtionsskatt riktar sig mot en mycket investeringskrävande sektor. Alla vet ju att bilkonsumtionen utgör en betydande konkurrent till såväl industriens investeringar som till bostadsbyggandet. Det finns väl ingen konsumtionsvara, med undantag av bostäderna — vilka vi dock i dag vill ha mera av — som är så kapitalkrävande, direkt och indirekt, som bilismen. Uppenbarligen verkar skatten återhållande, och den minskar inte endast konsumtionen av bilar utan också betydande investeringar, som följer i bilismens spår.

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Ja, herr talman, här har vi ett praktiskt bevis på oppositionens dubbelbottnade politik: att hålla sig väl med arbetsgivarna, företagarna, men samtidigt ge sken av att föra de många vardagsmänniskornas talan. Näringsorganisationerna och herr Kugelberg bör omgående, som jag tidigare sade, kalla oppositionens talesmän till en konferens och få dem att klämma fram ett alternativ, göra klart för dem, att det inte gagnar herr Kugelbergs strävanden eller näringslivet över huvud taget att tala vitt och brett om att det går att frambringa mer av allt det, som i själva verket konkurrerar med industriens kapitalbehov och därmed bromsar investeringstakten. Oppositionens talesmän bör få klart för sig, att det inte går att pocka på alltmera av just dessa ting och dessa tjänster, som endast samhället kan ställa till medborgarnas förfogande, och samtidigt kräva mer till privata investeringar och till på köpet sänkt skatt. Finge denna politik slå igenom, skulle den resultera i prisstegringar och inflation.

Herr talman! Jag skall sluta med att säga, att så länge vi inte kan enas om andra åtgärder, så länge spänningen i samhällsekonomin finns och inflationstendenserna till varje pris måste bekämpas, så länge måste vi se till att investeringarna hållas inom ramen för det sparande vi har och de resurser som finns. Ett av medlen härtill utgör investeringsskatten. Jag har ansett mig kunna bifalla denna efter de modifieringar som nu vidtagits. Alternativet är väl räntehöjningar, som inte får samma verkan, eller omsättningsskatt och tvångssparande. I dagens läge finns det enligt vad jag förstår — trots herr Kugelberg och andra — ingen politisk möjlighet att lösa problemen med dessa senare medel.

Jag skall gärna medge, att jag anser, att man med hänsyn till vad jag sade tidigare om behovet att få allt mera investeringar bör arbeta på att komma

fram till ett sätt att lösa problemet utan investeringsskatter. Men så länge vi inte funnit framkomliga vägar att åstadkomma ökat sparande finns det, som sagt, säkerligen ingen möjlighet att undvika denna skatt. Jag protesterar emellertid mot talet om att detta ställningstagande skulle böttna i något slags näringsfientlighet. De som påstår det bör omgående förklara på vilket sätt de vill åstadkomma ökade investeringar utan de åtgärder vi vidtagit.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ADOLFSSON (bf) kort genmäle:

Herr talman! Min vän Brandt var ju inne på en del saker som jag har berört här. Han säger att det är ett konstigt resonemang, när vi från näringslivets sida gör gällande, att ökade investeringar ingalunda behöver innebära ökade inflationsrisker utan tvärtom är nödvändiga för att öka tillgången på varor och minska efterfrågan på tjänster. Med anledning därav vill jag säga till honom, att om jag har möjlighet att med ett kapital, som inte är särskilt fördyrat genom investeringsavgift, företaga en rationaliseringsåtgärd i mitt företag — köpa en ny maskin eller göra vissa andra förändringar, som gör, att jag utan ökning av antalet arbetare kan producera mera — måste det innebära, att jag inte har ökat inflationsriskerna utan snarare minskat dessa risker. Från näringslivets sida säger man därför, att varje åtgärd, som fördyrar en investering, såsom nu är fallet med investeringsavgiften, utan att uppskjuta investeringarna, är en kostnadsfördyrande faktor och ingenting annat. Det finns nämligen i dag ingen människa som tror, att den skall gälla bara ett år och sedan upphöra. Det blir nu tredje gången vi säger det, och då slutar folk att

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

tro på det. Investeringsavgiftens chockverkan är då borta.

För att inte onödigt förlänga debatten vill jag emellertid återigen, herr talman, anknyta till att jag i herr Brandts resonemang — fastän han var flitig i fråga om att riva broar — tyckte mig finna, att han även lämnade ett litet finger åt tanken, att om vi kunde komma överens om att lösa detta problem på annat sätt vore det önskvärt. Han ansåg således, att detta inte var någon idealisk lösning, och jag är tacksam för det.

Herr EDSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt medgav, att det behövs ökade investeringar, men han ifrågasatte, om det var möjligt att åstadkomma sådana, eftersom vi har brist på arbetskraft. Som herr Adolfsson framhöll, går ju numera varje investering ut på att minska behovet av arbetskraft, så att man med mindre arbetskraft skall få till stånd större produktion och därigenom möjliggöra en bättre utveckling. Utan dessa investeringar kommer vi ingen vart. Utan dem kan vi inte heller lösa sådana frågor som att minska arbetstiden.

Jag tror inte att investeringsavgiften har den effekt som herr Brandt talade om, nämligen att avgiftens borttagande skulle öka inflationstrycket. Jag för min del räknar i stället med att ett sådant frigörande av kapital skulle gå till ett enskilt sparande, och det är mera värdefullt än det statens sparande som det blir fråga om nu.

Sedan efterlyste herr Brandt något alternativt förslag och gjorde gällande att vi inte kommit med något sådant. Jag har tidigare i dag påpekat, att vi upprepade gånger förordat minskning av den allmänna sektorn och begränsning av konsumtionen. Det är väl svar nog, herr Brandt.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har tidigare disku-

terat denna sak med herr Edström. Han säger, vilket är mycket bestickande: Om vi investerar i industrien, så att ett företag skulle kunna tillverka mera med 100 man mindre, varför får man då inte göra en sådan investering? Jag har frågat direktör Edström tidigare, och jag gör det nu: Var skall den arbetskraft tas ifrån, som skall göra detta investeringsarbete, när det redan tidvis fattas 37 000 à 40 000 man? Det är ju där problemet ligger. Den måste tas från något håll, och ingen har hittills kunnat säga, att man kan avstå arbetskraft på det eller det området under den tid man gör en investering, som kommer att spränga ramen för de resurser som finns.

Sedan säger herr Edström, att oppositionen har ändå kommit med förslag, som visar dess goda vilja. Det är riktigt, men totalt sett har högern ännu inte kommit med något förslag, som skulle eliminera vad man kräver av investeringar på det industriella området.

Herr EDSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Om det inte finns tillräckligt med folk för att kunna göra investeringar, så behöver herr Brandts rädsla för investeringar inte vara så förfärligt stor. Vi anser emellertid, att man kan få fram den behövliga arbetskraften genom en minskning på den allmänna sektorn.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Edström vet mycket väl att det är som jag sade, nämligen att staten, landstingen, kommunerna och många företagare har latent investeringsbehov, som herr Edström för övrigt kan läsa om i näringsorganisationernas skrivelse till bevillningsutskottet. Det gäller sjöfarten, transportväsendet och andra områden. Det hjälper inte att säga, att det inte är någon fara, om man skulle få investera fritt, eftersom det inte finns tillräckligt med arbetskraft. Det är ju nämligen däri

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

faran ligger, att det kan bli en sådan konkurrens om arbetskraften, att vi råkar in i en prisstegring som vi alla strävar efter att förhindra.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Endast några mycket korta reflexioner i anslutning till ett par anföranden som hållits här i dag.

När jag lyssnade till herr Vigelsbo blev jag mycket glad över den första delen av hans anförande. Han förde där en argumentering, som jag trodde skulle utmyнна i att han skulle instämma med oss på den borgerliga kanten om avslag på den investeringsavgift som vi i dag behandlar, men så blev tyvärr inte fallet.

En detalj i herr Vigelsbos anförande fäste jag mig vid. Han framhöll att såsom investeringsavgiften nu skulle bli utformad, med ett bottenfritt avdrag på 30 000 kronor, skulle jordbrukarna i stort sett bli befriade från investeringsavgift. Nej, herr Vigelsbo, jordbrukarna i stort blir inte befriade från investeringsavgift. Vid jordbrukets olika ekonomiska föreningar föreligger nämligen mycket stora investeringsbehov, som måste tillgodoses om dessa föreningar rationellt skall kunna betjäna det svenska jordbruket. Det blir endast en liten bråkdel av dessa investeringsbelopp som blir fria från investeringsavgift. Den största delen av beloppen blir belagd med investeringsavgift, och den får jordbrukarna betala. Det är därför inte riktigt att man försöker bibringa de svenska jordbrukarna den uppfattningen att de i stort blir befriade från investeringsavgift. Så är nämligen inte fallet. Detta framgår inte minst av vad som framkommit i diskussionen kring den motion som herr Elofsson i första kammaren samt jag och herr Nilsson i Lönsboda framfört i denna kammare, en motion, som syftar på att investeringar, som planlades och för vilka man bundit sig redan år 1954, borde

befrias från investeringsavgift. I diskussionen kring denna motion har det bl. a. framkommit att tusentals jordbrukare och skogsägare indirekt blir drabbade av investeringsavgiften. Så blir det exempelvis med alla de skogsägare i södra Sverige, som år 1954 band sig för vissa investeringar i en halv-kemisk massafabrik för att tillvarata klenvirke från de sydsvenska lövskogarna.

Herr Sundström försökte göra gällande, att den motion som jag nyss omnämnde endast skulle gälla avgiftsbefrielse för ett enda företag. Herr Kristensson i Osby har redan bemött detta herr Sundströms uttalande, men jag vill ytterligare understryka, att av den reservation som blivit följden av berörda motion framgår, att den befrielse som åsyftas skulle komma alla de företag till godo som grundats under likartade förhållanden med skogsägarnas företag i Broby. Det är således fråga om företag som 1954 band sig för investeringar och som sedan i förlitande på riksdagens uttalande att investeringsavgiften endast skulle gälla år 1955 skjutit på fullföljandet av sina investeringar till år 1957. De har hela tiden handlat i god tro, men nu står de inför det faktum, att investeringsavgift kommer att uttas även för 1957 med alla de likviditets-svårigheter m. m. som blir resultatet om nu investeringsavgiften på nytt skall förlängas.

Herr Sundström var inne på frågan om omsättningsskatten på bilar och framhöll därvid, att i och med att det nu hade blivit en omsättningsskatt i stället för en accis kunde skatten överföras till den allmänna budgeten. Men jag vill fråga herr Sundström: Varför då behålla bensinskatten, som ju också är ett slags omsättningsskatt, en punktskatt, på en specialbudget? Det är väl inte bara för att man ändrar namnet på en skatt som den därmed också skall få en helt ny funktion? Funktionen blir väl precis densamma som tidigare. Att

man ändrar namnet på den extra investeringsavgiften på motorfordon, som det gamla namnet var, till, som det nu skall heta, omsättningsskatt på motorfordon, betyder väl inte att skatten får någon annan innebörd än den hade tidigare. Den bör väl användas till samma ändamål som den ursprungligen var avsedd för.

Till sist några reflexioner i anslutning till herr Henrikssons anförande. Herr Kristensson i Osby frågade herr Henriksson, när herr Henriksson tänkte sig att investeringsavgiften skulle kunna avskaffas. På denna fråga svarade herr Henriksson, att det kunde han inte nu säga. Han uttryckte sig ungefär så, att investeringsavgiften är en sten i det stora bygget och att framtiden får utvisa när den kan tas bort. Innebär inte detta herr Henrikssons uttalande att företagen nu fått ganska klart för sig, att denna avgift förr eller senare blir permanent liksom investeringsavgiften på bilar nu skall permanentas under ett nytt namn? Bibringas svenska folket denna uppfattning, tror då herr Henriksson att investeringsavgiften får den bromsande effekt på investeringarna, som den enligt regeringen skall ha. Blir det inte då i stället så, att avgiften blir en ren omkostnadsfaktor hos företagen och därmed en kugge i inflationshjulet?

Herr Henriksson framhöll i sitt svar till herr Vigelsbo, att ett av skälen till att omsättningsskatten på bilar skulle överföras till den allmänna budgeten vore att staten hade så gott om pengar på denna specialbudget, att de inte kunde komma till användning. Leder inte herr Henrikssons motivering till att vi skall kunna ta bort eller åtminstone sänka denna skatt? Jag ifrågasätter också om det inte i dag är andra saker som mera begränsar investeringarna än vad en omsättningsskatt på bilar kommer att göra. Jag tror att de allra flesta av kammarens ledamöter de senaste dagarna sett i tidningarna hurusom man

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

exempelvis hos Volvo kommer att tills vidare arbeta endast fyra dagar i veckan. Denna inskränkning berör cirka 5 000 arbetare, om man räknar med filialer och huvudkontor. Restriktionen på bränsleområdet är säkerligen en faktor som i hög grad kommer att begränsa investeringarna i bilar. Även på andra håll får man rapporter om att bränsle-restriktionerna kommer att påverka företagens förmåga att sysselsätta sina arbetare. Detta menar jag kan ge oss en tankeställare, om vi i dagens läge skall behöva hålla kvar investeringsavgiften, som enligt min mening inte kommer att bli något annat än en kostnadsstegrande faktor för våra svenska jordbrukare och företagare.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett par ord till herr Nilsson i Svalöv. Han ställde frågan: Skall investeringsavgiften permanentas? Det finns ingenting vare sig i propositionen eller i bevillningsutskottets betänkande eller i det som sagts här i dag, som skulle kunna ge belägg för ett sådant antagande som att vi här skulle stå inför en permanentning. Tvärtom visar väl den uppdelning som nu sker, nämligen å ena sidan investeringsavgift och å andra sidan omsättningsskatt på bilar, den sistnämnda betecknad som mera permanent, att vi här har två ting som vi till giltighetstiden måste skilja på.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vill så här i debattens elfte timme bara säga några ord i anslutning till det nya som ligger i dagens förslag och i den debatt som i dag förts nämligen bilaccisen och dess förändring till en omsättningsskatt på bilar.

Jag vill då först säga att jag har den uppfattningen att skatter inte skall uttas till högre belopp än det allmännas behov oundgängligen kräver. Då vi nu har ett betydande överskott i bilismens

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

specialbudget har jag den bestämda uppfattningen, att omsättningsskatt på bilar inte bör utgå. Först den dag då ett dylikt behov föreligger behöver den skatten komma i fråga. Jag förstår emellertid att det är meningslöst att argumentera för den linjen. Majoriteten har bestämt sig för att den skall utgå, och den votering vi skall företa om några minuter kommer väl att visa att så blir förhållandet. När det beslutet är fattat blir ju frågan om medlens användning aktuell, och det är just den frågan jag skulle vilja säga ytterligare några ord om.

Utskottet säger att övervägande skäl talar för att denna omsättningsskatt skall gå in i den allmänna budgeten. Jag vill i likhet med många andra talare ifrågasätta om detta är riktigt. Principiellt torde det i varje fall inte vara riktigt att en dylik punktskatt — om den tidigare kallats accis och nu omsättningsskatt är väl egalt — skall göra det, då den tidigare gått till ett visst ändamål. Det har också klart uttalats från alla håll, att denna bilismens särskilda skatt skall komma vägväsendet till godo och därmed på lång sikt också bilisterna själva. Man säger då, och jag nämnde det inledningsvis, att bilismens specialbudget har tillräckligt med pengar för dagens behov, och det är riktigt. Men jag vill erinra om att den delegation för översikt av vägplaneringen som i våras presenterade ett omfattande förslag för våra vägars utbyggnad räknade med att enbart våra rikshuvudvägar behöver förbättras och byggas ut för en kostnad av över 6 miljarder kronor. De sekundära vägarna, bygde- och andra vägar, räknar man behöver 7 à 10 miljarder. Till detta kan läggas att städerna med rätta kan göra anspråk på en betydligt större del av bilskattemedel än man hittills fått.

Herr Vigelsbo har pekat på vad bygdevägarnas utbyggnad kräver, vilket jag nyss nämnde, och att detta inte direkt berör en utökning av arbetskraften därför att det är i gång ändå fastän med

andra medel. Samma är förhållandet med gatornas utbyggnad och förbättring i städerna. Det kan således, tycker jag, med rätta göras gällande, att det inte skadar om denna bilmedelsskattefond förstärks särskilt med tanke på framtiden även i en tid då man kanske inte alldeles för dagen har behov av dessa pengar.

Vidare är det ett par andra saker jag vill omnämna och där ökade anslag från denna fond behövs. De olycks-skador som nu registreras rör sig ekonomiskt sett om 300 à 400 miljoner kronor per år.

Med tanke på detta är det inte ur vägen att här nämna om att forskningen för att utröna orsakerna till dessa skador behöver betydligt förstärkta anslag, om man skall kunna komma till rätta med olyckorna. Statens trafik-säkerhetskommitté behöver också betydligt ökade anslag. Jag tror därför det finns goda motiv för att de pengar som flyter in av denna skatt — när den nu ändå skall utgå — tillföres bilismens specialbudget. Om skatten skall finnas, synes det mig icke föreligga anledningar att använda pengarna på annat sätt än förut. Ty även om det för dagen finns tillräckligt med pengar i denna bilismens specialfond, ställer framtiden ändå så stora krav på fonden, att det vore oriktigt att föra över medlen av denna inkomstskatt till den allmänna budgeten. Bilfolket, som skall betala in pengarna, får också en vänligare inställning till avgifterna, om garantier skapas för att pengarna kommer tillbaka i form av bättre vägar och gator, även om arbetet härpå till viss del ställes på framtiden.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservation IV).

Herr PETTERSSON i Dahl (bf):

Herr talman! Jag begärde egentligen ordet för att här ställa ett tilläggsyrkande till utskottets motivering. Innan jag

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

gör det, vill jag emellertid säga att vi väl alla är överens om att investeringsavgiften inte skall utgå längre än vad som är absolut nödvändig och att vi alla är överens om att bevara penningvärdet, om nu detta är möjligt, förden skull får vi nog ha denna avgift en tid till.

Jag kan instämma i vad herr Brandt sade, nämligen att det i landsting och kommuner samt hos industrier och enskilda företagare råder en mycket stark investeringslust och att det gäller att dämpa denna lust så mycket det går. Det är emellertid klart att investeringsavgiften för med sig stora svårigheter på många områden — särskilt kanske när det gäller ekonomiska föreningar o. d., där man planerar nybyggnader och utvidgningar av rörelsen — och detta har ju också kommit till uttryck här i avlämnade motioner och i reservation nr 3.

Jag tillåter mig nu, herr talman, därför att ställa det yrkandet att det till utskottets motivering å sidan 40 i förvarande betänkande, andra stycket, som börjar med orden: »Vad förstnämnda» och slutar med orden »dessa motioner», införes en mening av följande lydelse: »Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t låter utreda det problem som här aktualiserats och, därest en godtagbar lösning av detsamma visar sig möjlig, framlägger förslag i ämnet till 1957 års riksdag.»

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! I remissdebatten den 31 oktober i år yttrade herr Pettersson i Dahl följande: »Men det måste ännu en gång understrykas, att en åtgärd som investeringsavgiften förfelar sitt syfte, om den blir mer än en kortvarig företeelse. Permanentas den blir den enbart kostnadsförhöjande, och det kan inte få ske.» I dagens debatt har bland andra herr Henriksson framhållit, att motiveringen för investeringsavgiftens bi-

behållande är, att den har kostnadsförhöjande effekt. Det, sade herr Pettersson i Dahl sålunda i remissdebatten, finge icke ske. Detta ger mig anledning fråga herr Pettersson i Dahl, när han egentligen vill avskaffa investeringsavgiften. Vilka förhållanden skall råda för att den skall avskaffas?

Beträffande sådana företag som startat rörelsen under 1954 och som omnämnes i reservation III) i bevillningsutskottets betänkande, har det i utskottet varit en samling av representanterna för folkpartiet, högern och bondeförbundet. Det tilläggsyrkande, som herr Pettersson i Dahl här har lagt fram, verkar på mig som ett splittringsförsök av bondeförbundets gruppledare i denna kammare. Jag tror dock att kammarens ledamöter med förtroende kan följa sina representanter i bevillningsutskottet och stödja reservation III).

Herr PETTERSSON i Dahl (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag tillät mig säga, att ingen vill ha investeringsavgiften kvar längre än man anser att den nödvändigtvis behövs. Jag tycker det bör räcka, herr Kristensson.

Mitt yrkande är inte tänkt som något försök att splittra utan tvärtom som ett försök att ena. Jag tillåter mig att fråga herr Kristensson, om inte mitt yrkande, att Kungl. Maj:t skall framlägga förslag till 1957 års riksdag, är lika värdefullt och starkt som herr Kristenssons.

Herr VIGELSSO (bf):

Herr talman! Med hänsyn till det yrkande som framställt av herr Pettersson i Dahl, att regeringen skall granska de undantag vi vill ha enligt reservation nr III), återkallar jag mitt yrkande på denna punkt.

Sedan vill jag också säga till kammaren: Jag ber att få instämma med herr Kristensson, att man kan med förtroende följa bondeförbundets representanter.

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr talman! I det yrkande, som här framställts av herr Pettersson i Dahl om ett tillägg till utskottets motivering, ber jag att få instämma. Jag vill emellertid framhålla, att det kan bli svårt för den utredning, som förordas, att komma till rätta med saken. I den mån det är möjligt att få fram ett resultat, får detta naturligtvis inte ha den karaktären, att det äventyrar investeringsavgiften såsom sådan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av 1 § i det av utskottet tillstyrkta förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1957 dels ock på avslag å paragrafen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i det av bevillningsutskottet i punkten A) 1) av betänkandet nr 57 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit denna paragraf.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 88 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt ut-

skottets förslag till lydelse av denna paragraf.

2—4 §§ samt 5 § första, andra, tredje och fjärde styckena

Godkändes.

5 § femte stycket föredrogs; och yttrade därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen nr II.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på godkännande av 5 § femte stycket enligt utskottets förslag dels ock på godkännande av detta författningsrum i den lydelse, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna, med II betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 5 § 5 stycket i det av bevillningsutskottet i punkten A) 1) av betänkandet nr 57 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i reservationen II av herr Kristensson i Osby m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppres-

ning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets förslag.

Härefter föredrogs det i reservationen II av herr Kristensson i Osby m. fl. framställda förslaget om *ett nytt sjätte stycke i 5 §*; och anförde därvid:

Herr EDSTRÖM (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen II på denna punkt. Den gäller ett tillägg angående undantag för investering som tillkommit på direkt föranstaltande av offentlig myndighet.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar avslag på förslaget om denna tilläggsbestämmelse.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av det föreslagna tillägget till paragrafen dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Edström begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren i enlighet med bevillningsutskottets hemställan avslår det tillägg av ett sjätte stycke till 5 § i förevarande förordningsförslag, som föreslagits i reservationen nr II av herr Kristensson i Osby m. fl., röstas

Ja;

Den det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt förenämnda i reservationen föreslagna tillägg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom oppres-

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Edström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 117 ja och 82 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit förslaget om tillägg av ett nytt sjätte stycke till paragrafen.

6 §

Godkändes.

7 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr EDSTRÖM (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation II på denna punkt. Den gäller avdrag för den utrangerade tillgångens värde vid beräkning av investeringskostnad för ersättningsanskaffning.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna, med II betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Edström begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 7 § i det av bevillningsutskottet i punkten A) 1) av betänkandet nr 57 tillstyrkta förordningsförslaget, röstas

Ja;

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i reservationen II av herr Kristensson i Osby m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Edström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 83 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av paragrafen.

8 och 9 §§

Godkändes.

10 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr **EDSTRÖM** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation II i vad den avser denna punkt.

Herr **SUNDSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag i fråga om 10 § dels ock på godkännande av det förslag till paragrafens lydelse, som framlagts i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna, med II betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Edström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given var-

sel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 10 § i det av bevillningsutskottet i punkten A) 1) av förevarande betänkande tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i reservationen II av herr Kristensson i Osby m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till avfattning av paragrafen.

11—21 §§

Godkändes.

Övergångsbestämmelserna föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation III.

Herr **SUNDSTRÖM** (s):

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till övergångsbestämmelser dels ock på godkännande av övergångsbestämmelserna i den lydelse, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna, med III betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i

Osby begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner övergångsbestämmelserna i det av bevillningsutskottet i punkten A) 1) av förevarande betänkande tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i reservationen III av herr Kristensson i Osby m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 109 ja och 91 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till övergångsbestämmelser.

Ingressen och rubriken

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A) 1)

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslaget.

Punkten A) 2)

Förslaget till förordning angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall

Rubriken föredrogs. Därvid anförde:

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag yrkar avslag i enlighet med reservationen I av under-tecknad m. fl.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till rubrik till förevarande förordningsförslag dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner rubriken till det av bevillningsutskottet i punkten A) 2) av betänkanudet nr 57 tillstyrka förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit nämnda del av förordningsförslaget.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 115 ja och 87 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till rubrik till ifrågavarande förordningsförslag.

Återstående delar av förordningsförslaget föredrogs; och anförde därvid:

Investeringsavgift för år 1957, m. m.

Herr **EDSTRÖM** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen II av herr Kristensson i Osby m. fl.

Herr **SUNDSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av återstående delar av det av utskottet i föreliggande betänkande under punkten A 2 tillstyrkta författningsförslaget dels ock på godkännande i motsvarande delar av det författningsförslag som upptagits i punkten A 2 i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna, med II betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Edström begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner återstående delar av det av bevillningsutskottet i punkten A) 2) av förevarande betänkande tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt motsvarande delar av det författningsförslag, som förordats i punkten A) 2) i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Edström begärde

emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 87 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag i förevarande del.

Utskottets hemställan i punkten A) 2)

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i avseende å förordningsförslaget.

Punkterna A) 3), A) 4) och B)

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid föredragning av *utskottets motivering* gav herr talmannen till en början propositioner beträffande det av herr Pettersson i Dahl under den allmänna överläggningen framställda yrkandet om visst tillägg till motiveringen, nämligen dels på godkännande av nämnda tillägg dels ock på avslag därå; och godkände kammaren detta tillägg.

Härefter föredrogs den del av yttrandet å *sid. 41*, som började med orden »Slutligen får» och slutade med »av utskottet»; och yttrade därvid:

Herr **EDSTRÖM** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr II av herr Kristensson i Osby m. fl.

Herr **SUNDSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härefter gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets yttrande i nu angiven del dels ock på godkännande av det förslag till yttrande i motsvarande del, som framlagts i reservationen II av herr Kristensson i Osby m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Edström begärde emellertid votering, i anledning

Ändring i vattenlagen m. m.

varav följande voteringsproposition efter given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner den del av bevillningsutskottets yttrande i förevarande betänkande, som å sid. 41 börjar med orden »Slutligen får» och slutar med orden »av utskottet», röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag till yttrande i motsvarande del, som föreslagits i reservationen nr II av herr Kristensson i Osby m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets motivering i denna del.

Efter föredragning av motiveringen i näst sista stycket av yttrandet anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr IV av mig m. fl. Den syftar till att medel, som kommer in genom omsättningsskatten, skall komma välgarna till godo och tillföras bilskatte-medlens specialbudget.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härefter framställde herr talmannen propositioner beträffande motiveringen, nämligen dels på godkännande av utskottets yttrande i detta stycke dels ock på godkännande av den motivering i motsvarande del, som föreslagits i den av herr Kristensson i Osby m. fl. avgivna, med IV betecknade reservationen; och fann herr talmannen

den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav följande voteringsproposition efter given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner näst sista stycket av bevillningsutskottets yttrande i förevarande betänkande, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den motivering i motsvarande del, som föreslagits i reservationen nr IV av herr Kristensson i Osby m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 105 ja och 101 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering i näst sista stycket av dess yttrande.

På därå av herr talmannen framställd proposition godkändes utskottets motivering i övriga delar.

§ 9

Ändring i vattenlagen m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Ändring i vattenlagen m. m.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Frågan angående vattenförsörjningen i vårt land och boten emot vattenföroreningar är av vida större betydelse än föregående fråga. Jag kan bara beklaga att vi — både i riksdagen och annorstädes — ägnar denna mycket viktiga fråga alltför liten uppmärksamhet och inte försöker skapa den opinion för förbättringar som behövs i detta avseende.

Utskottets beslut i denna fråga är enhälligt, och jag har inte någon avvikande mening utan tillstyrker förslaget. Jag måste emellertid ändå ta till orda, ty jag anser, att det behövs vida kraftigare åtgärder. Man behöver ta upp hela problemet om vattenförsörjningen och vattenföreningen till en ingående diskussion.

8 kap. 23 § behandlar väl i första rummet utsläpp av förorenat vatten. Det gäller utsläpp till vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Jag skulle vilja fråga justitieministern om med »annat vattenområde» jämväl menas det vatten vi har i våra grusåsar och de stora vattentillgångar vi måste räkna med i samband härmed. Om man här endast menar förening av öppet vatten, så vill jag ännu en gång påminna om den oerhörda betydelse den grusås har som går genom det län jag representerar. Drygt 50 procent av befolkningen tar sitt vatten därifrån. Ur vår synpunkt är det av grundläggande betydelse att vi får tillräckliga möjligheter att skydda grundvattnet där.

Om vi nu tar detta förslag är det kanske bara en första åtgärd. Jag vill nu också fråga herr justitieministern: När kan vi förvänta att man tar upp hela detta problem till allvarlig prövning? Kan vi få till stånd en sådan lagstiftning att grusåsarna, som ju är de bästa vattenreningsverken i vårt land och som tillhandahåller friskt och rent hushållsvatten, kan påräkna sådana in-

vesteringar, att man kan åstadkomma ett fullständigt skydd för förstörelse?

Jag vill erinra om att våra grusåsar sedan gammalt ansågs tillhöra samhället. Mig veterligt ingick inte grusåsarna i den enskilda äganderätten. Om detta hade sin grund i att grusåsarna ansågs vara värdelösa eller om man ville skydda vattnet i desamma är osäkert. Det var dock en förnuftig ordning, och jag beklagar när lagtolkningen tog sig sådana uttryck, att även grusåsarna ansågs ingå i den enskilda äganderätten och man från samhällets sida icke bevakade denna utveckling. Därför vill jag — som utskottet också gör här — vädja till herr statsrådet att snarast möjligt ta upp hela problemet till diskussion.

I det sammanhanget bör man även beakta de problem som oljan på landskapar, när det gäller vattenförsörjningen. Jag vill erinra om att en liter bensin i de vattenförande lagren som försörjer t. ex. Uppsala skulle innebära förstörelse av åtminstone en miljon liter vatten. När nu bensinstationer växer upp och oljeeldade fastigheter kommer till, är denna fara självfallet aktuell. Det förefaller som om den nuvarande lagstiftningen icke skulle ge oss möjligheter till ett varaktigt skydd.

Herr talman! Med dessa ord har jag velat ställa en vädjan till herr statsrådet att skyndsammast vidta alla erforderliga åtgärder för att skydda det naturliga och friska hushållsvatten vi har i våra grusåsar. Även om denna lagstiftning kan ordna det så, att vi i viss mån slipper undan detta usla lortvatten i våra vattenledningar på en del orter, så hoppas vi, att vi skall kunna åstadkomma en ännu större förbättring lagstiftningens vägen. Jag vill också säga att vi behöver frammana en allmän opinion och vi behöver diskutera dessa frågor ingående, om vi skall kunna komma till rätta med dem.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Enskild väghållning

§ 10

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 181, i anledning av väckta motioner om förnyad utredning av frågan om polisväsendets förstatligande,

nr 182, i anledning av väckt motion om utredning angående åtgärder för att stärka polisens auktoritet m. m. och

nr 183, i anledning av väckta motioner om utredning angående ersättning av allmänna medel för skador, som tillfogats genom brottslig gärning.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11

Enskild väghållning

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 184, i anledning av väckta motioner rörande enskild väghållning.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr ANDERSSON i Brämhult (bf):

Herr talman! Jag vill redan från början förutskicka att jag inte ämnar ställa något yrkande i detta ärende, men jag skall ändå be att få använda ett par minuter till att framföra några rent principiella funderingar på denna fråga.

Jag har i fjol väckt en motion av samma innehåll som det i den nu behandlade motionen nr 364 i denna kammare, men jag hade då inskränkt mig till att begära en undersökning av möjligheterna till förbättringar för vägsamfälligheterna. Statsutskottet kunde inte biträda denna hemställan, delvis av det skälet att motionen var ensidig så till vida att den sysslade med endast den ena parten. Arets motion avser både vägsamfälligheterna och vägföreningarna, men utskottet har ändå inte ansett sig kunna biträda min begäran.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har avgivit ett remissyttrande i denna frå-

ga, och där är till synes mycket positivt att hämta ur de enskilda väghållarnas synpunkt. Man kanske till och med kan säga att yttrandet är översvalande i sitt konstaterande av allt som gjorts på den kanten. Men när man ser problemet från de enskilda väghållarnas synpunkt, ställer det sig säkerligen något annorlunda. En mycket betydande del av de enskilda väghållarna har numera motorfordon, för vilka de får erlægga de avgifter till det allmänna vägväsendet, som bilismen i allmänhet får utge. Dessutom har de emellertid att betala dryga kostnader för sina enskilda vägar. Man skulle faktiskt kunna tycka att åt de enskilda väghållarna under sådana förhållanden av statsmakterna borde ges den mest gynnade ställningen, men så är alls inte fallet. Det är i detta avseende inte riktigt så bra ordnat som man framhåller från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens sida.

Tillåt mig, herr talman, att ta ett enda litet praktiskt exempel från min egen länsdel för att visa hur det kan ställa sig för en vägsamfällighet, alltså en sammanslutning av enskilda väghållare, som anser sig ha all rätt att begära att deras väg intages till allmänt underhåll. Detta exempel kan också vara ägnat att belysa förhållandena på detta område.

Det gäller en socken, Sandhult i södra delen av Älvsborgs län, där en vägsamfällighet begärde att man skulle ta in dess enskilda väg, som är drygt 5,5 km lång, till allmänt underhåll. Framställningen fick göra hela canossavandringen ända upp till högsta instans, och när frågan sedan vandrade nedåt igen ledde det till att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen dekreterade, att vägen skulle intas till allmänt underhåll. Men vad händer då ärendet åter kommer ned på länsplanet? Jo, där förklaras att det inte finns något utrymme just nu inom den gällande femårsplanen och att det skall bli föremål för prövning om denna väg kan komma med i nästa

Enskild väghållning

femårsplan. Det betyder att dessa enskilda väghållare, som sålunda gjort sig förhoppningar om att det allmänna skulle hjälpa dem ordentligt, kan få vänta ytterligare ända upp till sju, åtta år, innan det blir fråga om att ta in denna väg till allmänt underhåll.

Jag har velat nämna detta som ett exempel på att förhållandena på det enskilda väghålleriets område är väsentligt olika från den synpunkt vägmyndigheterna företräder och från den synpunkt, som företrädes av de människor som har att underhålla dessa enskilda vägar och därigenom får vidkännas en avsevärd belastning på sin ekonomi. Man skulle nog, herr talman, gärna önska att det toges ett rejält krafttag för de enskilda vägarna. Jag tror det är på tiden att så sker, och det är att beklaga att utskottet inte har velat acceptera, att det företas en ordentlig utredning på denna punkt för att se var man verkligen behöver sätta in hjälpåtgärder för denna kategori.

Jag har som sagt inte något yrkande. Jag hoppas emellertid att utskottets lilla förhoppning, att en framställning från statsrevisorerna i denna fråga skall leda till resultat, också når fram till Kungl. Maj:t, så att man kan motse bättre förhållanden på detta område.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Herr Andersson i Brämhult ställde inte något yrkande, och det finns under sådana förhållanden inte någon anledning för mig att söka närmare motivera utskottets hemställan. Jag vill emellertid ändå säga ett par ord i detta sammanhang.

Den omständigheten, att utskottet stannat för ett avslagsyrkande, får på intet sätt tolkas som bristande intresse för de väsentliga ting det här är fråga om. Utskottet har också i sitt utlåtande uttalat, att de ekonomiska bördorna för de intressenter som har att ombesörja denna väghållning fortfarande är av en

sådan storleksordning, att beredande av ytterligare lätnader härutinnan kan bli behövliga. Detta vittnar, herr talman, om utskottets intresse för saken.

Såsom herr Andersson i Brämhult erinrade har remissmyndigheterna yttrat sig mycket utförligt och välvilligt, och inte minst väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har pekat på en rad åtgärder som man vidtagit de senare åren för att främja den enskilda väghållningen. Förutom de åtgärder som där är omnämnda vill jag erinra om det beslut som riksdagen fattat tidigare i år att höja underhållsbidraget till 65 respektive 80 procent och utvidgningen av tillämpningsområdet för iståndsättningsbidragen.

Jag vill också peka på en annan sak, som kanske kan få ganska vittgående verkningar. Riksdagen har hos Kungl. Maj:t begärt en inventering av den enskilda väghållningens situation i skilda län, och Kungl. Maj:t har nu satt i gång utredningen. Vi förmenar att denna inventering skall skapa goda förutsättningar för en ökad effektivitet på detta område.

Till sist, herr talman, vill jag stryka under ett par uttalanden i remissyttrandet. Där sägs att vad vi nu behöver inte är utredningar och nya former av statsbidrag och stöd, utan större anslag och bättre personaltillgång. Om vi får mera pengar och mera personal, då kan vi, herr talman, på ett effektivare sätt lösa väghållningens problem över hela landet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag vill bara göra ett litet påpekande. Jag tror att de framstötter som har gjorts beträffande bättre bidragsregler för vägföreningar kan bli av väsentligt värde. I väg- och vattenbyggnadsstyrelsens petita till nästkommande budgetår har den frågan ta-

Effektivisering och förstärkning av de statliga rationaliseringsorganen, m. m.

gits upp, vilket ger oss anledning att tro, att den också kommer att bli föremål för riksdagens prövning. Positiva åtgärder beträffande vägföreningarna kommer säkerligen i det långa loppet också att få verkningar beträffande vägsamfälligheter ute på landsbygden.

Förutom dessa saker vill jag peka på att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen räknar med att kunna anskaffa mindre väghyvlar för att hjälpa de enskilda väghållarna och samtidigt öka ut sina personella resurser.

Efter härmed slutad överläggning bifölls utskottets hemställan.

§ 12

Effektivisering och förstärkning av de statliga rationaliseringsorganen, m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 185, i anledning av väckta motioner om dels effektivisering och förstärkning av de statliga rationaliseringsorganen, dels viss utredning i syfte att rationalisera den offentliga förvaltningen, dels ock en allmän översyn av den civila och den militära förvaltningen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr ADOLFSSON (bf):

Herr talman! Jag kan börja på samma sätt som herr Andersson i Brämhult började sitt anförande nyss: jag kommer inte att ställa något yrkande på denna punkt, men jag ber ändå att få anföra några synpunkter till kammarens protokoll.

Denna motion om en allmän översyn av såväl den militära som den civila statsförvaltningen har delvis tillmötessgåtts genom den utredning som blivit tillsatt, och jag vill endast uttrycka den förhoppningen, att utredningen skall finna en lösning som verkligen innebär en rationalisering på detta område.

Förvaltningsapparaten har inte bara svällt ut på ett oroväckande sätt, utan den har också blivit tungrodd, inte

minst på grund av att byråkratien i vårt land översvämmar folket med rapporter och papper i det oändliga. Jag vet att många chefer och avdelningschefer både inom den militära och den civila förvaltningen får använda största delen av sin tid till att fylla i mer eller mindre viktiga rapporter. Det vore värdefullt om utredningen kunde leda till en ordentlig upprensning, så att man undginge att dränka hela förvaltningsapparaten i denna mängd av uppgifter och papper.

Jag ville beröra ytterligare en sak som tillhör förvaltningen och som jag hoppas man skall beakta — det gäller den sida av den statliga förvaltningen som sysslar med byggnadsverk. Det måste ju uppföras byggnader för förvaltningen, men det allmänna har även hand om uppförandet av andra slags byggnader. Det är allmänt känt att det allmänna har en otrolig förmåga att göra sådant mycket dyrare än en enskild företagare.

Det förekommer utan tvekan en onödig lyx, då det gäller dessa allmänna byggnader. Jag vill bara fästa uppmärksamheten vid ett exempel. När det gäller våra skolhus i städerna och på landsbygden går man nog litet väl långt i fråga om såväl utrymmen som annat. Man bygger alltför storslaget, och det kostar alltför mycket pengar. Postverket har varit i skottgluggen, och jag kan inte underlåta att påpeka en sak i detta sammanhang. Under valrörelsen i somras råkade jag besöka ett rätt nybyggt posthus i en av våra mellansvenska städer. Det var en förnämlig byggnad, pampig värre, med en mängd betjäningsluckor — om det var 15 eller 20 kan jag inte säga. Jag hann i alla fall konstatera, att vid alla utom två hängde den välbekanta skylten »Stängt». Bakom de två luckor som var öppna stod köer. Jag tycker att postverket, som tillhör våra allmänna företag, borde dimensionera sina anläggningar på ett annat sätt. Man behöver inte bygga

Nedläggandet av linberedningsverket i Mellansel

stora, luxuösa palats för att hänga in en massa skyltar, på vilka det står ordet »Stängt», utan man kan bygga litet mindre, så att man kan spara in inte bara dessa betjäningsluckor utan också dessa skyltar och ändå stå allmänheten till tjänst.

Herr talman! Jag har intet särskilt yrkande utan har bara velat göra detta påpekande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Föredrogs vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, såvitt angår jordbruksärenden, och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till ett internationellt veteavtal.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14**Nedläggandet av linberedningsverket i Mellansel**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i samband med nedläggandet av driften vid linberedningsverket i Mellansel.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr SUNDELIN (s):

Herr talman! Det är väl inte mycket att tillägga utöver vad jordbruksutskottet anför i sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition i anledning av nedläggandet av linberedningsverket i Mellansel.

Jag vill emellertid framhålla, att ned-

läggningen av linberedningsverket har av såväl de anställda som kommunens och ortens folk i övrigt mottagits med blandade känslor. Även om var och en fått klart för sig, att förutsättningarna för fortsatt drift inte längre föreligger, har man liksom inte kunnat tro att nedläggningen skulle bli en verklighet.

Förutom angelägenheten av att den vid fabriken friställda arbetskraften så fort som möjligt omplaceras är det av utomordentlig betydelse för orten, att någon ny industri ersätter den nedlagda linberedningsverksamhet.

Den kommun, i vilken linberedningsverket ligger, har vid verkets tillkomst bidragit ekonomiskt med icke ringa belopp och för endast några år tillbaka — utan kostnad för linberedningsverket — för betydande belopp ordnat vatten- och avloppsfrågorna. Detta har självfallet gjorts för att stödja tillkomsten och bevarandet av den för kommunen så välbehövliga industrien.

Jag vill också framhålla att Anundsjö kommun med en folkmängd av i runt tal 9 600 invånare saknar industrier och att kommunens nedre del, där linberedningsverkets byggnader ligger, också utgör kommunens tätaste befolkningsområde. Människorna där liksom i övriga delar av kommunen har sitt huvudsakliga arbete förlagt till skogen och jordbruket.

Det är, som jag tidigare anför, mycket angeläget att det strängt ensidiga näringslivet i orten uppblandas med någon industri. Jag har därför med särskild tillfredsställelse iakttagit, att departementschefen bl. a. anför »att åtgärder vidtogs för att för personalen mildra följderna av nedläggelsen», och att det bör uppdragas åt kungl. arbetsmarknadsstyrelsen att närmare följa utvecklingen.

Jordbruksutskottet har också understrukit »angelägenheten av att åtgärder vidtogs för att snarast möjligt omplacera den genom linberedningsverkets avveckling friställda arbetskraften och

på andra sätt mildra verkningarna för personalen av driftens nedläggande».

Herr talman! Jag hoppas att dessa positiva uttalanden av såväl departementschefen som jordbruksutskottet skall leda till att arbetsmarknadsstyrelsen på ett alldeles särskilt sätt följer utvecklingen i här berörda avseende och i övrigt vidtar sådana åtgärder att linberedningsverkets i Mellansel välbelägna industribyggnader och bostadsfastigheter så fort som möjligt kommer till användning för annan industriverksamhet.

I den förhoppningen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 8 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16

Stöd åt den svenska fruktodlingen

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 53, i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder till stöd åt den svenska fruktodlingen.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 289 av herrar *Gustaf Elofsson* och *Sigfrid Larsson* samt II: 218 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, vari hemställts »att riksdagen måtte besluta, att tillverkning och försäljning av ciderdrycker med en alkoholhalt av högst 2,8 viktprocent må äga rum enligt de regler som gäller för

Stöd åt den svenska fruktodlingen

maltdrycker, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext»;

2) de likalydande motionerna I: 311 av herr *Ebbe Ohlsson m. fl.* och II: 219 av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*, vari hemställts »att riksdagen måtte besluta, att tillverkning och försäljning av ciderdrycker med den alkoholhalt som finns föreskriven för maltdrycker må äga rum, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta de härför erforderliga författningsändringarna»;

3) de likalydande motionerna I: 312 av herrar *Fritiof Karlsson* och *Alvar Andersson* samt II: 227 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*; samt

4) motionen II: 578 av herrar *Ahman* och *Rimmerfors*.

I enlighet med utskottets hemställan i memorial nr 47 hade riksdagen vid vårsessionen beslutat att till innevarande års höstsession uppskjuta behandlingen av de föreliggande motionerna.

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 289 av herrar *Gustaf Elofsson* och *Sigfrid Larsson* samt II: 218 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.* ävensom de likalydande motionerna I: 311 av herr *Ebbe Ohlsson m. fl.* och II: 219 av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att de likalydande motionerna I: 312 av herrar *Fritiof Karlsson* och *Alvar Andersson* samt II: 227 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II: 578 av herrar *Ahman* och *Rimmerfors* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett att utskottet bort under punkten 1) hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville — i anslutning till innehållet i de likalydande motionerna I: 289 av herrar *Gustaf*

Stöd åt den svenska fruktodlingen

Elofsson och Sigfrid Larsson samt II: 218 av herr Hansson i Skegrie m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 311 av herr Ebbe Ohlsson m. fl. och II: 219 av herr Nilsson i Bästekille m. fl. — i proposition till nästkommande års riksdag framlägga förslag till ändrade bestämmelser angående tillverkning, beskattning och försäljning av ciderdrycker, framställda av svensk frukt, samt läskedrycker, innehållande must, tillverkad av svenska äpplen;

II) av herrar *Gustaf Elofsson* och *Niklasson*; utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Frågan om rätt att få tillverka cider har ju många gånger varit föremål för debatt i denna kammare. Jag skall därför, med hänsyn till de långa debatter som ägt rum tidigare i dag, inte ta kammarens uppmärksamhet i anspråk någon längre tid.

Jag vill endast konstatera, att vad jag mer än en gång har anfört från denna talarstol i denna fråga enligt min bestämda uppfattning har haft fullt fog för sig. Jag framhöll redan vid nykterhetsdebatten 1954, att det skulle ha varit en fördel, när man då stod i begrepp att släppa lös starkspritfloden, om man tillåtit tillverkning av varor med lägre alkoholhalt. På det sättet skulle man förvisso ha lyckats få det svenska folket nyktrare än vad det är i dag. Jag delar helt uppfattningen, att man tydligen på detta område inte varit vuxen friheten, och vi kan väl vara överens om att utvecklingen inte gått på det sätt vi önskat. Jag för min del anser att detta är ytterligare en motivering för den ståndpunkt jag intog redan 1954. Genom att tillåta tillverkning av en alkoholsvag cider tror jag man skulle kunna vänja människorna vid detta, och då skulle inte brännvinsfloden bara försä fram.

Utskottet använder i stället en mot-

satt motivering. Det säger att framställning av alkoholsvag cider skulle kunna öka tillgången på alkohol. Ja, man kan naturligtvis se saker och ting på olika sätt, men jag tror att den uppfattning jag företräder är den mest verklighetstrogna.

Utskottsmajoriteten säger att denna fråga inte kan lösas på det sätt som vi motionärer har föreslagit och fortsätter — enligt min mening mycket motiverat — att frågan om stöd åt fruktodlingen skall lösas på annat sätt. Det är ett vackert uttalande, till intet förpliktande och utan värde om det inte följes av handling.

När nu utskottet anser att någonting måste göras, tycker jag det skulle ha varit värdefullt om utskottsmajoriteten i alla fall hade kostat på sig att på ett par, tre rader anvisa någon av de vägar som skulle kunna väljas. Vi har nämligen även vid andra tillfällen då fruktodlingens problem diskuterats fått precis samma svar, att problemen inte kan lösas på det sätt som har föreslagits utan att andra vägar måste sökas. Jag vågar nu i nåder hemställa till utskottsmajoriteten att någon gång anvisa någon av dessa vägar. Att bara förkasta de vägar vi anvisar löser inga problem vare sig för dagen eller för framtiden.

Jag önskar inte mina medmäniskor något ont, men jag skulle önska att utskottsmajoriteten varit fruktodlare år 1956 och haft förmånen att stå där med stora lager av både tidig sommarfrukt och höstfrukt som ingen människa vill köpa och samtidigt ha obetalda räkningar från handlanden för besprutningsmedel m. m. utan att veta varifrån man skall ta pengar till att betala räkningarna. Det kan till och med tänkas att de i ett sådant läge skulle orka med att anvisa någon av de vägar man kan gå för att lösa problemen för framtiden.

Vi har nu kommit i den situationen, att den tidiga sommarfrukten *Transparente Blanche* inte kunnat säljas utan i stor utsträckning fått ruttna ner, och

för Grawensteiner har man erhållit 22 öre per kg på grund av att 3 100 000 kg italiensk Grawensteiner infördes på den svenska marknaden. Man bör därför inte förvåna sig, om de människor som är sysselsatta med denna näring finner situationen ganska prekär.

Att sedan konsumenterna fått betala ett annat pris är en sak varöver inte jag kan råda. Odlarpriserna har emellertid hittills varit under all kritik, och de människor som driver denna näring har fått vidkännas en klar förlust på sina odlingar.

Jag lovade från början att inte använda någon längre tid, och med dessa reflexioner ber jag därför att få yrka bifall till den reservation som har avgivits av herrar Velander och Nilsson i Svalöv.

Herr HANSSON i Skegrie (bf):

Herr talman! Behandlingen av denna fråga har i år kommit att äga rum i skuggan av den stora nykterhetsdebatt som vi hade för ungefär fjorton dagar sedan. Det är möjligt att den saken inte har varit till fördel för behandlingen av denna fråga.

Under nykterhetsdebatten beklagades genomgående att förtäringen av starksprit hade ökat, men det uttalades också ett önskemål, att man skulle kunna vända spritvanorna från starka sprit-sorter till svagare.

Nu har utskottet denna gång liksom tidigare anfört den motiveringen för avslag, att tillverkning av en dryck av ciderns karaktär skulle medföra en ökning av alkoholkonsumtionen i landet. Det är motsatsen till vad vi tror som står för dessa motioner. Jag tror visserligen inte, att missbrukarna av starksprit skulle övergå till att konsumera cider i någon större utsträckning, om den tillhandahölls i den form som vi begär, men sannolikt skulle i alla fall den totala konsumtionen av alkohol nedbringas. Jag tror att många alkohol-

Stöd åt den svenska fruktodlingen

förtärare skulle gå över till den mera vinliknande ciderdrycken. Följden skulle bli en totalt minskad alkoholförtäring, och att allt som kan göras i den riktningen nog vore ett steg i rätt riktning, var vi överens om för fjorton dagar sedan.

Jag vill bara för min del uttala den meningen, att liksom man gjorde för en tid sedan, när den nya spritgiven infördes — då man införde starkölet på försök för att se hur folk skulle reagera inför en sådan dryck — borde man kunna våga sig på att införa även cider på försök under en viss tid för att se huruvida folk verkligen skulle använda den på sätt somliga befarar. Det är väl mest sannolikt att man, när man motsätter sig detta förslag, härvidlag räknar lika fel som man gjorde den gången när man omgav starkölet med alla dessa restriktioner. Det visade sig ju, att de farhågor som man då hyste beträffande starkölet inte besannades, och jag tror inte heller att farhågorna i samma riktning i fråga om cider kommer att visa sig befogade. Jag förmodar att vi här inte kan komma ifrån att efter någon tid ta upp den s. k. fria spritgiven till ny granskning. Det hade varit värdefullt om vi före detta tillfälle haft möjlighet att pröva också ciderdrycken för att därigenom få ett begrepp om hur folk reagerade för den.

Denna frågas betydelse för den svenska fruktodlingen har här många gånger omvitnats. Jag behöver inte upprepa detta nu. Enligt min mening är det felaktigt att, samtidigt som vi — såsom fallet varit i år — haft överskott på frukt, importera mängder av vita viner, som väl kunde ersättas med cider. Det är att bränna ljuset i bägge ändar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr I.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr talman! Herr Nilsson i Bäste-kille har rätt när han här säger, att efter de många diskussioner vi haft i

Stöd åt den svenska fruktodlingen

denna fråga är det inte sannolikt att det finns något nytt att anföra vare sig för dem som vill stödja motionerna eller för dem som i likhet med bevillningsutskottet går in för avslag på dessa.

Jag skall i all korthet ange de motiv, som har förelegat för bevillningsutskottet, när det nu på nytt föreslår avslag på motionerna. Det är två motiv motionärerna fört fram till stöd för förslaget om cidertillverkningen. Det ena är att man genom tillverkning av cider vill ha ett ökat stöd åt fruktodlingen, och det andra är att införandet av cider skulle ha en nykterhetspolitisk effekt genom att den drycken skulle komma att användas i stället för andra, starkare drycker.

Vad beträffar stödet åt fruktodlingen vill jag erinra om att den åtnjuter ett betydande stöd genom de tullar på importerad frukt som vi har här i landet. När herr Nilsson säger, att vi nu inte har anvisat något nytt sätt att stödja fruktodlingen, så vill jag säga att vi bara för en vecka sedan behandlade ett utlåtande från statsutskottet, där man just tagit upp en fråga som skulle leda till ökat stöd för den svenska fruktodlingen, nämligen frågan om ytterligare forskning för att genom framställning av alkoholfria drycker kunna ta vara på svensk frukt. Det är ju ett faktum, att man därmed har anvisat en möjlighet att få till stånd en bättre avsättning av frukten.

Vad sedan beträffar ciderfrågan ur nykterhetspolitisk synpunkt vill jag säga, att jag tycker det är ganska verklighetsfrämmande att utgå ifrån att cider på allvar skulle kunna konkurrera med starksprit, vin eller öl. Man kan naturligtvis inte räkna med att den enskilde gör ett val mellan dessa drycker och cider, utan det är större sannolikhet för att det blir fråga om ett val mellan cider å ena sidan och saft och vatten, läskedrycker och alkoholfria fruktdrycker å andra sidan. Blir det så,

att man väljer att dricka cider i stället för någon av de sistnämnda dryckerna, får man bara en ökad alkoholkonsumtion i stället för en minskad sådan, som motionärerna tror. Jag är särskilt angelägen att framhålla, att man då kunde förutsätta att det bleve ungdomen som kunde komma att använda den här drycken i stället för någon läskedryck, och detta kunde få till följd att man via den i och för sig alkoholsvaga cidern kanske skulle grundlägga alkoholvanor bland ungdomen, vanor som så småningom kunde bli besvärande.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Bästekille (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson framhöll att fruktodlingen redan åtnjuter ett betydande tullskydd. Som gammal skåning från Kristianstads län borde han känna till, vilka förhållanden som rått på fruktmarknaden denna höst. Jag har i mitt föregående anförande sökt beskriva den. Att situationen blivit så svår vill jag emellertid inte anklaga herr Henriksson för.

Sedan är jag överens med herr Henriksson om att i den mån forskningen i framtiden kan komma längre i fråga om att utnyttja svensk frukt för framställning av alkoholfria drycker så har jag ingenting emot detta. I den riksorganisation, där jag är styrelseledamot, har jag varmt tillstyrkt fortsatt forskning på detta område.

Herr Henriksson säger vidare, att det är verklighetsfrämmande att tro, att cider skulle kunna betyda någonting för en minskning av alkoholkonsumtionen. Därom kan man ju ingenting veta, förrän man har gjort ett försök. Låt oss göra ett experiment, så att vi får se vem som får rätt i framtiden! Jag tror det blir jag som får rätt. Skulle det bli motsatsen får jag böja mig för resultatet.

Stöd åt den svenska fruktodlingen

Ingen räknar med att alkoholmissbrukarna skall välja cider i stället för starksprit, men det finns gudskelov andra människor i detta land som inte är spritmissbrukare, och dem skall vi kunna vänja vid alkoholsvaga drycker.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag vill bara med några ord motivera mitt ställningstagande i detta ärende.

Jag anser att frågan om cidern bör bedömas med hänsyn till det försämrade nykterhetstillstånd, som för närvarande råder i vårt land. I varje fall bör man inte utan föregående utredning införa en ny alkoholdryck, som till stor del kommer att konsumeras av ungdomen.

Man har diskuterat, om cidern skulle komma att konkurrera med vin och öl eller med läskedrycker och alkoholfria fruktdrycker. För min del tror jag det senare blir fallet. Man löper då den risken, att ungdomen därigenom skulle kunna få smak för alkoholphaltiga drycker. I den mån som cidern tränger ut alkoholfria mustdrycker, vore det inte till fördel för fruktodlingen.

Bevillningsutskottet skrev i fjol i sitt betänkande, att frågan om stöd åt musterinäringen bör utredas och övervägas i annat sammanhang. Bevillningsutskottet har nu i sitt betänkande återgivit detta.

Vissa åtgärder har vidtagits för musterinäringens del, men jag tror det finns anledning att överväga ytterligare ting, överväga vad som kan göras för att befrämja tillverkning och avsättning av must. Men det är ju uppenbart att bevillningsutskottet i sitt betänkande måste försöka att hålla sig till sitt område.

När det gäller skattefrihet för mustdrycker ligger den frågan för närvarande under utredning. En positiv lösning av denna fråga förefaller mig skulle kunna öka efterfrågan på dessa

drycker i förhållande till andra läskedrycker. Därigenom skulle man kunna befrämja efterfrågan av mustdrycker och även påverka och förbättra pris-sättningen för den svenska frukt som användes för detta ändamål.

Herr Henriksson har redan erinrat om att riksdagen i förra veckan gjort ett uttalande med anledning av herr Nilssons i Lönsboda motion om stöd åt forskning beträffande alkoholfria drycker av frukt och bär. Jag tror det är ett steg i rätt riktning, men mera behöver man göra för att öka efterfrågan på must. En sådan ökning av efterfrågan skulle vara till fördel för nykterhetstillståndet i vårt land, och det skulle vara värdefullt för fruktodlingen. Det är givetvis angeläget att man tar till vara den svenska frukten och inte låter den gå till spillo.

Herr talman! Jag yrkar för min del bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtet fogade reservationen av herrar Velander och Nilsson i Svalöv; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Bästekille begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 53, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen av herrar Velander och Nilsson i Svalöv.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Bästekille yrkade likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 133 ja och 43 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 17

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 54, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin för vissa motordrivna fordon inom jordbruksnäringen och industrien.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18

Herr talmannen meddelade, att fröken Karlsson, som vid kammarens sammanträde den 14 i denna månad med läkarintyg styrkt sig vara tills vidare hindrad deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 19

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skri-

velse, nr 366, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till ett internationellt veteavtal.

Vidare anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 367, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin för vissa motordrivna fordon inom jordbruksnäringen och industrien;

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1957, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

§ 20

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 201, angående godkännande av viss ändring i avtalet mellan Sverige och Norge rörande transittrafiken över hamnar i Trondheimsfjorden, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 21

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.20.

In fidem
Gunnar Britth